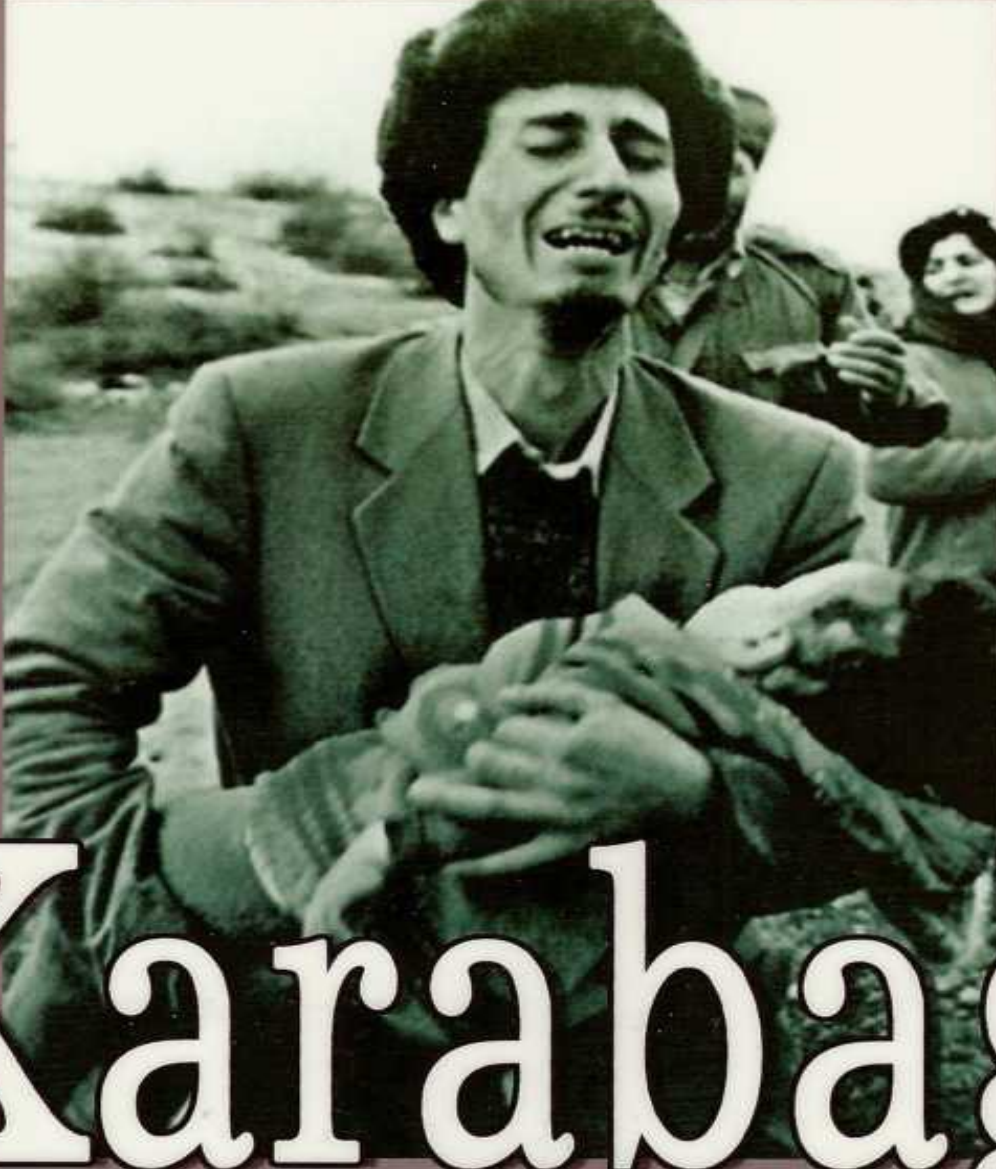


PROF. DR. YAVUZ AHUNDLU



Karabağ

İmdat Çığılığı

(Karabağ Harayı)

KARABAĞ İMDAT ÇIĞLIĞI

(KARABAĞ HARAYI)

PROF. DR. YAVUZ AHUNDLU

ANKARA 2010

Türkiye Türkçesine Aktaran

Nahçıvan Devlet Üniversitesi Öğretim Üyesi Ganire ASGEROVA

Redaktörler

Nail TAN-Hayrettin İVGİN •

ISBN

978-975-8951-81-9

•

Kapak Tasarımı - Mizampaj

Erhan İVGİN •

Dizgi

İsmet YILMAZ •

Baskı

BRC Basım Matbaacılık Ltd. Şti.

Büyük Sanayi 1. Cad. Elif Sk. No: 7/243 Akköprü/ANKARA Tel: 0.312.384 44 54 (pbx)

*

Baskı Tarihi

Mart 2010 •

İsteme Adresi

Konur Sokak No: 66/9 Bakanlıklar/ANKARA Tel: 0.312.425 93 53 (PBX)

KARABAĞ BÜTÜN TÜRK DÜNYASININ DERDİDİR

22 yıldır Ermeni şovenistleri Azerbaycan'ın eski kültür ocaklarından biri olan Karabağ işgal etmek amacı ile kötü bir yola girmişler, onlar ken-di ağalarının yardımına güvenerek silah gücü ile bu yurdu Ermenistan'a bağlamak için on binlerce masum insanın hayatına son vermişlerdir. Ön-ce Ermenistan'da yaşayan Azerbaycan Türklerinin hepsini kovmuşlardır. Kasım 1988'de Azerbaycanlıların kovulması ve yapılan vahşetler dün-ya kamuoyunca malumdur. Sonra Azerîleri Karabag'dan göçe mecbur etmişler.

Azerbaycan bilim adamları bu haksızlığa karşı mücadele etmiş ve bu sorunu bir kez daha dünya kamuoyuna duyurmuşlardır. Nahçıvan Dev-let Üniversitesinin Öğretim Üyesi, Edebiyat Bölüm Başkanı Prof. Dr. Yavuz Ahundlu tanınan bir edebiyatçıdır. O birkaç kitap ve yüzlerce makalenin sahibidir. Karabağ olayları başladıktan sonra hoca; radyo ve TV'lerde defalarca konuşmalar yapmış, bu çirkin olayların gerçek yüzü-nü açmış, bunlarla ilgili basında yüzlerce makale yayımlamıştır. Prof.Dr. Yavuz Ahundlu bir vatandaş bilginidir. Bilimsel faaliyette esas rolü, va-tandaşlık ruhu oluşturuyor, önün eserinde bu özellik açıkça bellidir. Y Ahundlu'nun eserinde vatandaşlık ruhu ve bilimsellik birleştirilmiştir. Tür-kiye'de yayınlanan "İstiklalin Azaplı Yolu" adlı büyük eseri vatandaşlık mevkisinde yazılmış bilimsel publistikasında güzel bir örnektir. Böyle dü-şünüyoruz ki bu eser Yavuz Hoca'nın bağlı olduğu M. Said Orduba-di'nin faaliyetinde özel yeri bulunan "Kanlı Seneler" adlı kitabının başa-rılı devamıdır. Kaydetmeliyiz ki, uzun yıllar yasaklanan "Kanlı Seneler" eserine beraat kazandıran ilk makale yazarlarından biri Y Ahundlu'dur. Bilgin, yayın faaliyetinde Karabağ olayları Azerbaycanlıların 20.yy.da maruz oldukları soykırımları ve deportasiyaları incelemesi esas yer tut-muştur. "Kanlı Şenbe Faciası", "Fitnekârlığa Çağrı", "Hocalı Soykırımı", "Karabağ Meselesinin Tarihî Kökleri Hakkında Bazı Kayıtlar" gibi maka-lelerinde devlet bağımsızlığının kazanılması ve kuvvetlendirilmesi uğruna yapılan zor mücadelelerin suçsuz kurbanlarının faciasının kaderleri yete-nekli bir biçimde yansıtılmıştır. Yavuz Ahundlu'nun " Ermenilerin Azer-baycanlılara Karşı Soykırımı, Represiya (Baskı) ve Deportasiya (Zorla Sınırdışı Göçettirme) Cinayetleri", Türk kaynaklarında "Ermenilerin Soy-kırımı Maruz Kalması ve Diğer İddiaların Asılsızlığı" gibi makalelerinde de bilimsellik, vatandaşlık ruhu ve publistikası millî mevkii dolgun ve gerçek biçimde ulaştırmaya hizmet göstermiştir. Bu makalelerde yazar özellikle ayrı ayrı uluslara mahsus bir takım ünlü bilim adamları, filozof-ları, yazarların Ermeni mantalitesini ifşa eden düşüncelerini, öylece de Türk bilim adamlarının araştırmalarını geniş biçimde yansıtmıştır.

Bütün bu yazılarda bir husus ağırlık oluşturuyor. Ermeni fitnekârlığı bugün de aynı acımasızlığını sürdürüyor, dünyanın çeşitli yerlerinde ma-sum Türk vatandaşlarının öldürülmesi binlerce insanın gözleri önünde vu-ku buluyor. Fakat itiraf etmek gerekiyor ki, dünya kamuoyu buna aldır-mıyor ve bu yüzden de gittikçe de büyüyor. Terör çağdaş dönemde pek çok rahatsızlık yapan sorundur. 1 1 Eylül olayları bir rastlantı mı? Kesin-likle hayır!

Zamanında teröre karşı kesin mücadele yapılmalıydı. Suçlular ve ca-niler ceza alsaydılar bunlar vuku bulmazdı. Karabağ sorunun temeli te-rörle bağlıdır. Bu bakımdan Y.Ahundlu'nun düşünceleri çok önemlidir ve ibret vericidir.

Ahundlu'nun bu makaleleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış, bütün hâlde ise onun " Yüreğimden Geçenler" kitabına (Bakü 2002) dâhil edilmiştir. Eminiz ki, kardeş Türkiye okurlarına sunulan bu kitap, il-gi ve saygıyla karşılanacaktır.

TÜRKİYE'DEKİ SAYIN KARDEŞLERİMİZ

Şurası tarihî bir gerçek ki, Ermeniler Türk ve Azerî halklarına karşı açıkça düşmanlık politikası yürütüyor, halkımızın geçmişini tahrif ediyor, maddi ve kültürel abidelerini dağıtıyor veya kendilerine mal ediyor, bun-larla yetinmeyip ezelî Türk topraklarını ele geçirmek için her türlü çirkin yola başvuruyor, kanlı olaylar türeterek binlerce masum insanın öldürül-mesine sebep oluyorlar.

Maalesef, bazı devletlerce de desteklenen bu olaylar bütün dünya-nın gözü önünde vuku buluyor. Şunu da ilave edelim ki, bu çirkin olay-lara ve suçsuz insanların kitlevî şekilde mahvedilmesine neden olan millî ihtilafa zamanında geçerli cevap verilmemiştir. Bu yüzden de sona eren XX.yüzyılda bu olaylar bir defa daha yenilenmiş, özellikle 1988 yılın-dan sonra genişlemiştir. Özgürlük, beraberlik, insan hakları ve toprak bütünlüğü hakkında verilen beyanlarda kabul olunan belgelere aldırma-yan Ermeni Ekstremistleri, Ermenistan'da yüzyıllarca yaşamış 200 bin-den fazla soydaşımızı kovmuş, Azerbaycan'ın tam ortasında bulunan, Er-menistan'la hiçbir sınırı olmayan, ezelî Türk yurdu Dağlık Karabağ ve ona komşu bölgeleri yani Azerbaycan Cumhuriyeti arazisinin %20'sini işgal etmiş, bir milyondan fazla soydaşımızı öz yurtlarından mahrum etmiş-lerdir. 22 yıldan fazladır ki, yapılan barış görüşmeleri sonuç vermiyor. Topraklarımız işgal edilmiş, soydaşlarımız çadırlarda yaşamak zorunda kalmıştır. Azerbaycan halkı, bununla beraber bütün aydınlar bu bitmez olaylara karşı çeşitli biçimde kendi itirazlarını bildirmişlerdir. Ben de bir vatandaş olarak bu yıllarda basında Dağlık Karabağ olaylarının tarihî kökleri, başlama nedeni, gidişi, suçsuz insanların mahvedilmesi, kendi ocaklarından mahrum edilmesi hakkında birkaç makale yazıp yayımladım. Bu makalelerden onunu ayırıp kardeş Türk okurlarına sunuyorum. Benim yazdıklarım, soydaşlarımıza yapılan vahşetlerin bir kısmıdır. Eğer bu ya-zılanlar kardeş Türk okurlarında bu olayların tarihî ve şimdiki durumu hakkında biraz bilgi verirse son derece memnun olacağım.**alpeskikitaplarım**

Prof. Dr. Yavuz AHUNDLU

1 Ocak 2010 Nahçıvan

EKRAN KARŞISINDAKİ DÜŞÜNCELER

Tedirgin günler yaşıyoruz. A. Agambekyan'ın Paris beyanatı bir yıldan fazla süre içinde sadece Azerbaycan'da değil, bütün dünya ülkelerinde ciddi rahatsızlığa sebep olmuştur. Bu beyanat Ermeni Ekstremist güçlerin yıllardan beri planlı bir şekilde hazır-ladıkları fitne ocağını daha da alevlendirdi. Böylelikle on aydır yurdumuzun cennet köşesi Karabağ'ın dağlık bölümünde milli-yetçi Taşnak tahribatı devam etmektedir.

Her bir Azerî Türkü için, her bir vatansever insan için bu ha-diselerin kökünde, tarihi de, hatta tahrikçilerin maksadı da ma-lumdur. Gerçekte bu olaylar, entrikalı eylemler bir merkezden yönetiliyor.

Bütün bunlar biliniyor. Lakin ben bir yönüne değinmek istiyo-rum. Tarih boyu Azerbaycanlılar her

zaman barışçıl duygularıyla tanınmışlar, kalan son ekmek parçalarını komşusu ile paylaşmış ve onlara barınacakları yer vermişlerdir. Bunlar tarihin hafızasına yerleşmiş gerçeklerdir. Karşılıklı ilişkilerde hoşgörölü olmayı bil-mek hem kemalat (olgunluk), hem de kibarlık örneğidir. Lakin biz bu hoşgörü uğruna çok şeyden ödün verirken karşı taraf piş-kinleşmişti. Son zamanlarda Karabağ ile ilgili programlar gün-demdedir. Bakü televizyonunda birkaç gündür yapılan mitingler gösteriliyor. Ben de düşünüyorum... Yakın geçmişten birkaç ha-dise geliyor aklıma.

1828'den sonra siyasi amaçlar uğruna Azerbaycan'a göç et-tirilmiş ve yerleştirilmiş Ermenilerin fitne hareketlerinin zamanın-da önünü almamışız.

1905-1906 yıllarında, 1918-20 yıllarında Ermenilerin türet-tikleri millî kırımın (katliamın) kurbanı olmuş atalarımızın faciası-nı çoktan unutmuşuz. Üstelik 1920'de Ermenistan'da Sovyet hâkimiyeti kurulurken, yaşayanların %75-80'i Azerî olan bir böl-geyi (yaklaşık 9000 km²'den daha fazla) yani şimdiki Dağlık Ka-rabağ'dan iki kat daha büyük arazi, tarihi boyunca daima Azer-baycan toprağı olan Zengezur bölgesi Ermenilere bağışlanmıştır. Hatta bu toprağın küçük bir parçasını (Mehri Bölgesi'ni) koruya-mamışız ki, Nahçıvan'la Azerbaycan'ın diğer bölgeleri arasında bağlantılı bir sınır olsun. Eğer böyle olsaydı Nahçıvan'a özerklik statüsü zarureti olmayacaktı. O zaman Dağlık Karabağ'a özerk-lik verilmeyecekti. Karabağ'ın dağlık kısmına muhtariyet verildi-ği zaman Azerbaycan hükümeti hoşgörü yolunu seçmiştir. Doğ-rudur, aslında bu meseleler yukarılarda (Moskova'da) halledili-yordu. Ancak herhalde halk itirazını bildirse de sonu barışla son buldu. Sovyet hâkimiyetinin ilk gününden başlayarak Ermenistan Hükümeti bir taraftan asırlar boyu orada yaşayan yerli sakinleri (Azerîleri) çeşitli bahanelerle kovuyor, diğer taraftan Azerbaycan toprağından hak iddia ediyordu.

Böylece yıllar geçti. II. Dünya Savaşı, Sovyetler'in galibiyeti ile sonuçlandı. Milyonlarca Sovyet halkının kanı pahasına kaza-nılmış savaşın açtığı yaralar henüz kapanmamışken Azerbaycan halkına Ermeniler tarafından yeni bir ihanet darbesi vuruldu. Asırlar boyu şimdiki Ermenistan toprağında eski Oğuz yurdunda yaşayan Azerîlerin büyük çoğunluğu (200 bin kişiye yakın) yur-dundan yuvasından kovuldu. Neye göre? Yoksa II. Dünya Sava-şı'nda canlarını kurban etmiş yüzbinlerce Azerbaycanlıya kan tazminatı mıydı? Yahut onların hatırasına duyulan hürmet mi? Lâkin biz yine de sustuk. Doğrudur, Stalin'in istibdadı devrinde belki de susmaktan başka çare yoktu. Fakat halkın sesi işitilebi-lirdi. Merkeze uyarı olurdu.

Azerbaycan halkı cesaretsizliğinden değil, komşuluk ilişkile-rinden vazgeçemedi. Hiç olmasa komşuluğa duyduğu münase-betten dolayı nice haksızlıklara katlanan Azerbaycanlılar Kara-bağ'da da yerleştirilmedi. Komşuyu incitmemek, rahatsız etme-mek uğruna kuş uçmaz, kervan geçmez steplere binlerce Azer-baycanlı yerleştirildi. Buraya yerleştirilenlerin çoğu bu iklime da-yanamayıp helak oldular. Onların kanları kimlerin vicdanından sorulacak? İnanıyoruz ki, tarih buna cevap verecek. Ama yine de hoşgörü...

70 yıl içinde muhtelif isimlerle, değişik bahanelerle ayrı ayrı bölgelerden ve Nahçıvan arazisinden Ermenistan'a binlerce hek-tarlık toprak hediye verilmiştir.

“Komşuya yardım edilir.” felsefesiyle Sederek kasabasının toprakları uzun yıllar Ermeniler tarafından gasp edildi. Bunu her-kes biliyor. Resmi haritalar var. Peki neyi bekliyoruz? Arpaçay Barajı kurulurken ayrı ayrı memurların cahilliği yüzünden büyük bir arazi sahipsiz kalmıştır. Bu

topraklar tamamen Ermeniler ta-rafından imar edildikten sonra bir şeylerin farkına varıp “burası bizimdir” demenin ne faydası var? Uzun yıllardır Ermeni yazar-lar hem kendi ülkelerinde, hem de Sovyetler Birliği çapında Azerbaycan halkının tarihini tahrif ediyorlar, şerefini ayaklar altı-na alıyorlar, izzetine dokunuyorlar, onlarca kitap, makale, albüm vs. ile Azerbaycan halkına karşı akıl almaz iftiralar ve hakaretler yağıdırıyorlar. Açık bir dille ifade edelim ki, biz onları zamanında susturmak için çaba göstermemişiz, beklemişiz. Zori Balayan’ın “Ocak” kitabında Azerbaycan’a olan iftiralar da cevapsız kaldı. “Ocak” kitabındaki, yalan yorumları ne var ki Sovyetler Birliği çapında, hatta cumhuriyetimizde bile yalanlamamışız. Buna im-kân ortamı oluşturmamışlar. Sonuç budur.

Şimdiki hadiselerde bile bekleyiş, hoşgörü ortaya çıkıyor.

1988 Şubat ayında Ermeni eksiremist terör kuvvetleri Azerbay-can’a karşı yeniden cephe almaya başlamışlardır. Dağlık Kara-bağ’ın Ermenistan’a verilmesi talebiyle birkaç aydır, açıkça hücu-ma geçmişlerdir. Lakin bizim hükümet yukarıdan ümit bekleye-rek susmaktadır. Moskova ise oldukça ilgisiz ve lakayt tavrı ile ihtilafı daha da güçleştiriyor. Şimdi ise Ermenistan’ın elinde bu-lunan topraklardan Azerîler kitleler hâlinde kovuluyor, Dağlık Ka-rabağ’ın içinde Azerîlerin yaşadığı köyler bir bir zorla boşaltılıyor. Moskova’da Sovyetler Birliğinin Siyasi Bürosu’nda (Sovyetler Birliğinde En Yüksek Kurul-Y.A.) ve Yüksek Şûrasında (Parlamen-toda) konu tartışıldı. Fakat az sonra eylül ayında Hocalı köyüne baskın yapıldı, evler yakıldı, Hankenti’nden (Stepanakert) Azerîler çıkartıldı. Vaziyet daha da kötüleştii. Stepanakert’de ve çev-re bölgelerde olağanüstühâl ilan edildi. Bundan sonra Tophane

olayı vuku buldu. Demek ki, ne Siyasi Büronun kararı, ne de Sov-yet’in Yüksek Şûrası’nın kararı Ermeni hükümeti için geçerli değildir. Siyasi Büro ve Sovyet Yüksek Şûrası, Azerbaycan halkını yok sayarak üst olarak Volskin’i, Dağlık Karabağ’a her türlü sala-hiyete sahip temsilci olarak tayin etmiştir. O ise ilk günden baş-layarak Ermeni sever pozisyonunu göstermiştir.

Merkezî Moskova televizyonu, kendi röportajlarında aslında karşı tarafı müdafaa ediyor. Halkımızın haklı sesi dinlenmiyor... Çok şey hakkında düşünürüm... Dilimizin adını değiştirdiler, al-fabemizi değiştirdiler, susmayanlarımızı öldürdüler, kalanlarımız ise susmak zorunda kaldı... Yine de hoşgörü... Ödün..

Şimdi Kasım’ın 26’sı, Ermenistan’da kalan Azerîler -20 dere-ce soğukta, silah gücüyle yurtlarından, yuvalarından çıkarılıyor-lar. Lâkin Moskova suskunluğunu korumaktadır. Bütün bu fitne-lere karşı Azerbaycan halkı itirazını her türlü yolla bildirmektedir.

17 Kasım’da Bakü’de ve bütün bölgelerde izdihamlı mitingler düzenleniyor. Halk Ermenilerin çirkin emelleriyle beraber Rus-ya’nın ikili siyasetine karşı çıkıyor.

Biz de Bakü’de mitinglere katılan beraberinde ülkemizin il ve ilçelerinde, eğitim müesseseleri ve kamu görevlilerin düzenle-dikleri mitinglerle birlik ve beraber olduğumuzu bildiriyor, bu mi-tinglerde ileri sürülmüş talepleri müdafaa ediyor, sonuna kadar destekliyoruz.

26 Kasım 1988

KANLI CUMARTESİ FACİASI (“BAKÜ KIRIMI’NIN I. YILI NEDENİYLE...)

Bu yıl at üstünde tahvil oldu yıl Bir korku üşüttü yüreğimizi Duyduk ki, kara gün uzakta değil Pusuda dayanıp izliyor bizi Vidadi Babanlı

Azerbaycan halkının binlerce yıllık tarihinde birkaç kanlı olay olmuştur. Sovyetler Birliği döneminde de halkımıza karşı defa-larla adaletsizlikler ve haksızlıklar yapılmıştır. Fakat devletin ken-di vatandaşlarını kitle olarak öldürmesi ilk kez Azerbaycan'da denendi. Sovyet Başkanlarının böyle kötü politikasını bir türlü af-fetmek imkânsızdır. Azerbaycan halkının suçu ne ki, ona karşı bu türlü saldırılar gerçekleştiriliyor? Bizim suçumuz iki yıldan fazla Karabağ meselesinde karşı tarafın isteklerini kabul etme-memizdir. Dünya tarihinde hiçbir zaman, hiçbir yazıda duyulma-mıştır ki, sığınacak yer verilen bir halk, zaman geçtikten sonra si-lahlarla bu toprakların kendilerinin olduğunu ilan etsin ve bu toprakları kendilerinin yasal toprakları saysın. Merkez ise bu ne-denleri oluşturan savunmasız ev sahibini suçlu saysın. Konunun niteliği sadece böyledir.

Azerbaycan halkı, Şubat 1988 ayından itibaren açıkça başla-yan arazi iddialarına karşı sabır gösteriyor, barış yoluyla çözmeye çaba harcıyor. Onun cevabı ise 200 binden çok Azerbaycan-

lının ana-baba yurtlarından silah gücüyle kovulması oldu. Yüzler-ce sivil vatandaş öldürüldü. Birçoğu da soğuktan öldüler. Sonra da Karabağ'dan Azerîler çıkartıldı. Buna karşı Azerbaycan halkı itiraz etti. Bu durum Moskova'nın hoşuna gitmedi ve açıkça saldırıya geçti. Yani Azerbaycan halkı Merkezin ayırıcı politikasına, bizim bu millî sorunda objektif mevkide bulunmamasına, cumhuriyet başkanlığının ihanetine karşı protesto yaptığında onu silah gücüyle önleme kararı alındı.

1989 yılının sonlarından itibaren Moskova bu katliam için ciddi hazırlığa başladı. Azerbaycan'da o sıralar Nahçıvan'da vu-ku bulan olayların bu amaç için yapılması kuşkusuz herkes için bellidir. Azerbaycan'ın satılık başkanlar! ise bu cinayetle Merke-ze her türlü hizmette bulundu. Halkı genel düşmana karşı birleş-tirmek yerine, makamlarını kaybetmemek, yukarıdakiler karşı-sında itaatte bulunmak yolunu seçtiler. Bu, onların gerçek sura-tını gösteriyor. Şair Rüstem Behrudi şöyle der:

Yok! Vatan adına konuşamaz Kimin ki, bayraklık gömleği yoktur Eğer bütövlüğü yoksa milletin Demeli, hiç neyi, hiç neyi yoktur.¹

Lakin Azerbaycan başkanlarında bu özellik yoktu. Nihayet 12 Ocak 1990 tarihinde Ermenistan tarafından Azerbaycan toprak-larına açıkça saldırı, ilan olunmamış savaş başlatılmış oldu. Bu tarih bir rastlantı değildir. Ermenistan'la sınırları olan bütün böl-gelere aynı zaman da saldırılar yapmak, Bakü'de Ermeni yağma-ları düzenlemek için hazırlanan planın ilk işaretleri idi. Yani Mos-kova'nın özel hizmet daireleri Bakü'de birkaç Ermeni'nin öldü-rülmesi ile kendi müdahalesine yasal giysi giydirmeye çalışıyor-lardı.

15 Ocak 1990 tarihinde M. Gorbaçov'un başkanlığında Sov-yetler Birliği Yüksek Sovyeti Riyaset Heyetinin toplantısı geçirilir-di. Bu toplantıda Dağlık Karabağ'da ve bazı bölgelerde olağan üstü durum ilan edilmesi kararına varıldı.²

Kararın önsözünde son iki yılda vuku bulan olaylarda özellik-le Azerbaycan tarafı suçlandırıldı: "Bakü'de, Gence'de insanların öldürülmesi, Sovyet hâkimiyetini silahlı yolla devirmeye, Anaya-sa ile tespit olunmuş, devlet ve sosyal kuruluşu zorla değiştir-meye çaba gösterilmesi." Bu cümleleri okurken insan dehşete düşüyor. Meğer iki yıldır komşu cumhuriyetten yasalara aykırı arazi iddia

eden, bütün ülkenin huzurunu bozan, dış ülkelerin ve 12

Merkezin yardımıyla A'dan Z'ye savaş araç ve gereçleriyle dona-nan, sonu gelmeyen fitnekârlık yapan Ermeniler değil. Bunlara göre, Azerbaycan durumu gerginleştirir ve orada da olağanüstü hal olmalıdır. Böyle mantığa aferin.

Bunun dışında Merkez, Dağlık Karabağ'ın sınırlarından uzak olan bölgelerde olağanüstü durum ilan etmiş, Ermenistan'ın böl-geleri ise "unutulmuştur."

Azerbaycan arazisinin büyük bir kısmında olağanüstü durum ilan edilmesinin hiç bir yasal ve kanuni esası yoktur. Bu ferman cumhuriyetin bağımsızlığına olan kasıttır. Fermanın daha bir amacı var: Azerbaycan halkını mecburen yönlendirilmiş ölüm mücadelesinde silahsızlandırmak, Dağlık Karabağ, Nahçıvan ve Azerbaycan'ın diğer bölgelerinden Azerîleri sıkıştırmak, göçür-mek, böylelikle de bu arazilerin Ermenistan tarafından zapt olunmasına imkân oluşturmak! Tarihin hiç bir aşamasında, hiç bir ülkede böyle küstahlık olmamıştır. Merkezî hükümet, iki komşu halkın birinin elini bağlar, ikincisini silahlandırır, diğer hal-ka saldırtır. Bu yeterli değilmiş, mağdur taraf itham edilir. Ne ya-palım, Azerbaycan halkı tarih sahnesinde böyle imtihanlardan geçmiştir.

Ermeniler ise Merkezi, yeni fitnekârlıklar için teşvik ediyor. Z. Balayan ve V.Grikoryan "Yaşama Stratejisi"adlı yeni yazısında³ talep ediyorlar ki, "Hazar ve Karadeniz arazisinde bütün Güney Kafkasya gayrı uluslardan temizlenmeli. Bu büyük arazide Büyük Ermenistan kurulmalıdır. (?)”Z. Balayan ve V. Grikoryan Genel Karargâhı korkutmak için akla sığmaz iftiralarından faydalanıyor-lar. Karabağ sadece uluslararası sorun değildir. Bu stratejik so-rundur. Z. Balayan yazıyor: "Rusya ile Ermenistan arasında siya-si birlik Rus ve Ermeni halkının düşmana karşı beraber kan akıt-tıklarından beri yaratılmıştır. Ermenistan kendi kaderini yalnız Rusya ile değil, genellikle Hristiyan devlet ile bağladı. Bizim es-ki Rus stratejisine itirazımız yoktur. Büyük itirazımız Sovyet stra-tejisine karşıdır."

Z. Balayan ve V. Grikoryan'ın "Yaşama Stratejisi"nden satır-lar: "Karabağ genellikle Panislamistler için yalnız Türkiye'ye gi-den yol üstünde bulunan taş değil, ateş noktasıdır."

"Dağlık Karabağ, sadece özerk değildir. Tarihi Ermenistan'ın bir kısmıdır. Ermenistan'la beraber Hristiyan Ermeni ittifakının mevcut biçimidir."

"İslam temeli korunmasa faşizme dönecek. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin Hristiyan olmadığını göz önünde bulundurur-sak, özerk cumhuriyet statüsü iptal edilmeli. Savunma Bakanlı-ğının yönetimi altında bulunmalıdır" vs.

Olaylar günden güne değil, saatten saate daha keskin hâl alı-yordu. Kuvvetli Sovyet ordusunun birkaç bölüğü Azerbaycan için yürütülmüştü. Hatta Rostov, Stavropol, Krasnodar, şehirlerinde (Kuzey Kafkasya'da) askerî hizmete çağrı sıklaşmıştı. Ermenile-rin kompakt biçimde yaşadığı bu arazide seferberlik hareketi ol-duğu bellidir. Bakü'ye getirilmiş sekiz bin yedek subayın üç bini-nin Ermeni olduğu kanıtlanmıştır.⁴

Bakü'de Ocak ayı faciasıyla ilgili yetmiş binden çok silahlı as-ker bulundurulduğu sonradan kanıtlanır. Azerbaycan Halk Cep-hesinin önderi Ebulfez Elçibey'in kaydettiği gibi, bu yirminci yüz-yılda bizim rastladığımız en dehşetli olaydır. Hiçbir savaşta, hat-ta dünya savaşında bile

Azerbaycan'ın kuzeyinde olduğu bir toprakta askeri eylemlerde imparatorluğun Savunma Bakanı, İçişleri Bakanı, Genelkurmay Başkanı, Komünist Parti Yüksek Fonksiyonerleri, Sekreterleri, Devlet Güvenlik Komitesi Başkanı, İçişleri Bakan Yardımcısı iştirak etmemişler. Şimdi ise operasyo-na Yazov, Bakatin, Şatalin, Girenko, Primakov, Polyaniçko vs. hep beraber başkanlık yapmışlar.⁵ Şimdi Lenin'in "Müdrük" keli-mesini hatırlamak lazımdır. "Bir prensip olarak hiçbir zaman te-rörden vazgeçmemişiz ve vazgeçemeyiz. Terör belli koşullar çerçevesinde verimli ve hatta gerekli askerî eylemlerden biridir." "Dahi önderin" tek anlamlı konuşması komünist başkanlara bü-tün dönemler için geçerli sayılan bir emir gibi bu defa da Azer-baycan halkına karşı yönelmiştir. Nihayet bütün bu çalışmalar-dan sonra 20 Ocak 1990 tarihinde gece yarısı Azerbaycan tari-hinin dehşetli olaylarından biri vuku buldu. Sovyet ordusu Bakü şehrine kuvvetli tekniklerle saldırdı. Şehir imha edildikten, yüz-lerce insan öldürüldükten ve yaralandıktan sonra askerî komu-tan radyo ile verdiği demeçte (televizyon kasten imha edilmiş-tir.) şehirde olağanüstü durum uygulandığını ilan etti. Hâlâ şim-14

diye kadar dünya tecrübesinde hiçbir vakit hiçbir yerde hükümet kendi nüfusunun üzerine böyle amansız saldırı yapmaya cesaret etmemiştir. İki milyonluk şehir bir saniyede savaş alanına dönmüştü. Topların ateş sesleri, tankların gürültüsü, roketlerin uğultusu, uyumuş şehri dehşete düşürmüştü.

Şair şöyle söylemiş:

O tankta men eli yalın Eynim nazik, zireh kalın Meni basıp ezdi zalim Haray (imdat), dünya, haray!

Ramiz Duygun

Bu eli kanlı seçme katillerin vücudu insanı dehşete düşürür-dü. Uzun saçları, sakallan, giysileri, nefret dolu bakışları insanda korku yarattırdı. Ülkenin çeşitli bölgelerinden toplanmış , mü-kemmel eğitim görmüş, insan öldürmeyi öğrenmiş, katillerin içersinde gönüllü Ermeniler, profesyonel caniler vardı. Birkaç gün süresinde şehri imha eden, evleri dağıtan, binlerce suçsuz insan kanı akıtan, hükümetçe böyle amaçlar için hazırlanan, Gorbaçov'un "prestroykasını" gerçekleşmesini sağlayan vahşiler görevlerini "başarıyla" yaptıktan sonra şehirden çıkartıldılar. Ku-ral öyledir. Onlar neredeyse akıtılacak yeni kanlar için tatbikat yapmaktadırlar. Onların yerine hemen hemen düzenli erler geli-yordu. Kendi seleflerinden farkı olmayan bu katil-yağma ordusu da görevini "vicdanla" yerine getiriyordu. Askerlerde bulunan kağıtlara yazılmıştır: "Ermeniler sakın halktır, Azerbaycanlılar ise vahşi halktır, onları öldürmek gereklidir." Böyle talimatla eğitim gören askerler sadece emri yerine getiriyorlar. Gorbaçov kendi itiraf ediyor ki, orduyu suçlamak gerekli değil. Onlar emri yerine getirmişlerdir.⁶

Öz Kızıl Ordumuzun yurdumuza kaskine bak Üstüme tank yeriden fitnekârın jestine bak Gözü kanımla humar düşmanımın mestine bak Kara bayraklarımın cergesine, destine bak.

Geceni ateş ile kırmızı kan eylediler Halkımı, milletimi gülle baran eylediler

Kabil

Rostov- Bakü yolu, hava limanı, şehir Bileceri yolunda, Tiflis Caddesi'nde, 11. Kızıl Ordu Abidesi yanında gerçek savaş oldu. Yalnız şehrin merkezi değil Sumgayt etrafındaki köyler, Abşeron köyleri,

Maştağa, Kala, Bileceri, Bülbüle vs. köyler imha edilmiş, yüzlerce suçsuz insanlar öldürülmüştür. Bir gecede altmış bin gülle atılması bu dehşeti bir kez daha kanıtladı. Şehitlerin listesi kanıtlıyor ki, bu müfrit kimselerdir. Ansızın asker kurşununun kurbanları arasında 70 yaşındaki nine, 76 yaşındaki Yunus Rahi-mov, 46 yaşındaki itfaiyeci (Lezgi milletinden), 16 yaşında Ya-hudi kız, 66 yaşındaki Azerbaycanlı erkek, 31 yaşındaki Tatar şo-för, 9 çocuk babası, balkonda çamaşır sererken kurşun ona isa-bet eden 3 çocuk annesi, 15 yaşındaki öğrenci Nerman Hüsey-nov, 167 numaralı okulun öğrencisi Nermin, 13 yaşındaki İlgar İbrahimov süngü ile öldürülmüş. Boris Vasilyaviç (Kör Rus) Ye-sençuk, 3 çocuk annesi 35 yaşındaki Feride Abbasova 23 Ocak saat 14:10da evinde iken sokaktan atılan ve ona isabet eden kurşundan hayatını kaybeden mühendis Şemseddin Orucov, Tıp Fakültesinin öğrencileri Elçin İmanov ve Teymur Alimemmedov, Hukuk Fakültesinin 1. sınıf öğrencisi Vefadar Eminov vs. ekstre-mistlerin listesini bunlar oluşturuyor. Rövsen Rüstemov isimli bi-risine 32 kurşun atılmıştır. Bir bayan haykırarak evinin yakıldığı-nı, çocuklarının öldürüldüğünü ve ölülerinin de verilmediğini söylüyordu. Bir başka anne çocuğunun ölüsünün bulunması için kurban adamıştır. Facianın dehşetine ve ağırlığına bakınız. So-kaklardaki arabalar hemen dağıtıldı, karşıdan gelen ve ne oldu-ğu henüz bilinmeyen trafik araçları dağıtıldı. Sokaklarda yürüyen insanlara her taraftan kurşunlar atıldı. Duraktaki, arabalar dağı-tıldı, metrodan çıkan insanlar makineli tüfekten atılan kurşunla-ra maruz kaldı. Apartmanlar kurşuna dizildi, birkaç saat süresin-ce yüzlerce insan öldürüldü ve binlerce insan ağır yaralandı. *Yıkıldı toprağa çınar boylular Akbirçek analar kana boyandı Ak sakal atalar, körpe balalar Gelinler ölümle koşa dayandı.*

Elmira Kasımova

45-01 ACA Nolu “Gaz-20” ambulans kurşunlardan delik de-şik olmuştur. Doktor Aleksandr Markevka yaralılara yardım ederken askerlerin kurşunun kurbanı olmuştur. Bu vahşet bir defa daha kanıtlandı.⁷ Ölenler çoğunlukla gençlerdi. Onların nasıl da güzel istekleri vardı. Fakat istekleri gerçekleşmedi. Hayatları vicdansızların kurşunu ile sona erdi. Ömrü mücadelelerde ge-çen kadın şair “Ölen Çağı” olmayan gençlere ağıt yakıyor:

Neçe neçe ananın göğsüne dağ çekildi Camdan neçe atanın beli vakitsiz büküldü Toprak kan istemirdi, toprağa kan döküldü Bu şehit balaların ölen çağı değildi.

Dayanmışam gözümde iki damla yaş benim İçimde haray salan tufan benim, kış benim

O güller deyerdi sineme, kaş benim Bu şehit balaların ölen çağı değildi.

Medine Gülgün

20 Ocak kurbanlarından birisi 20 yaşında genç şair Ulvi’dir. Birkaç ay önce onun yazdığı şu cümleler genç şairin kişiliğini bil-mek için çok önemlidir: “Ben Bünyadzade Ulvi Yusuf oğlu haya-tımda ilk ve son kez vicdanım karşısında yemin ederim. Bir mil-letin ismini temsil ettiğimi hiçbir zaman unutmayacağım. Azer-baycan toprağının onurdan gayretten oluşmuş ismini kutsal bi-lerek, bu isme leke yapmak isteyen bütün kötülöklere karşı çıka-cak, kendi Azerbaycanlı oluşuma vicdanıma, akideme, soyuma, kökenime, damarlarımda akan Azerbaycanlı kanıma layık ola-cak, korkaklığı, dalkavukluğu kendime yakın bırakmayacak, ne olursa olsun kendi Azerbaycanlı benimi onaylayacağım. Eğer ye-minimi bozmuş olursam annemin sütü, elimin ekmeği bana ha-ram olsun. Vatanımın yüzünü görmeyeyim. B. Ulvi 10.9.1989”⁸.

Yazar İsa İsmailzade, olayları yakından takip etmiş, facianın ilk günlerinde yazdığı “Kanlı Gecenin Vahimesi” isimli notlarında dehşetli gece ile bağlı bir izlenimine dikkatleri çekiyor:

“Geçtiğimiz sokaklarda evlerin üzerinde siyah kumaşlar, si-yah bayraklar gözümüze rastladı. Bütün şehir bir gün süresinde siyah bayrağa dönüşmüştü. Göz attık, yalnız DTK’nin, Cumhuri-yet Bakanlar Kurulunun, Azerbaycan Komünist Partisi Merkez Komitesi Binası ve onun yakınında bulunan yaşayış evleri dı-şında bu binalarda Nubar için bir kısım da olsa siyah kurdele yoktu. Ölenler kuşkusuz fakirlerin, aydınların, halkın helal oğul-larının evlatlarıdır. Yüksek makamlarda çalışanların evlatları o ge-ce hiç dışarı çıkmadı.”⁹

Askerlerin sarhoşluğu, uyuşturucu kullanmaları, yaralıları vah-şice öldürmesi, ölü olanlara onlarca kurşun sıkmaları, insanlara hakaret etmeleri, aşağı düşürmeleri, ölülerin yakmaları vs. onlar-ca kanıt vardır. Öldürme ve yağma, sonraki günlerde amansızca devam ediyordu. Yürüyen sivil vatandaşlar, öğrenciler, alış-veri-şe giden kadınlar, çocuklar kuşuna diziliyordu. Sokakta telefon kulübesinde öldürülen iki kişiyi, otobüse ateş açılırken 15 yaşın-daki kör erkeğin ölmesi bu amansızlığın ne kadar büyük olduğunu görüyoruz.

26 Ocak’ta tanklar Bakü’den çok uzakta olan Lenkeran’a da ulaştı. 12:30’da tanklarla, helikopterlerle savaş başladı. 6 Len-keranlı, 2 Neftçalalı şehit oldu. Bu düşmanın acımasız olduğuna başka yeni kanıt değil mi?

Onlarca suçsuz insan yaralandı. Onlara eziyet ettiler, aç bı-raktılar, işkence ettiler. Onları kelepçeli kollarıyla Bakü’ye getir-diler. Öldürülenlerden Rövşen Bilalov ve Şahin Memmedov’un naaşlarını yaktılar. Daha bugüne kadar Lenkeran’da kaybolmuş iki kişi bulunamamıştır.¹⁰

Neftçala, Cebrail, Celilabad, İmişli, Astara, Haçmaz vs. gibi bölgelerde vahşetler yaptılar. Terter bölgesinin bir köyünü ateşe verdiler. Ve yaralananların ve ölenlerin sayısı bilinmemektedir. Askerî birlikler senaryoya uygun yaralıların ve ölülerin çoğunu kaybetmek için denize atılar.

Tabii ki, bu faciayı tasvir etmek, bu vahşi amansızlığı okurla-ra bildirmek büyük yetenek ve kudret ister. Galiba, tarihin hiçbir zaman unutmayacağı bu çirkin cinayetin tarihi yazılacak, bir gün bu olaylar gerçek değerlendirilecek ve çok yanlı ayrıntılarla ince-lenecek. Bunu yapanlar halkın mahkemesinden kurtulamazlar.

22 Ocak’ta Bakü şehitlerinin toprağa verilme töreni oldu. Bir milyonluk izdiham özgür ve istiklal mücahitlerini son yolculuğa uğurluyorlardı. Dağüstü Parkı’na giden yollar kırmızı karanfillerle süslenmişti. Halk kendi evlatlarına son görevini yerine getiriyor-du. Şair Mehmet (Memmed) Aslan’ın dillerde dolaşan “Ağla Ka-ranfil Ağla” şiiri hüznün gözyaşına karışmıştır.

Karanfil şehit kanı Ağla, karanfil, ağla Ağla, inlet, meydanı Ağla, karanfil, ağla

Heyre şer üstün geldi İniltili ün geldi Ağlamalı gün geldi Ağla, karanfil, ağla

Cavanlara kıydılar Tanklar alta koydular Kanın içip doydular Ağla, karanfil, ağla

Bu teklenmiş şirlere Bu arkasız erlere Bu talihsiz terlere Ağla, karanfil, ağla

Bu bedensiz kollara Bu uçunan yollara Bu yiyesiz kullara Ağla, karanfil, ağla

Sokaklarda Bakü katliamına emir veren ve yerine getirenler aleyhine yazılan şiirler, yapılan resimler ve pankartlar halkın mü-cadele azminin sönmediğini gösterir.

İnsan denizi sonsuz elemle, sonsuz nefretle hüznün ekibinin geçmesini bekliyordu. Yolu takip edince dizilmiş gözü yaşlı an-neler, kardeşler, bacılar, şapkalarını çıkarmış babalar ve oğullar; anavatana, insanlığa, özgürlüğe dizilen kurşunların öfkesini kal-binde sakinleştiren şehitleri toprağa veriyoruz. Ağıt söyleyen an-neler, kız gelinlerin gözyaşları yürekleri yakar. Yaklaşık altı ay ön-ce düğünleri yapılmış, İlham ve Ferize gelecekle ilgili nasıl güzel hayaller kurmuşlardı. Fakat İlham namert kurşunların kurbanı ol-muş, genç vefalı karısı zehir içmiş ve intihar etmiştir. Namus-gayret beraber toprağa verilir. Onların naaşı toprağa gömülende feryat sesleri göklere yükseliyordu.

Ayağım yalın idi Dikanım kalın idi Hiç ölmek istemirdim Celladım zalim idi.

Ferize'nin saf ve temiz duyguları, onun feryadı, yarım kalmış istekleri işgalci ordudan nefretin simgesine çevrildi. Halkımızın Şirin, Banu Çiçek, Tamlı Hatun gibi ulvî aşk ve kahramanlık sim-gesi olan kadınlar galerisine yeni bir sayfa eklenir: Ferize. Bir ka-dının gözyaşları içinde söylediği bayatı etrafa yayılıyordu.

Üz beden

Rakip şerin üz benden Cam yardan vefalıdır Hiç çevirmez üz benden

“Bakü bir kanlı bayrak gibi kendi şehit oğullarını başı üstüne koydu. Şimdi bizim hepimizin yemin etmeye bir türbesi var. Şimdi bizim yemin etmeye kutsal bayrağımız var. Ağlama anne-ler, kardeşler, kız kardeşler, babalar!.. Böyle oğulları olanlar ağ-lamaz. Elinizdeki, milyonlarca karanfilleri şehit mezarının üzeri-ne bırakın. Dünya görsün ki, bizim elimizdeki kurşun değil, gül-dür.11” Şehitleri son yolculuğa götüren yol üzerinde dizilmiş on binlerce karanfil halkın hüznün gününde başlarını eğmişler. Müs-lüman geleneklere göre bayanlar namahremle (erkekler) bir yere gömülemezler. Bu yüzden bayanların çoğu ayrı yerlere defnedilmiştir. Çevre köylerde, çoğunu kendi yerlerinde toprağa vermişlerdir. Bunun dışında naaşların çoğu saklanmıştır. Bir mil-yondan fazla adamın katıldığı bu hüznün töreni halkın öfke ve nefretinin ıssız feryadına dönüştü. Halkın gözyaşları ve elemli bakışları, sakin yürüyüşü onun oç duygusunun kalplerde çözül-memiş yansıtmasıydı. Bakü, Cumhuriyetin her tarafında dalgalan-nan siyah bayraklar halkın mutsuz kara kaderinin simgesi gibi dalgalanıyordu.

Kimin kargışına tuş olduk Ya Rabb!

Niye bahar iken kış olduk ya Rabb!

Yaralı çırpınan kuş olduk Ya Rabb!

Yaralı okuyor bu bağda bülbül Bu derdi çekmekle kurtaran değil!

Ofelya Bayramova

Bütün Azerbaycan halkı hüznün içindeydi. Duygularımız parça-lanmış, güvenimiz yitirilmiştir.

Bakışlarımızdaki elem naaşların ar-kasınca yürüyen kız gelinlerin, anne bacıların başları üzerindeki al kırmızı kumaşlarla örtülmüş honçalar da izdiham denizine dönüş-müştür. Ne dehşetli sahne, ne müthiş facia! İzdiham denizi için-de cenazeli insan seli. Bunların arasında çınar boylu gençler var-dı. İnsanı dehşete düşüren durum bedeni kaybolmuş bir kolun toprağa verilmesi idi. Sonraki aramalar sonucu onun 26 yaşında-ki araştırmacı Yusuf Sadıkov'a ait olduğu belirlendi. Azadlık Mey-danı'nda halkın hüznün törenindeki izdihamı denize benzetmek bi-le yeterli değildir. Bu coşan halk izdihamı Hazar'da gemilerin de-vamsız ıslık sesleri, kıyıda da sesleniyordu. Bu sesler şehitler me-zarlığında ise düşmana nefret hissini artırıyordu.

İnsan insan olur öz hüneriyle Millet millet olur heyr-şeriyle Toprağın bağına cesetleriyle Azatlık tohumu ekti şehitler.

Halk şairi Bahtiyar Vahabzade'nin şehitlerin ruhuna yazdığı bu satırlarda dökülen kanların azatlığın yeniden doğacağı kesin dille yansıtılmıştır. Ana toprağa verdiğimiz bu masum, munis di-lekleri gerçekleşmeyen gençlerin al kanını kaldırımlardan, yollar-dan yıkamaya çaba gösteriyorlardı. Fakat ellerden ve vicdanlar-dan yıkayamayacaklar. Bakü'de yeni bir adres Şehitler Mezarlığı kuruldu. Bu kutsal ziyaret yeri Azerbaycan halkının uyanan vic-danının yeniden oluşan hafızasının tarihidir.

Bir ay süresince şühedânın (şehitlerin) mezarını yirmi milyondan fazla insan ziyaret etmiştir. Bu halkın kendi oğullarına büyük sevgisinin, ihtiramının yansıtılmasıdır.

Dokuz iklim varımızdı Birini de yarattılar, yas iklimi!

Buna nece dözek Tanrı?

İtaate Tanrı payı bu idi mi?

Bugün tekce şehit olan

Anam, atam, bacım değil, murazımdır.

Odlu yurdum kızdır bizi

Göz yaşımız tez kurusun, bu lazımdır.

Abdullah Kani

Türetilmiş vahşet hakkında ünlü şair B. Vahabzade, Mirze Ha-zare ve "Amerika'nın Sesi"ne beyanat okudu. O endişeli olarak söylemiştir: "Rus ordusu tarih süresince işgalci tavrını her za-man sürdürmüş, diğer halkları sömürmüş, yabancı toprakları zaptetmiştir." Zulmün sınırı yoktur. Hatta ölüleri dahi toplama-yı engelliyorlardı. Fakat Gorbaçov'un emri üzerine yapılan bu ey-lem yeniden kurma değil, yeniden vurmadır. Ben bu faşist parti-sinden ayrılıyorum. Tarihte böyle dehşetler olmamıştır, bunu dünya kamuoyu bilmelidir. Sesimiz duyulmalıdır. Rus ordusu-nun böyle kuvveti vardı, neden Dağlık Karabağ'daki durumu dü-zeltmedi? B. Vahabzade öteki gün şehir mitinginde halkın huzu-runda partiden ayrıldığını bildirdi.

Kafkasya Müslümanları Diyanet İşleri Başkanı Şeyhülislam Al-lahşükür Paşazade, M.S. Gorbaçov'a,

BM Genel Sekreteri Peres de Cueliar'a, Dünya Devletleri Başkanlarına başvurdu: "Ben han-gi kelimeyi söylersem, söyleyeyim; onlar Azerbaycan halkının bütün elemi ni milyonlarca yürekte bir iz bırakan sonsuz derdini ifade edemez. Bu yüzden söyleyemiyorum ki, derdimi paylaşı-sınız. Bizimle beraber üzüldüğünüzü bildirirsiniz. Bu bütün hal-kım için hakaret olurdu. Helak olmuş bütün vatandaşlarımız ru-hunun hakaret edilmesi olurdu.

Bir devlet başkanı olarak sizin organize ettiğiniz bu kanlı kat-liama, bu dehşetli cinayete hiçbir şekilde hak kazandırmak mümkün değildir. Azerbaycan halkına karşı iletilen ithamların İslâm kanıtını reddeden şeyh şöyle der: "Bir siyasetçi olarak siz kendinizi gözden düşürdünüz. Ve devlet başkanı olmadığınızı kanıtladınız. Sizin barış mücadelecisi olmanız hakkında efsane-ler boş çıktı. Çünkü bir taraftan yabancı devletlerle barış anlaş-maları imzalayan, diğer taraftan kendi ülke vatandaşlarına karşı eylemlerin yapılmasına müsaade eden bir insanı barış sözcüsü adlandırmak o kavrama bir hakaret olur."

Azerbaycan halkının iradesini ifade eden şeyh şöyle söyle-miştir: "Azerbaycan halkı silahla konuşmaz. Adaletin kabiliyetine içten güvendiğime göre ben yüce Allah'a dualar ediyorum ki, suçsuz kurbanların cennet mekan ruhunu her zaman şad etsin, katilleri ve bunları yapanları cezalandırsın. İnşallah Allah bizden merhametini eksik etmesin. Amin!"¹²

Ünlü halk yazarı I. Şıhlı, 24 Ocak'ta Azerbaycan Komünist Partisi Merkezi Komitesinin toplantısındaki konuşmasında ya-pılan cinayetleri asıl organize edenleri rezil etmiştir. O şöyle söylüyordu: "Ben büyük dünya savaşına katılmışım. Çok dehşet görmüşüm, kanlı olaylar görmüşüm. Fakat böyle dehşetlere rastlamadım. Sivil ahaliye ordunun böyle amansız vahşi saldırısı hiçbir zaman olmamıştır. Bütün bunlar için "Yeniden Kırmanın" yapıcısı olan Gorbaçov ve onu destekleyenler Yazov ve Prima-kov, onlara hizmet eden firar Vezirov tarih karşısında ve mahke-me karşısında cevap verecektir.

Azerbaycan halkı toprağını savunuyor. Fakat iki yıldır huzuru ve güvencesi elinden alınmıştır. "Büyük Ermenistan" kurmak di-leğinde bulunan Ermeniler millî katliam yaptılar. Yaklaşık iki yüz elli bin Azerbaycanlı göç etmek zorunda kaldı. Bu durumdan Gorbaçov rahatsız olmuyordu. Tacikistan'da deprem olur aldır-mıyor, Çernobil faciası oluyor önemsemiyor, fakat bir Erme-ni'nin burnu kanayınca "Çok azaplar görmüş" Ermeni halkı diye gözyaşı akıtır." Fakat anlamak istemiyor ki, onlar "çok azap gör-müş Ermeni halkı değil, çok entrikalar yapan Ermeni halkıdır." Gorbaçov onların elinde bir oyuncaktır. Şahnazarov'un, Aqabek-yan'ın, Zori Balayan'ın, Yiğityan'ın söylediklerini yapıyor. Böyle olmasaydı Dağlık Karabağ'da Sovyet hükümetini bir daha kur-mak yerine Bakü'ye ordu göndermez. Bakü'de vuku bulan olay-lar önceden planlanmıştır. General Yazov neden seferberlik ilan ediyor? Acaba Bakü'de ele geçirilmez kale veya silahlanmış or-du mu vardı? Niçin General Yazov seferberliği Rostov, Stovra-pol, Krasnodar vilayetlerinde ilan etti.

Generaller ve onların başında bulunanlar ne kadar gizleseler de her şey bellidir. Onlar bu yerlerde yalnız Ermenileri seferber-liğe aldılar. Askerî giysiler giyindirip Bakü'nün üzerine gönderdi-ler. Sivil halkı öldürdüler. Bu soykırım değilse nedir? Bu askerle-re teşekkür ettiler. Azerbaycan Televizyonunu dağıtsanız da dünya kamuoyu yapığınız cinayetleri biliyor. Ben öyle bir öneri sunuyorum. Bakü'yü ele geçirip sivil halkın öldürülmesinde bü-yük yetenekleri olan General Yazov'a, Mareşal unvanı ve Zafer Madalyası verilsin. Dünyaya Suvorov, Kutuzov, Jukov gibi ser-

gerdeler yetiştiren Rus halkı Yazov'la da gurur duysun. Mosko-va basını ve diğer yayın organları, bütün enformasyon araçları yi-ne de gerçekleri gizliyor. Sovyet ordusunun cinayetlerini gizlemek için yalan haberler yayıyor. Ölümlerin sayısını 80'den fazla ol-madığını söylüyorlar.

Benim elimde bir resim var. Şemaşko Hastanesinde ölenlerin fotoğrafı var. Ellerinde numaralar var: 312. Bu yalnızca bir has-tanede ölenlerin sayısıdır. Şimdi kendiniz mukayese edin. Ba-kü'yü terk eden generaller ölümleri gemilere toplayıp diğer bir ye-re götürmekle suç işlediler. Gözü yaşlı anne ve babalara, ölüle-rin ruhlarına saygısızlık yaptılar. Halkı kırmakla onun iradesi kırıl-maz. Sovyet Komünist Partisi artık kendi nüfuzunu kaybetmiştir. Donkişot yel değirmeni ile vuruştığı gibi bu parti de kendi hal-kıyla vuruşuyor. Artık ona güveni kalmadı. Bu yüzden de kitleler hâlinde partiden ayrılmalar olmuştur.

Ben 71 yaşındayım. Bütün hayatımı bu kuruluşa adanmışım. Halk yazarıyım. Sovyetler Birliği Yazarlar Birliği Üyesi ve Sekrete-riyim. Azerbaycan KPMK üyeliğine adayım. Kırk beş yıldır parti-deyim. Savaşta Komünist Partisinin üyesi olmuşum. Şimdi bu parti mahiyetini değiştirmiştir. Faşist partilerinden de dehşetli SS partisine dönüşüyor. Ben böyle bir partinin üyesi olamam.”

Azerbaycan Halk Cephesinin Başkanı Ebulfeyz Elçibey'in 30 Ocak'ta BMÖ'nün Genel Sekreteri Peres de Kuelyar'a, bütün dünya halkına, Azerbaycan halkına başvurusunda söylüyor: “Ulusumuzun bu ağır facialı günlerinde kendini toparlayıp eline kalem almak, hem söylemek, hem yazmak için her zaman oldu-ğu gibi ümidimizi yine kahraman milletimize bağlıyoruz ve onun merhametine sığınıyoruz. Azerbaycan iki yüz yıldır özgürlük uğ-runu savaşan evlatların kanı ile bu toprakları suluyor. Kime baş sağlığı ileteceğimi bilmiyorum. İnsan kendi kendine nasıl baş-sağlığı desin bilmiyorum. Siz ey kutsal şehitler! Allah yattığınız yeri nurla doldursun. Ölmez ruhlarınız karşısında diz çöküyoruz. Haksız dökülen kanınız yerde kalmayacak. Siz ey dünyanın de-mokratik güçleri, biliniz ki, iki yüz yıldır Azerbaycan'da özgürlük uğruna savaşanları, şehit olanları dünya devletleri milliyetçi, grevci, terörist, dinsiz, panislamist, pantürkist, inkılap karşıtı, müsavatçı, kozmopolitik isimlerle kendi halklarına tanıtmak ve nefret uyandırmak siyasetini yürütüyorlar.

İran idare usulü Azerbaycan kahramanlarını kargaşacı, komü-nist, dinsiz, Rus ajanı diye ittiham ettiği zaman Rusya idare he-yeti müsavatçı, panislamist, fundamentalist-burjuva ajanı ve Türk ajanı diye uydurmuşlardır. Bugün Azerbaycan halkı yine de ayağa kalkmış, özgürlüğü uğruna ortaya koyduğu iradesini bir yürekte dünyaya duyurmaktadır.

İki yıldır Azerbaycan'da halkın sesini yükseltme hareketi git-tikçe kendini gösteriyor. Biz bugün bağımsızlık uğruna mücade-leye kendimizi adanmış bir milletiz. Herhangi bir milletin sınırla-rında bir karış toprağında gözümüz yoktur. Başka bir milletin öz-gürlüğünü de çekemiyor değiliz. Gorbaçov bizim İslam devleti yaratmak istediğimizi uydurmaya, Hristiyan âleminin gözünde demokrasi karşıtı olduğumuzu göstermek için aşikare iftiraya başlamıştır. Biz barış ve demokrasi taraftarıyız. Biz dünyada kü-resel demokrasi taraftarıyız. Demokrasi bizim varlığımız demek-tir. Demokrasi et, yağ değil ki, karne ile alalım. Biz karne ile ve-rilen demokrasiyi ret ediyoruz. Çünkü Azerbaycan'a eşkıya des-teklerini gönderen Moskova kendini kaybetmiş, Gorbaçov olma-yan bir suçu İslam'da, Yazov Azerbaycan Halk Cephesinde arı-yor.

Hakikaten de en dehşeti budur ki, M. Gorbaçov da, onun si-lah arkadaşları da her yerde bu kanlı cinayete hoşgörü kazandır-maya çalışıyor. Dünya insanlarını aldatıyor.” Elçibey devam eder:

“Azerbaycan’a dört ordu gönderildi: Birincisi harbi kuvvet-ler (silahlı kuvvetler), İkincisi dâhili ordu kuvvetleri, üçüncüsü DTK kuvvetleri, dördüncüsü özel ordu birimleri. Bu dördüncüsü-nün yani “Spesnazın” ne olduğunu kimse bilmiyor. Biz bu ordu kuvvetlerini Bakü’de gördük. Onların hepsi çok sağlıklı başların-da kasketler, kasketlerin altında peruklar (Belki de kendi saçları-dır) korkunç, insan simasını kaybetmiş caniler ve eşkıyalar bölü-ğüdür. Sokakta her tarafa ateşler saçılır. Gördüklerini mahveder. Çoluk-çocuğu, genç-yaşlı, kadın-erkeği acımasızca öldürür. Sağ kalanları süngülüyorlardı. Ancak ve ancak para ile satın alınmış eşkıyadan başkası değillerdi. İki gece Bakü’de katliam yaptıktan sonra kayboldular. Bu insanlara ne kadar korkunç ve trajik gö-rünse de gerçek facia şudur ki, bu insan cellatlarına Gorbaçov ve Yazov emir vermiştir.

ABD Başkanı Bush, Fransa başkanı Mitterant hatta saygı ve ihtiram duyduğum Teatcher, Gorbaçov’un emrini beğenmişler. Eğer böyle beğenmişse de ne söyleyebiliriz? Neden böyle dev-let başkanları gelecekte trajik olaylar doğuracağını anlamıyorlar mı? Acaba onlar bilmiyorlar mı? Zulüm ile yaşayan devlet ada-letle yıkılır bir gün.

Ey Azerbaycan halkı, dünya demokrat güçleri, bağımsızlık uğ-runu savaş yapan halklar uyanık olun.

Bugün vatan aşkından bizim canımızda açık bir derdimiz var. İlacımız özgürlüktür. Demokrasi dünyanın nasıl bir sıra mutlu halkları için manevi gıdaysa Azerbaycan halkı için ilaçtır.

Atalarımızdan kutsal bir hatıra kalan vatan aşkını kalbinde gezdiren Azerbaycanlılar bağımsızlığın ışığına durmadan ilerle-yecekler. Bu yürüyüşü dünyada hiç bir güç engelleyemeyecek! Amin!”¹³

Bu dört mektup belgelerde Azerbaycan halkının çeşitli taba-kalarını temsil eden şahısların olaylara münasebeti söylenmiştir. Halk kendisinin ağır cezalandırılması, suçsuz yere kan akıtılma-sı, haksız iddia ortamı yaratması, onurunun zedelenmesi ile hiç bir şekilde bağdaşmamaktadır. Adalet geç de olsa zafer kazana-cağı ümidini kaybetmiyor.

Halk her çeşit imkânsızlığa bakmayarak mücadelesini devam ettirmek azminde olduğunu bildirir.¹⁴

Bakü faciası dünya basınında geniş yankı uyandırdı. Azerbay-can televizyonu harap edildiği ve gazeteler çıkmadığı için “Azadlıklık” radyo istasyonu halkın ağır kaderini dünyaya yayı-yordu. Çeşitli teşkilâtların ve şahısların röportajlarını dünya ka-muoyuna duyurdu. Azerbaycan hukukçuları, tiyatro çalışanları, gazetecileri, öğretmenleri, Öğretmenlerin Staj Yapma Enstitüsü, Yazarlar Birliği, İlimler Akademisi, Nizamî Adına Edebiyat Ensti-tüsü, Körler Cemiyeti, Bakü müzeleri ve onlarca teşkilat Sovyet ordusunun amansız caniliğine karşı ciddi itirazlarını bildiriyor ve suçluların cezalandırılması mutlaka isteniyordu.

Azerbaycan kadınları Gorbaçov’un Ermeni mafyasının tesiri ile büyük bir halkı yok etme siyasetini kınıyordu. Halk faşist me-totlarla kırılıyor, yaşlılara, hastalara, kadınlara, çocuklara acınmı-yordu. Bu, asıl soykırımdır.

Azerbaycan bilim adamları da halkın kaderine, derdine kendi rahatsızlığını bildiriyorlar. Tanınmış şair Hüseyin Arif diyor ki; “Ben Sovyet-Alman savaşına katılmışım. Savaş zamanı faşistler bile hastahaneleri bombalamadılar. Lakin şimdi hastaneleri de bombaladılar. Önceden bir adamın yanında kadın olsa, çocuk olsa kurşun atmazlardı, adam öldürmezlerdi. Şimdi ise kadını da öldürüyorlar,

çocuğu da... Ben, 22 Ocak adlı şiir yazdım.

Neneler yollarda saç yola-yola Babalar cemleşir göz dola-dola Şehit balaları salırlar yola

22 Ocak, bu nece gündür?

Yazar Şamo Arif, Prof. Kulu Halilli, şair Ağamalı Sadık, Rejisör Aqşin Babayev, Doç.Kabil Hüseyinov, gazeteci Firuz Ahmetli vb. halkın ağır derdini konuşuyor ve hiçbir kuvvetin halkın iradesini ve özgürlük aşkını yok edemeyeceğini bildiriyorlardı.

Kemale'nin Gence Şehri'nden "Azadlık'a" verdiği malumatta gençlerin kitlevî surette komsomol vesikalarını attıklarını bildirir. Azerbaycan'ın diğer şehir ve bölgelerinde aynı durum tekrar oluyordu. Nahçıvan vilayetinde komsomol teşkilatı bırakılıp, bağımsız gençler teşkilatının oluşturulması, gençliğin pehlivanlığa kalkışanların moralini gösteriyordu.

Bakü Pedagoji Enstitüsünün öğretmeni Tubu Hanım Sultano-va itiraz sebebi olarak SSCB vatandaşlığından çıktığını bildirmiş-tir.

Azerbaycan'ın muhtelif il ve ilçelerinde, Sumgayt, Gence, Lenkeran, Haçmaz, Ağdam, Göyçay ve başka yerlerden bağımsızlık için edilen yüzlerce telefonda bütün Azerbaycan halkının azap ve nefreti bildirilmişti.

Bunun karşısını almak için ülkede kitleler hâlinde tutuklama-lar başlamıştı. Mahammed Hatemi, Mehmet Alizade, Halil Rıza ve başka değerli mücahitlerin tutuklanması başlanan facianın geniş olacağını haber veriyordu.

Halk Cephesinin Üyesi Etibar Memmedov, Moskova'da hap-sedilmişti. Tutuklamalar halkı öfkelen-dirmiş, ciddi itirazlara se-bep olmuştur. Tatillerin kaldırılmasının sebebi de budur.

Gece evlere girip vatandaşları terörist militan adı ile tutukla-ma kanıtlarını Merkezî Basın takdir ediyordu.¹⁵

Moskova'da çalışan Prof. Dr. Lale Hacıyeva halkı birliğe çağ-rıyor. Bakü'de gençler silahsız tankların önüne gittiğinde sorar-lar: "Sen nerelisin?" biz bu sözü aklımızdan çıkarmalıyız. Azer-baycanlı sözü bizi birleştirmeli, çabamızı zaferle sonuçlandırma-lıdır.

Moskova'da yaşayan Haydar Aliyev de ülkede meydana ge-len olayları yakından takip etmiştir. Doğaldır ki, son olaylar, Ba-kü'ye ordu gönderilmesi karşısında kendi düşüncesini bildirme-liydi ve öyle yaptı. 21 Ocak'ta Haydar Aliyev hasta olmasına rağ-men Moskova'da Azerbaycan'ın daimi temsilciliğinde basın top-lantısında endişeli konuşma yaptı. O, Moskova'nın bu amansız hareketini kınamış ve başlamış facialar için bütün Azerbaycan halkına başsağlığı dileğinde bulunmuştur. Bundan sonra merke-zi gazete H. Aliyev'e karşı kasıtlı hücumu geçti.

Başka ülkelerde de namuslu insanlar, Rusya'da "Pamyat", "Şit" gibi cemiyetler Azerbaycan halkının öldürülmesini kötülü-yorlardır. Ünlü Kazak yazarı Oljas Süleymanov facianın ikinci gü-nü Bakü'ye geldi ve olayları öğrenmiş oldu. Sovyet milletvekili Prof. N.V.Advadze vb. parlamento seviyesinde

kendi seslerini duyurdular.

Komşu İran ve Türkiye’de, diğer Müslüman ülkelerinde, Avru-pa’da ve Amerika’da Türk-Azerbaycanlı göçmenler arasında iti-raz dalgası gittikçe artıyordu.

ABD’nin “New York Times”, “Washington Post”, “Los Ange-les Times” Fransa’nın “Liberasyon”, “Figaro”, Japonya’nın “Nomnuri”, İngiltere’nin “Gardian” ve diğer yüksek tirajlı gaze-terleri Bakû faciası konusunda dünya içtimaiyatına geniş bilgiler vermişlerdi. Bu yazılarda yıpratıcı kasıtlı düşünceler de yok de-ğildi. Moskova basın araçları ise belgeleri tahrif ediyordu. Gaze-te, radyo ve televizyon son iki yılda Azerbaycan halkının zorla düşürüldüğü bu durumu aslında ayrı bir şekilde yansıtılmıştır. Sadece ittifak okuyucularına değil, bütün dünya kamuoyuna yanlış bilgiler vermiş, böylelikle düşman Azerbaycan fikri meyda-na çıkmıştır. Kanlı ocak faciasının başlama sebebi ve neticesi de saptırılmış ve yanlış değerlendirilmiştir.

“Pravda”, “Izvestiya”, “Krasnaya Zvezda” gazeteleri bu saha-da da aktif rol oynuyordular.

Merkezî televizyonun “Vzglyad” yayınında (2 Şubat 1990) bir cümleyi hatırlayalım “Azerbaycan’a yüzlerce Gdlyan seviyeli hu-kukçular göndermek lazımdır.” Öyle bilirim yoruma ihtiyaç yok-tur. (Gdlyan Ermeni asıllı savcıdır. Özbekistan’da binlerce suç-suz insanları tutuklamıştır.) Moskova gazetesini daha çok halkın olaylara beslediği kin ve nefret rahatsız ediyordu.(güya halk se-vinmeliymiş)

Gazeteci Leonid Nikitinski “Telefat vardır... ” adlı makalesin-de yazıyordu: “Halkın nefreti son hadde varmıştır ve bazen ba-na öyle geliyordu ki, bu dakika bizi paramparça edecekler...”

“Biz sizin Rus işgalcilerinin yüzüne tükürürüz. Onlar insan de-ğiller, onlar vahşi hayvandırlar. Biz bilmiyorduk ki, Rus bizim pet-rolümüzle faşiste galip gelir ve faşist gibi kendi insanlarına bom-ba atar...”

Diyorum ki, senin yüzüne tükürürüm , bütün Rusların yüzüne tükürürüm! Defolun gidin buradan!!!”

Sade bir Azerbaycanlı kadının diliyle işgalcilere, yabancılara nefretini, zulmünü bundan fazla nasıl ifade edebilirsin?

Sonra 19’u 20’ye bağlayan gecede olan olayları tasvir eden müellif yazıyor ki; “Zırhlı tanklar evlerin üst katlarını ve tarlaları ateşe tutuyordu.”

“Her taraf da ölüm kokusu geziyor, askerler evlerin üst katla-rını ve bahçeleri ateş yağmuruna tutuyordu. Dışarıda kimi gör-seler kurşunlamışlardı. Ey Rabbimiz onların günahlarını affet!

Morglarda çürümüş cesetler, sahibi bulunamamış ölülerin kö-tü giysileri insanı dehşete salmıştır. Ölülerin içinde Afganis-tan’da bir kolunu kaybetmiş Veteran, 14 yaşındaki Larisa Mem-medova, 13 yaşındaki erkek çocuğu ve yaşlı insanların cesetleri vardı.”¹⁶

Azerbaycan halkının faciasına merkezi gazetelerin ilişkisinde "Literaturnaya gazetesi” Andrey Krujilin “Bakü Emirden Önce ve Sonra” adlı makalesinde¹⁷ sebep ve sonuçları değiştirerek bütün

süreçte ancak bir tarafı, kendi şerefini müdafaa eden halkı suç-ladı. Gazetenin yazdığına göre halkın ilk altı otomatik ateşi ile iki askerin öldürülmesi olmasaydı hiç bir hadise meydana gelmeye-cekmiş.

Açıkça yalandır. Şehrin dört tarafından ağır silâhlarla donatıl-mış tankların saldırısı, meydan, bağ ve bahçelerin harabeye dön-dürülmesi, binalarda kalan top izleri gelen ordunun niyetinin bil-dirmez mi? Rusların Bakü'den göçürülmesi meselesinde de Kru-jilin sahtekârlık ediyor, yıllarca burada her türlü kaygı ile ehate olunan “Rusların güvenliği tehlike altındadır ve ortamın değiş-mesi gerekir.” demekle haksızdır.

Nihayet makalenin sonundaki bir cümle “Azerbaycan'da olan olaylar, bütün bunlarla beraber hem de haberdarlıktır.” Çok ma-nalıdır ve yazarın da, onun arkasında bulunan güçlerin de, dinç durumdaki halkı kırmaya ordu gönderen ve onu oluşturanların da niyetini açıkça ifade eder.

Bakü faciasından üç hafta sonra hiç olmazsa “Komsomolska-ya Pravda ” gazetesi olayların aslını çözmeye kısmen cesaret gösterdi. Bakü asıl savaş şehri gibi savaş meydanına çevrilmişti. Ordu dört taraftan güçlü teknolojisiyle şehre saldırmış, karşısına çıkanları vurup dağıtmış ve insanları kurşunlamıştır. Makaleden anlaşılıyor ki, 16 Ocak'ta Kuzey Kafkasya'da (Stavropol, Krano-dar, Rostov vb.) gibi yerlerde seferberlik ilan edilmiş, çok sayıda insan askerliğe çağırılmıştır.

Yazarlar suçsuz insanların helak olmasını iki sebeple açıklıyor-lar: askerlerin işi bilmezliği, halkın güçlü mukavemeti bu neden-lerle alaka kursalar da itiraf ediyorlar ki, durumdan başka çıkış yolu bulmak mümkündü. Askerlerin kendileri de tasdik ediyorlar ki, şehre sessizce girmek mümkündü. Komutanların şehre ses-siz ordu çıkarmasının imkansızlığı barede iddiaları inandırıcı de-ğil.

“Merkeze” tehlikenin karşısının alınmazlığı hakkında kim ya-lan mâlumat veriyor, kim şehre ordu gönderilmesi planını hazır-lıyor? Sovyetler Birliği Yüksek Şûrası hangi ortamda kimlerin tah-rikiyle bu kararı kabul ediyor? Bunlar açıkça söylenmelidir. AHC hâkimiyeti ele geçirme çabası, ülke başkanının sabit olmayan mevkisi, seferberliğe çağırılmış askerlerin işi bilmezliğine göre ül-ke halkının büyük çoğunluğu ülke başkanını suçluyor, kitleler hâ-30

linde komsomol adlandırılan gençler teşkilatı ve parti üyeliğini istemeyip attılar.¹⁸

Niçin Bakü'de olan 12 binlik dâhili hizmet ordusu 13 Ocak ve sonraki günlerde ortamı sakinleşmeye teşebbüs göstermedi. Resmî mâlumatlara göre güya şehirde beş bin silahlı adam var-mış. Ordu bu kadar az bir kuvvetin üstesinden gelemez miydi?

Bakü'ye seferberlik yoluyla ilave asker getirilmesine ne dere-ce de ihtiyaç vardı? Niçin halk zamanında haberdar edilmemiş-ti? Bakü'nün yeni tayin olunmuş komutanı Dubinyak'ın fev-kalâde durumun tatbik olunması hakkında emri facia olduktan sonra verdi ve 20 Ocak'ta sabah radyo ile ilan edildi. Televizyon stüdyosu imha edilmişti.

Anti- Azerbaycan tavrı ile tanınan “Moskoskiye Novosti” haf-talığı sayfalarında objektif bir kaynağa yer vermiştir. Moskovalı Rejisör Stanislav Govoruhin cinayetler hakkında yeni bir film çek-mek için Bakü'ye gelmişti. Onun gelişi Bakü'nün facialı günleri-ne tesadüf eder. Rejisör bazı çekimler yapmakla beraber kendi teessüratlarını “Moskovskiy Novosti” haftalığına sunmuştur. İki yıl süresinde Azerbaycan hakkında “olmaz iftira” diyen gaze-te aynı yazıyı 18 Şubat sayısında “Yoksa

Antreman Bu ” adlı baş-lıkla yayınlamıştır.¹⁹ Makale yazarı kendi düşüncelerini objektif bir şekilde vurgulamıştı. “Bu dehşetli olayı kaleme almak müm-kün değildi.” diyen Govoruhin, bunu bildirmeyi gerekli görüyor, ordu şehre girdiği zaman orada Ermeni yoktu. Komutanların fik-rince, özel eğitim almış bir bölük yeterliymiş ki, nizam-intizam yaratsın. Lâkin neye göre ki böyle olmadı. 20 Ocak akşamı tank-lar çok kolaylıkla duvarı yıkıp, otomobil durağındaki arabaları ezip üstünden geçmiştir.

Yazar devam ederek gerçekleri gösteriyor: “Askerlerin devlet binalarını topa tutmaları gerçektir. Şehirde top atışlarından delik deşik olan binalar çoktur. Sumgayt’ dan gelen küçük bir aracın tank tarafından ezildiğini ve üç bilim adamının helak olmasını, Larisa Memmedova adlı 13 yaşındaki kızın, Yefimov adlı Rus asıllı körün Rusların kendi süngüsüyle öldürülmesini, genç İlham ve Farize’ nin korkunç talihini kaydettikten sonra bildirir ki, 2 Şu-bat’ ta gözümüzün önünde 15 yaşındaki bir erkek çocuğunu vu-rup ağır bir şekilde yaraladılar.”

Vietnam Savaşı’nda yer alan, tecrübeli doktor Hidayet İsa-yev’in bir fikrî ilginçtir. Bürünç kabıkl mermi vücutta parçalanıp bir kaç yerde kara leke meydana getirir. Ruslar bile bu mermiler-den istifade ediyorlardı.

Bakü’ye gelen ordunun asıl ceza grubu olduğunu diyen yazar Bakülülerin ifadesi ile facia konusunda bazı başka gerçekleri de söylüyor.

“Moskovskiye Novosti” gazetesinin yazdıklarını sanki genel-leştiren gazeteci A. Kraynin’in “Tanklar ve Gerçekler” makalesin-de yazdığı gibi tanklar kan akıtılmasını engelleyebilir. Fakat tank-ların yeni, adaletli hayat oluşturacaklarını ümit etmek hayaldir. Ateşle insanı düşünmeye mecbur etmek olur, ancak iktisadi, si-yasi, millî meseleleri otomatikle, silahla halletmek olmaz.²⁰

Meydana gelen bu cinayetler halkın düşmana nefret duygusunu daha da artırdı ve mücadeleyi engelleyemedi. Ve onu geleceğe olan inancını söndüremedi.

Halkımızın çeşitli nesillerini temsil eden iki şairden aldığım mısralar halkın geleceğe olan inancını ifade eder.

Neriman Hasanzade:

Analara Kurban-oğul doğurlar,

Oğullara Kurban-şehit olurlar.

Katil! Sönmeyecek yanan ocaklar,

Gelecek bugünü salacak yada.

Şehitler yer altta danışacaklar,

Şehitler yer üste susturulsa da!

Nisbeten genç Rüstem Behrudi ise;

And olsun karşı dağa Ota, güle, yaprağa.

Turan kalkıp ayağa,

Kılıçlar kına gelmez.

Evet, ayaklanmış halkın bağımsızlık yürüyüşü engellenemez. Bizim halkımız hiç bir zaman, hiçbir ortamda ümidini ve inancını kaybetmemelidir. Onun buna manevi hakkı yoktur. Şehitlerin ruhu da o zaman bizden incinecektir.

Sen derdde olan doludur.

Hamımız vatan kuludur.

Bu yol azatlık yoludur.

Ağlama anam, ağlama!

20 Ocak faciasında “Zaporajest” markalı araba da tank altın-da ezilen, ağır yaralansa da, şans eseri sağ kalan Nazım Elekbe-rov’un “Ölümlə Yüz yüze” yazısını okumak halkın intikam duy-gusunun şiddetini anlamak için yeterlidir⁷¹. Onun “Ölüm gecesi halkımızın bütün devirlerinin en müthiş gecesidir. O geceyi unu-tanlara yazıklar olsun!” sözleri sadece bu gencin değil, bütün Azerbaycanlıların gelecek hayat kaynağı olmalıdır.

Azerbaycan halkının gelecek nesilleri bin yıllar geçse de bu kitlevi katliamları halkımızın şerefine, haysiyetine karşı çevrilmiş, düşünülmüş kasıt, büyük imparator şovenizminin küçük halka acımasızlığı gibi hafızasına yerleştirmeli, bu olayları unutmama-lı, intikam almalıdır. Eğer bizim soyumuz ne zaman bu faciayı unutup barışacaksa, bu halk yok olmaya mahkumdur ve kanı yerde kalır.

2 Mart’ta Azerbaycan halkı millî âdetlere uygun olarak şehit-lerin kırkını onlara layık bir şekilde andılar.

Günler geçer, haftalar birbirini kovalar, şehitler hatırasına in-san dayanmaz, gece-gündüz ülkemizin her yerinden, başka di-yarlardan, yabancı ülkelerden şehitleri ziyarete gelirler. Bir ay müddetinde yirmi milyondan fazla insanın bu kutsal mekânı ha-tırlaması, kabirlerin üzerinde biten gül dağı, köşelere döşenmiş gül halısı halk muhabbetinin ifadesi halkın büyüklüğü değil mi? Buradaki sessizlik de gam-keder ruhu da, gözlerdeki yaş, bakış-lardaki gazap da aynı anlam ifade eder:

Ya Rabb bu nece dağ ki,

Küleyi gam okuyur.

Ya Rabb bu nece dağ ki,

Gülleri kan kokuyor.

Bulağı göz yaşları,

Umman gibi çağlar hey,

Dağı, mezar taşları İnsan gibi ağlar hey!..

Kemale

Nihayet karara bağlandı ki, 5 Mart'tan itibaren ülkede bütün idari müesseseler işe başlasın. Matem etmek de, savaşmak da emek ile beraber devam etmelidir.

19 Ocak 1991

Not: Bu bir yılda şehitlerin anısına onlarca, şiir, piyes yazılmış, kitaplar basılmıştır. B.Vahabzade'nin "Şehitler", H. Rıza'nın "Elveda, Azerbaycan" poemaları, R. Memmedzade'nin "O Ge-ce" piyesi, Gabil'in "Eylediler" mersiyesi, R. Semender'in "Şehit-ler" kitabı "Kanlı Ocak" antolojisi vs. eserler halkın faciasına ha-tıradır. Şehitler Hiyabanı halkımızın kutsal yemin ve saygı ocağı olmuştur. Allah onlara rahmet etsin. Kabirleri nurla dolsun. Ka-lanlarına sabır versin. Onların şahadetine göre ülkemizi her tür-lü şer kuvvetlerine karşı korusun. Milletimizi yeniden canlandır-sın. Düşmanlarımıza fırsat vermesin. Amin. Amin!...

Mücadele bitmemiştir, mücadele devam ediyor.

20 Ocak 1991

BÜHTANCILARA (İFTİRACILARA) CEVAP

Dört yıldır Karabağ olayları ile alakalı Azerbaycan ve dünya basınında sayısız kanıtlar yayımlanmıştı. Elbette, bu makalelerde yazarların pozisyonlarından kaynaklanan hadiselerin kökü, ma-hiyeti, gidişatı, tahrif de edilmiş, objektif olmayan yorumlar da verilmiş, bilerek ya da bilmeyerek çok yanlış mülâhazalar ve ger-çeği ile çelişen hükümler de ileri sürülmüştür. Lakin "Komso-molskaya Pravda" gazetesinin 21 Mayıs 1991 tarihinde muha-bir A. Kroyni, D. Muradov, Fili'nin yayınladıkları "Rejimin Yoklan-ması" adlı geniş hacimli makale, gazeteciliğin hayal bile edeme-yecek entrikasının pek acı bir numunesidir.

İnsan, makaleyi okuduktan sonra bu kalem sahiplerinin bütün dünyayı rahatsız eden Karabağ hadiselerinden hiç haberlerinin olmadığını düşünmekten kendini alamıyor.

Komşu Cumhuriyetin yasadışı arazi iddiaları da, iki yüz bin Azerînin bir hafta içinde 1988 yılının karlı-boranlı Kasım ve Ara-lık ayında, öz yurtlarından dehşetli bir şekilde kovulması, hatta Dağlık Karabağ ve Azerbaycan arazisinden otuz bine yakın Azerî-nin zorla göç ettirilmesi de güya hiç olmamıştır.

Bu; zorla gerçekleştirilen kovulma eylemlerinde onlarca yaşlı kadın, çocuğun öldürülmesi, yeni doğmuş bebeklerin demir bo-rulara konulup her iki taraftan lehimlenip boğulması da o vic-dansız gazetecilere ulaşmamıştır. Sanki, yıllarca trenlerin, oto-büslerin ateşe tutulması, Nahçıvan Muhtar Cumhuriyeti'nin ab-lukaya alınması, Kerki köyünün işgal edilmesi de herhangi birinin uydurmasıdır.

Güya kanunsuz silahlarla donatılmış eşkıya kuvvetlerin silahları teslim etmesine dair Sovyet Başkanlığının fermanına uyulmaması, aksine modem silahlarla donatılmış, elli-iki yüz bin kişilik düzenli ordunun kurulması, askerî cephanelikten çok sayı-da silah ve savaş araç ve gereçlerinin çalınması, Sovyetler Birli-ği'nin çeşitli yerlerinde ve dışarıdan büyük miktarda silah ve tan-kın alınması da Ermenilere yapılmış iftiralardır(!) Azerbaycan arazisinde yapılmış sayısız yıkımlarda da, akıtılan suçsuz kanlar-da da kanunsuz hiçbir eylem yoktur(!) Resmî görevlilere göre sa-dece 1990 yılında Azerbaycan'ın yerleşim merkezlerinde iki yüz seksen silahlı baskın yapılmış, kırk altı kişi öldürülmüştür. Bu yılın ilk aylarında ülkemize 304 baskın yapılmış, öldürülenlerin sa-yısı 61 'e çıkmıştır.

23 Nisan'da Şuşa şehri şiddetli top ve roket ateşi altında kal-mış ve tarihî mescid derin hasarlar almıştır.

Azerbaycan toprağında asıl savaşın başlaması da, sınır, köy-lerinin devamlı ateşe tutulması, yeni Azerbaycan Hatını-(Sov-yet-Alman savaşı yıllarında faşistlerin imha ettiği Beyaz Rus-ya'daki köyün adıdır.) Bağanis ayırımın meydana gelmesi de (bu köy bir sene evvel yerle bir edilmiştir.) vicdanlı kalem sahipleri tarafından bilinmiyormuş(!)

Çeşitli idareler tarafından müdafaa edilen, çoğu medya kuru-luşları tarafından desteklenen o tahrip hareketlerine son veril-mesi yönünde Ermenistan rehberleri düşündüler mi? Kesinlikle hayır. Bugün bile "Argumenti Faktı" haftalık gazetesinin 18. sa-yısında L. T. Petrosyan sadece Karabağ ve Nahçıvan'a değil, Türkiye'ye ait arazi taleplerini gizlemediğini bütün dünyaya gös-termiştir.

İsrail gazeteci Robert David'in "Sovetskaya Rossiya" gazete-sinde (16 Mayıs 1991) neşrettiği makalesinde dediği gibi; "Eğer Ermenilerin yaşadığı yerler Ermenistan olmalıysa o hâlde oralar-da Ermenistan olmalıdır. Karabağ, onun ardından Nahçıvan, Gence, Bakü, sonra da sıra Tiflis'e gelecek. Zaten daha "Erzu-rum'a Seyahat"" yazarken Puşkin demiştir ki, "Tiflis nüfusunun çoğu Ermenidir." "Komsolokaya Pravda" gazetesinde böyle bir ifade vardır. "Görme kabiliyetimiz normaldir." Peki nasıl oldu da bütün bu olanlar hayalmiş, uydurmaymış resmî haberler bile kö-tü boyalarla çıkıyor. Burada bir halk deyimi akla geliyor: "Oğru (hırsız) öyle bağırdı ki, doğrunun (ev sahibi) bağırı yandı." Onla-36 rın görme kabiliyetleri nasıl normal oluyor da; üç yıldan fazla bir sürede büyük bir rahatsızlık doğuran hadiseler yüz kapatıyor-lar. Gazeteci vicdanı ile olayları olduğu gibi objektif bir şekilde değerlendirmiyorlar. Bir milletin müdafaa konumunda durup, di-ğer tarafta binlerce suçsuz mazlumlara akıl almaz bir şekilde veryansın ediyorlar. Onun için de bu vahim durumlardan şöyle bir sonuç çıkıyor ki, Çaykent'te, Goranbay bölgesinin birkaç Er-meni köylerinde de, Dağlık Karabağ'da da hiçbir kanunsuz, anormal hadiseler olmuyor. Müelliflerin fikrince, Azerbaycan'ın bu topraklarında Ermenilerin hiç bir harbi teşkilatı, sayısız harbi tekniği, savaş gereçleri ve sakallı eşkıyaları yoktur. Kiminse arzu-sunu yerine getirmek için günlerin birinde kısaca (Makalede gö-rüldüğü gibi, çünkü böyle yazılıyor) 15 Mayıs sabah saat 6:10 iken Azerbaycan'ın İçişleri Bakanlığının ordusunun yardımı ile Er-menilerin yaşadığı Taşbulak, Parakent ve başka köyleri (Bu isim-lerin Türkçe olması ne kadar gerçeğe uygun) kontrol altına alın-mış, kimlikleri yoklamak bahanesi ile Ermenileri rahatsız etmiş-ler ve o mazlumları evlerinden zorla çıkarmış, arabalara doldu-rup çeşitli yerlere göndermişler. Azıcık mukavemet gösterenler dövülmüş ve ölümle tehdit edilmiştir. Diğer Ermeni köylerinde de aynı hareket ve baskınlarla devam etmişler. Polis güçleri köy-lerde telefon hatlarını kesmişler, köydeki küçük dükkanların ka-pılarını kırmışlar ve paralarını almışlar. Çaykent

boşaldıktan son-ra etraf köylerde yaşayan Azerbaycanlılar köyleri talan ederek el-lerine geçen eşyaları almışlar(!) Yalancılığın, hayasızlığın derece-sine bakın ki, güya Gence'de yüksek rütbeli bir şahıs Çaykent'e acil gelerek kendisine bir bağ evi seçmiştir. Gazete yazarlarının iddiasına göre, askerler her köyden kırık birkaç tane av tüfeği ele geçirmişler. Ermeni subaylardan biri ise güya demiş ki, "Önce-likle bunlar silah değil, İkincisi böyle bir ortamda kendimi ve ai-lemi müdafaa edebilmek için silah alırım".

Tekrar belgelere müracaat edelim, 1988 yılında başlayan bu fitne hareketinde ilk kurbanlar kimlerdir? Cevap: İki Azerbaycan-

lı genç.

Sonraki hadiseleri hatırlayalım. 1988'in Eylül ayında Hocalı'ya baskın yapan, Dağlık Karabağ'ın köylerini yakan kimlerdir? Peki saygıdeğer kalem sahipleri bunları neden yazmak istemiyorlar?

Bu yıl ocak ayının ilk günlerinde Azerbaycanlı genç gazeteci bayan Salatın Askerova azamiyede hizmet gösterirken üç Rus subayı ile birlikte öldülürken bu gazeteciler neredeydiler? Bir müddet sonra V. Grigoriyev, Yüzbaşı Y. İvanov ve diğerleri kat-ledilirken Rus neşriyatı bu haberleri niye yayımlamadı? Bu kadar kurban yeterli değil mi? Vilayet savcısı İ. Plavskiye, vilayet iç iş-leri idaresinin başkanı General Kovalyov'a yapılan suikastlar bir merkezden idare olunmuyor mu?

8 Nisan'da Rostov'da Dağlık Karabağ'ın eski askerî kumanda-nı B. Safanov öldürülmek istenmiş, tesadüfen General V.Bloka-tin öldürülmüştür. İnsandan nefret uyandıran bir de şu nokta var ki, işini iyi bilen katiller "Amaras" adlı Ermeni hayır derneğinin evraklarıyla donanmıştır.

10 Mayıs'ta Stepanakert'de Dağlık Karabağ'a ait Birleşik Cumhuriyet Teşkilat Komitesi Başkanı V. Polyaniçko'ya dördün-cü defa yapılan suikast akıllarda soru işaretleri bırakmıyor mu?

Daha biz katledilmiş onlarca Azerbaycanlıyı demiyoruz. Bütün bu cinayetlerin baş gösterdiği bu bölgede askerlerin adıyla yalan söylemek gazeteci ahlakına ve insanlık bilincine ne derecede uygundur?

Muhabirler yalnızca etraflarında baş gösteren gerçekleri gör-mek istemiyorlar. Üç yıldan fazla Azerbaycan halkı kendisine karşı çevrilmiş askeri ve manevi tecavüze büyük bir metanetle katlanmış, lakin onun şimdi sabrı taşmıştır. Halk artık kesinlikle bu tecavüze son verilmesini istiyor. Ve artık suçsuz insanların katledilmesine kimse tahammül edemiyor. Buna göre de Azer-baycan polisi teröristleri belirlemek için bu bölgelerde pasaport yoklaması yapmayı karar aldı. Burada hangi kanun çiğnenmiştir? Eğer polis katilleri arıyorsa bunda rahatsız olacak ne vardır?

Nihayet makale yazarlarını tatmin etmeyen ciheti kaydetmek lazım. Bu gazeteciler Rusya parlâmentosunun bu problemin mü-zakeresini ret etmesini teessüfle karşılamışlar ve bu meseleye dayanarak bu makaleleri yazmışlar. İnsanın sorası gelir: Hangi hukuki esasla bir cumhuriyet başka bir devletin iç meselesini kendi parlamentosunda müzakere etmiştir? Eğer Azerbaycan bazı esaslara şartlanmışsa onun da kendi kanuni iradesine, hu-38

kuklarına saygı duyulmalıdır. 28 Mayıs'ta Azerbaycan Yüksek Şû-rası toplantısında kabul edilen

beyanattan anlaşılıyor ki, Rusya parlamentosu belirli dairelerin aşırı kışkırtmasıyla böyle bir hu-kuk dışı adım atmıştır.

Bir soru da biz vermek istiyoruz: Ermenistan, Azerbaycan'a ait arazileri talep ileri sürdüğünde asırlarca Azerbaycan'ın olan ve şimdi Ermenistan adı alan arazide yaşayan iki yüz bin Azerbaycanlıyı kovarken, yüz binlerce adamı silah toplayıp kuvvetli bir ordu oluşturduğu zaman, -diğer cinayetleri demiyoruz- hak-kın adaletin sözde en büyük savunucuları olan gazeteciler niçin bu olaylar karşısında seslerini çıkarmıyorlar? Bu sessizlikleri ile teröristleri himaye ediyor, onların bu hareketlerine seyirci kalı-yorlar?

Görülüyor ki, art niyetli, kötü fikirli çevrelerin emriyle hareket eden ülkede ve bölgede güvenlik oluşturulmasını her fırsatta bozmaya çalışan bu gibi gazeteciler çirkin bir niyet taşıyorlar. İki halk arasında huzur olmasın, kan aksın. Ancak bir gerçeği biliyo-ruz ki, insanlar arasında dostluğu, sağlıklı ilişkilere, hayırseverli-ğe hizmet etmeyen kötü niyetlerin, çirkin emellerin başlıcası ise kan akıtılmasını teşvik eden her bir gazete geniş okuyucu kitle-sinin rağbetini kazanamaz.

Biz Rusya'nın kalem sahiplerini ilk olarak kendi mesleklerine saygı göstermelerine çağırıyoruz.

Mayıs 1991

[Makale, "Şerk Kapısı" gazetesinin 31 Mayıs 1991 tarihli sa-yısında yayımlandı.]

FİTNEKÂRLIĞA ÇAĞRI

Yaklaşık dört yıl süren Karabağ entrikasının nedeni de, gidişi de merkezi ve dünya iletişim araçlarının Azerbaycan halkı aleyhi-ne yaptıkları olumsuz kamuoyuna rağmen, her bir insan için olaylar tamamen bellidir. Bu süre içinde çeşitli basın organlarının say-falarında yüzlerce makale yazılmış. Olaylar kötü entrika olarak açıklanmış, karaya ak söylenmiş, bölgede istikrarın düzenlenmesine kasten istenilen imkân verilmemiştir. "İzvestiya" gazetesin-de (19 Ekim 1991). Aleksandr Nuykin'in "Karabağ Gündemi" ad-lı yazısı yayımlanmıştı ki, gazetecilik hayatında tam bir halkın şerefine hakaret eden bir yazıdır. "İzvestiya" gibi gazetenin böyle bir yazıyı kaleme alıp sorumluluk taşımaması ve yayımlaması ga-zeteci şerefine bir lekedir. Bu şerefsiz gazetecinin kötü niyeti kuşkusuzdur. Tamamen kötü niyetli bu yazı, imparatorluk politi-kasını sürdürmek amacını yansıtıyordu.

Gazeteciye huzursuz eden kanıt onun Stepanakert'te bulunur-ken onun huzurunda bir Türk gazetecinin dövülmesi ve bir Azer-baycanlı gazetecinin kaçırılması haberinin merkezi (Moskova) te-levizyonda ve birkaç gazetede yayımlanmasıdır. A. Nuykin insa-na ait olmayan özellikle iddia ediyor ki, bu olay silahlı askerler ta-rafından değil, yakın arkadaşlarınınca öldürülmüş insanlar tarafın-dan yapılmıştır. Düşünceye bakın! Nuykin'in "Ahlak ve Hukuk" felsefesine göre eğer birbirini öldürmüşse, onun karşılığını suç-suz gazetecileri dövmek, hakaret etmek ve hatta rehin almakta kural dışı bir durum yoktur. Bu böyle de olmalıdır. Diğer taraftan bu beğenilmez eylemleri 5-10 kırıgn kişi değil, önceden düşünül-müş eşkıyalar çetesi yapmıştır. Jeleznovodsk kentinde de kaza-nılmış razılaşıma da Nuykin gibi gazetecileri huzursuz ediyor. Hal-kı birbiriyle savaştırmak, kan dökmek, insanı felakete sürüklemek 40 onun hayat gayesidir. Konuşmalar olursa kan dökülmeyecek, ba-rış olacak, bu işi Nuykin ve onun taraftarları istemiyor.

Azerbaycan temsilcileri arasında davetsiz misafirin bulunması, yani Cumhuriyet ParleMontosu Başkan Yardımcısı T. Karayev'in bu toplantıya katılması Nuykin'i rahatsız ediyordu. Galiba Azerbaycan temsilcileri belirlenirken Nuykin'den müsaade alınmalı idi. Egemen Azerbaycan devletinin her bir adımını Nuykin istemi-yordu. Bu yüzden de V. Yeltsin ve N. Nazarbayev'in sık sık Ba-ğımsız Azerbaycan'ın egemen hukukundan söz açması Nuykin'i rahatsız ediyor ve öfkeliendiriyordu.

Kanunsuz askerî birleşmelerin silahsızlandırılması Nuykin'i faz-la kızdırıyordu. Onu yalnız Azerbaycanlıların öldürülmesi, yara-lanması, rehin alınması, savaşın sürdürülmesi ilgilendiriyordu. O, Ermeni eşkıyalarını, onların insana yakışmayan vahşi eylemlerini alkışlar, Azerbaycan polisine büh-tan ve iftiralar atar. Jelezno-vodsk görüşünden sonra Azerbaycan tarafının Ermenilere karşı silâhlarının artması ve köylerin ateşe tutulması, su boru hattının imha edilmesi Karaçınar köyüne 250 gülle atılması gibi kanıtlar söyleyerek her iki tarafı savaşa teşvik eden kalem sahibi 14 ya-şında bir Ermeni çocuğunun linç edildikten sonra kulağının kesil-diğini iddia ediyor. Nuykin içinden geçenleri gerçek gibi kaleme almak için kendi fantazesine güveniyor. Çünkü bütün bunlar ya-landı. Jeleznovodsk'de imzalanmış resmî mâlumattan sonra fit-neleri devam ettiren yalnızca Ermenilerdir. 250 top mermisi Er-meni köyüne değil, Azerbaycan halkının yaşadığı köye atılmıştır. Nuykin 20 Ağustos günü 20 yaşında sivil bir Ermeni'nin bostan-da çalışırken makineli tüfekte öldürülmesi, köyün dağıtılması ve

15 sivil halkın tutuklanması, Şusa'ya götürülmesi, orada vahşet-lere maruz kalması hakkında öyle iftiralar yazmıştır ki, normal dü-şünceli her bir insan bunların ne amaçla yazıldığından şüphelen-mez. Nuykin, etiksel normlar dışında olan küstahlıkla Azerbaycan halkının onuruna, şerefine hakaret etmeye çaba gösterir. Güya Azerbaycan bölgelerinde hapiste bulunan Ermenileri geçici bir sü-re için parayla alır, düğünlerde alay eder, döverler vs. Nuykin, bu-nun Azerbaycanlıların düğününde hoş bir şov olduğunu söyler. Hatta bunun için Azerbaycan halkını "dünya kültürünün kazandı-ğı bu yüksek zirveye göre" kutlar. Bir bakın kalem sahibi olan in-san yıllarca aynı ülkede birlikte yaşadığı halka karşı nasıl iğrenç if-tiralar yapabiliyor?

Şu günlerde Ordubad bölgesinde yakalanmış Ermeni rehinele-rine olan ilgi ile Şahbuz bölgesinde rehine alınan Azerbaycanlıla-ra, öylece de Goranboy bölgesinden olan Umut Bayramov'un si-masını kıyaslasak gerçek sonuca varabiliriz. Çünkü Ermenilerin yüzünde hiçbir dövülme alameti yoktur, Azerîlerin yüzleri mos-mor edilmiştir.

Olayları gerçek kaleme almayan dolandırıcı yazar Rus askerle-rinin Azerbaycan'ı savunduklarını bildirdikten sonra ne kadar sah-telik, yapmacık yapıyor fakat düşünölmüş amacını saklayamıyor.

Nuykin, Azerbaycan'ın bağımsızlık kazanması ile millî silahlı kuvvetler oluşturmak istemesi belgesini kabul edemiyor. Özellik-lede Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yerleştirilmiş askeri kısımlar-dan tankların ve silahların alınması Nuykin'e göre; doğru değildir.

O, da unutulmamalıdır ki, bu cephanenin hazırlanmasında 70 yıl süresinde Azerbaycan halkından milyarlarca manat alınmıştır. Di-ğer cumhuriyetlerde, Ermenistan'da iki yıl önce işgal amacı için kurulmuş millî ordu genellikle Sovyet ordusu hesabına silahlan-madı mı? Azerbaycan ordusu işgal için değil, cumhuriyetin top-rak bütünlüğünü ve halkın güvenliğini korumak amacıyla Ermeni ordusundan iki yıl sonra kuruldu.

Nuykin, bunları çok iyi biliyor. Kasten kendi isteği gibi yazıyor ve yorumluyor.

Çağdaş dönemdeki olayları istediği gibi yorumlayan Nuykin, tarihî olayları da sahte yorumlar. “1813 yılında Dağlık Karabağ'ın gönüllü olarak, daimi Rusya'nın yönetimine geçmesi ” hakkında söyledikleri tamamen yalandır. Bu anlaşma Karabağ hanlığının Rusya yönetimini kabul etmesi ile ilgilidir. O, zaman hiç Dağlık Karabağ kavramı yok idi. Ermeniler Karabağ Hanlığı'nda nüfusun hemen hemen %5-6'sını oluştururdu.

Bu belgede Ermeni ismi hiç kullanılmamıştır. Ermenilerin, Ka-rabağ'a, Azerbaycan'ın diğer bölgelerine akını ve ikamet etmesi özellikle 1828 yılından sonraki döneme aittir. 19. yüzyıldan önce Azerbaycan'ın bir-iki hanlığında Ermeniler az miktarda yaşa-mıştır. Onlar bu topraklara sığınmak için gelmiş, halkın misafir severliğinden faydalanarak yaşamlarını sürdürmüşler. 1828 yılından itibaren ise Çar hükümeti, Kafkasya'da, özellikle de Azerbaycan'da kendi mevkiini kazanmak amacıyla buralara diğer yerler-den fazla Ermeni göçürmüştür. Bütün bu gerçekleri Nuykin açık-42

ça biliyor. Fakat o tarihî gerçekleri ve yaşanan olayları bilse de dü-rüst yorumlamak istemiyor.

Taşnak kaynaklarından alınmış beyaz yalanların ne amaç taşı-dığı tamamen bellidir. Nihayet Nuykin kendi amacını açıklayarak diyor: Rusya'nın kendi eski dostları ve müttefikleri (Ermeniler) karşısında özel suçu vardır. Onun, yani Rusya'nın ordusunda as-keri teknolojiden ilk önce Ermeni köylerinin amansızca boşaltıl-masında kullanılır. Rus halkına doğru bilgi verilmediğinden o ya-lancı propagandaya güvendiğinden seyirci gözlemci gibi kalmış-tır. Bu suç temizlenmelidir. Galiba, Azerbaycan halkının kanı ile. Evet. Nuykin yalnız böyle düşünüyor. Şöyle yazıyor: “Belalı böl-genin sakinlerinin muhtevasının özgürlüğü ve hukuku Rusya'nın bütün diplomatik, ekonomikselsel, bilimsel kudreti ile, eğer jenosit yeni çapta olursa, hem de askerî kudreti, onun uluslararası nüfu-zu ve amacının manevi temizliği ile savunmalıdır.” Nuykin, bu-nun için her şey yapmaya ve hatta bölgenin idarî ve arazi strate-jisini değiştirmeye kadar varan her şeyi yapmaya çağırır: “Üç mil-yondan oluşan ordu bu küçük sorunu kolaylıkla çözebilir”. Bu sözler komşu halklarla her zaman barış içinde yaşayan Azerbaycan halkına karşı zor kullanılma politikasının uygulanmasını talep eden, açıkça savaşa çağırarak bu makale yazarının ve onu destekleyenlerin gerçek amaçlarını belli biçimde açıklar.

Tabii ki, bugünkü ortamda Nuykin yazdıklarına göre cevap vermelidir. Azerbaycan'ın devlet bağımsızlığı hakkında anayasa-nın yürürlüğe girmesinden bir gün sonra böyle bir fitnekâr yazı-rın bilinmiş bir gazetede yazısının basılması halkı uyanık olmaya, entrikalara uymamaya, gerçek birliği kazanmak için seferber ol-maya çağırır.

Nuykin ve onu destekleyenler bir zaman gelecek adalet mah-kemesince yargılanacaklardır.

- [Ekim 1991](#)
- [Aralık 1991](#)

Ekim 1991

[Makale, "Şerk Kapısı" gazetesinde 1 Kasım 1991 tarihli baskısında yayımlanmıştır.]

HOCALI SOYKIRIMI

Moskova'nın açık bir şekilde koruması ve Azerbaycan hükümetinin ihaneti sonucunda Dağlık Karabağ'da Azerîlerin yaşadığı köyler, Sovyet ordusunun yardımı ile Ermeni eşkıyaları tarafından yakılır, ahalinin varı-yoğu talan edilir, ahali ise kendi memleketlerini terk etmek zorunda kaldılar.

15 Aralık 1991 tarihinde 110 haneli Cemilli köyü dağıtıldı. 28 Aralık'ta ise 350 haneli Kerkicahan kasabası yakıldı. Ermeniler için Kerkicahan'ı geçmeden Dağlık Karabağ'da Azerîlerin eski bir şehri ve kültür merkezlerinden biri olan Şuşa'ya girmek mümkün değildi. Böylelikle Şuşa büyük bir tehlike altına girmişti. Daha Eylül'ün başında Şuşa halkı, durumun iyice kötüleşmesi ve çıkma-za girmesi doğrultusunda Azerbaycan hükümetine malumat vermişti. Daha sonralar ise defalarca tedirginlik ve vahamet dolu dilekçeler sunuldu. Yazık ki, bu gibi iç yakan teessürlerin bulunduğu dilekçeler merkezi hiç rahatsız etmiyor ve hepsinin daldığı gaflet uykusu bir türlü dağılmıyordu ama yine de ümitler kesil-memişti.

1992'nin ilk günlerinde Dağlık Karabağ'ın boşaltılmamış tek tük köyleri etrafında türetilen tahribatlar da artık bağımsız devlet statüsü kazanmış ülke rehberliğini harekete geçirmiyordu.

Cumhuriyet Savcılığının malumatına göre; Karabağ çatışmaları başladığından beri geçen dört yıl süresinde burada 2559 çatışma, 318 baskın, 1388 yakma olayı (kundaklama, sabotaj) olmuş, 514 kişi ölmüş, 1318 kişi yaralanmış, 1134 ev ve 119 iş yeri dağıtılmıştır. Bugüne kadar Azerbaycan tarafından, Ermenistan'a bir defa bile ateş açılmamış.²³

Bizim böyle umursamaz saf hâlimizi gören düşman, her fırsatta kendi gücünü artırırken, biz de onlara barışçıl tavrımızı vur-gulamak için olan az-çok silahı dağıtırız.

Sadece Ağdam bölgesinde Ermenilerin aitmiş altı BMP, BTR tankı, otuz dokuz topu, yüzden çok roketatarı vardır²⁴. Zakaf-kasya askeri dairesi kumandanının muavini Oganov ve Hankendi'nde yerleşen 366. Rus alayın 60 subayı Ermenidir.

Alay'ın yüz on adet tank ve sekiz adet ağır silah mekanizmaları vs.... vardır. Ermeniler bu teknolojiden, her gün kendi terör hareketlerinde istifade ediyorlar.

Ocak ayının 19'da Hankendi ile Şuşa arasında mühim stratejik konumda yerleşen Kerkicahan köyü işgal edildi ve az çok kalan evler de yakıldı. Onun ardından Nebiler köyü dağıtıldı

Zulüm o dereceye varmıştı ki Ermeniler artık Dağlık Karabağ'ın sınırları dışında yerleşen Azerbaycan köylerini düzenli şekilde aralıksız ateşe tutuyorlar, Terter, Ağdam, Goranboy ilçelerinin köylerine de her gün silahlı baskın ediyorlardı²⁵.

26 Ocak'ta Daşaltı köyü etrafında özellikle savunma bakanı T. Mehdiyev'in kumandanlık ettiği savaşta alınan mağlûbiyet, hükümetin asıl yüzünü bir kez daha gösterdi.

Daşaltı'da öldürülmüş savaşıclardan 64'ünün cesedi Ermeni-lerin elindedir. Şusa'dan rehin alınan bir aile ile onları değiştir-mek istiyorlardı. Bizimkiler aileleri kaçıırıp Ermenilere vermişler. Ermeniler ise şimdi cesetlerimizi iade etmiyor. Hükümette ce-setlerin değiştirilip Bakü'ye getirilmesini istemiyor. Halkın gaza-bından korktukları için kendileri bu hırsızlık olayını teşkil etmişler.

27 Ocak'ta Moskova televizyonu Şusa yakınlarındaki savaşta 60 Azerbaycanlı askerin helak olduğunu haber vermiştir.

28 Ocak'ta yeni bir facia meydana geldi. Aynı gün saat 16:20'de Ağdam'dan Şuşa'ya yolcu helikopteri Hankendi civa-rında roketatarla düşürülmüş, Kırka yakın Azerbaycanlı yaşlı ka-dın, çocuk, ekipmanla birlikte öldürülmüştür.

2 Şubat ta Gence'den Karabağ'a çatışma yerine zorlukla ge-tirilen 4 BMP ve 1 BTR'nin olay yerine gelmeden Gence yönüne dönmesi ihaneti bir defa daha ortaya koymaktadır. Azerbaycan ordusu Ağdam yakınlarındaki İki Ermeni köyünü ele geçirdikten sonra kimliği belirsiz biri tarafından askeri tekniğin aradan çıkı-

rılmasıyla 37 kişinin ölmesi-, 68 kişinin yaralanması da ayrı bir ihanettir²⁶. 11 Şubat'ta Moskova televizyonu Malıbeyli köyünün Ermeniler tarafından alındığını haber verdi. İlk bilgilere göre 28 kişi öldürülmüş, 39 kişi ağır şekilde yaralanmıştır²⁷.

13 Şubat'ta Goranbay bölgesinde Takkarakoyunlu köyünün şiddetli ateşe tutulmasının sonucunda köy muhtarı Alim Kası-mov'un evi dağıtılmış, üç oğlu (en büyüğü 17 yaşında) öldürül-müştür²⁸

14 Şubat'ta Ermeniler Ağdam'daki hasta haneyi bombalamış, üç doktor, bir hemşire öldürülmüştür.

Moskova televizyonunda 15 Şubat'ta akşam saat 21:00'de verilen bir flaş haberde Şusa yakınlarında on bir Rus askerinin cesedi bulunmuştur. Sonra bunların Hocalı'ya hücum eden 81. ve 366. Rus alaylarının askerleri olduğu ortaya çıktığında Mos-kova gece 12:00'de bu olayı yalanlamıştır.

20 Şubat'ta Moskova'da B. Yeltsin, Y. Şapoşnikov ve L. Ter-petrosyan'ın gizli görüşmesi şüphesiz ki Azerbaycan aleyhine yeni tahribatlar hazırlanması ile ilgilidir.

Azerbaycan Halk Cephesi Yüce Divanının 15-16 Şubat'ta kongre yapması ve savaşın, tecavüzün doğurduğu ciddi sosyal durumu görüşürken, hükümetin kasten önlemler almak isteme-diğini göz önüne alarak başkan başta olmak üzere istifasını ve bütün hakimiyetin geçici olarak Millî Konseye verilmesini kati sü-ratte talep etmişti. ⁹

17 Şubat'ta Hocakent ilçesinin Karadağlı köyü işgal edildi. Burada Ermeniler 92 köylüyü vahşice katlettiler.

Savaş bölgelerinde ise durum bir türlü düzelmiyor, 22 Şubat ta Fuzuli ilçesinin Yukarı Veyselli köyü de boşaltıldı. İlk bilgilere göre 10 köylü helak olmuş, 20'si yaralanmış, 6'sı ise esir edil-miştir. Kısaca köy tamamen yakılmıştır.³⁰

Bütün bunlar Ermenilerin Dağlık Karabağ'ın iki esas yaşam yerlerinin (Şuşa ve Hocalı) işgal olması için ciddi hazırlık yapıldı-ğını gösteriyor. Eğer onların bu planları gerçekleşse Dağlık Kara-bağ tamamen ele geçirilmiş olacaktı.

İlk hedefleri Hocalı'yı yerle bir etmektir. Hocalı 1905-1918 yıllarında iki kez yakılmış olsa da yeniden kendini toparlamış ve yeni bir oluşuma gitmiştir. Şimdi ise Hocalı'nın on bine yakın nüfusu vardır. Şehir, Şuşa ve Ağdam arasında bulunmaktadır. Han-kenti'ne giden demir ve karayolu buradan geçer. Dağlık Kara-bağ'daki tek havalimanı da buradadır. Buna göre Karabağ hadi-sesi başlar başlamaz bu şehri ele geçirmek istiyorlardı.

Hâlâ 18 Eylül 1988'de Stepanakert'te sayıları 10-12 bin arasında değişen eşkıyalar şehir meydanında gösteri yaptıktan sonra direkt olarak Hocalı'ya hücum ettiler. Cesur Hocalı halkı silahsız olsalar da düşmanı geri çevirdiler. Hatta Ermeniler silahlı olmalarına rağmen kayıp dahi verdiler. Karşı tarafın cesaret ve az-mini gören Ermeniler, yeni hücum için elverişli bir zaman bekliyor ve buna ciddi hazırlanıyorlardı. Ermeniler tek başlarına bu işin üstesinden gelemeyeceklerini anladılar. Buna göre de 366. Rus alayını bu çirkin oyuna alet ettiler. Alayın bütün teknolojisi-ni ve canlı kuvvetini sadece Ermeni milletinden olanlar değil, Rusları ve diğer milletlerden olan askerleri de Ermenilerin emri-ne verdiler. 1 Kasım 1991'den Hocalı'nın bütün yolları kapanmıştır. Ermeniler şehirden Ağdam, Şuşa ve Laçın istikametine giden yollarda BTR'ler dizip hiç kimsenin gidip-gelmesine müsaade etmiyorlardı. Hocalı'nın etrafındaki Azerbaycan'a ait köyler işgal edildikten sonra durum daha da ağırlaşmıştır. Yiyecek- içecek yetmiyordu. Şehrin Azerbaycan'la ilişkisi ancak telsizle mümkün oluyordu. Faciadan bir ay önce Ermenilerin, Rus askerleriyle Hocalı'ya şiddetli hücumlarının beklenildiği ilgili yerlere malumat ulaşmıştı. Ona göre şehrin müdafaasını yapmak ve halkı kurtarmak için gerekli tedbirler görülmeliydi. Bunun için halkın helikopterle çıkarılması ve askerlerin Ermeni eşkıyalarını temizleyip, Hocalı-Ağdam yolunu açmakla tehlikeyi uzaklaştırmak gerekirdi.

14 Şubat'ta Hocalı'dan helikopterle 280 vatandaş büyük güç-lüklerle çıkarıldı. Zakafkasya Askerî Dairesinin Komutanı General Patrikyev, helikopterin uçuşlarını yasak etti. Çünkü önce Hocalı'yı yerle bir etmek, bütün halkı kırmak ve onları korkutmak göz önünde tutulmuştur.

Azerbaycan hükümeti ise halkı, kendi imkânlarıyla oradan kurtarmak kaygısını göstermedi. Askeran kasabasını azad etmekle Ağdam-Hocalı yolunda gidiş-gelişi sağlamak gerekiyor-

47

du. Ağdam'daki askerî bölük bu amaçla çatışma planı hazırlıyor-muş. Lakin hükümet buna izin vermedi³¹

Nihayet Şubat'ın 26'sına bağlayan gece müthiş facia vuku buldu. Akşam saat: 22:00 sıralarında 366. Rus alayın yardımı ile Ermeni silahlı kuvvetleri dört taraftan Hocalı'ya hücum etmeye başladılar. İlk darbe hava alanına vuruldu. Oradaki Azerbaycan-

lılardan ibaret olan küçük bir grup Elif Hacıyev'in komutanlığı ile düşmana karşı kahramanca savaştılar. Telsizle kesik kesik söylenen "Şehir ateşlere verildi, yanıyor... yardım edin..." feryatları-nı duyan yoktu. Şehir halkı vahim bir şekilde evlerini terk edip, çevredeki ormanlara

kaçtılar. Ermeni-Rus askerleri onların kaç-malarına da izin vermiyorlardı. İnsanlar Ağdam istikametine doğru Karakaya tarafına doğru gidiyorlardı. Sabaha karşı karla örtülmüş kırlarda yüzlerce ceset yatıyordu. Ermeniler çocuk, ka-dın, yaşlı ve hatta hasta demeden vahşice öldürüyor ve cesetle-ri tanınmaz hale getirmekten çekinmiyorlardı. Kırgın (katliam), 27 Şubat'ta gündüz saat 16:00 kadar devam etmişti. Şehir du-manlar içersinde yanmakta, ölümler ve yaralılar yere serilmiş kan-lar içerisinde yatıyordu. Diğer taraftan da Ermeniler halkın eşya-larını otomobillerine doldurup ters yönde götürüyorlardı. Sonra-ki günlerde de katliam devam etti. 29 Şubat-1 Mart gecesi 120 vatandaşı işkence yaparak kurşuna dizdiler.. Facianın dehşetini kelimelerle ifade etmek mümkün değildir. Tanklar ve BTR'ler ce-setlerin üzerinden geçiyorlardı. Üç yaşındaki çocuğa beş kur-şun, beş yaşındaki çocuğa sekiz kurşun atıp sonra da karnının üstüne çıkıp deşiyorlardı. Televizyon'da gösterilen trajik görü-n-tüler insanı sarsıyordu. Ayağı donduğu için sağ bacağının dizin-den aşağısı kesilen 12 yaşındaki çocuğun feryadı tüyleri ürperti-yordu. Yeni gelin olmuş bir kadın ormandan kaçarken bebeğini boğma kararı alıyor. Çünkü onun sesini işiten düşman bütün in-sanları öldürebilirdi.

Ağır yaralanmış genç oğul, babasına yalvararak diyor ki; “Be-ni kendi elinle öldür, düşmanın eline geçmeyeyim” Baba oğlu-nun gözyaşlarına dayanamayıp tetiği çekiyor, lakin tabanca tu-tukluk yapıyor. Belki de Allah yaşlı babayı katil yapmak istemi-yor. Ama az sonra o genç kendi eceli ile ölüyor.
Canan Orucov

48

adlı Hocalı sakini gözyaşları içinde anlatıyor; “16 yaşındaki oğ-lumu kurşunladılar, 23 yaşındaki kızımı ise ikiz oğlu ile birlikte,

18 yaşında hamile kızım ile aldılar.”

366. Alaydan kaçan üç kişi, Özbek askeri, Hocalı'dan göçer-ken yakılmış ölümlerin arasında tesadüfen sağ kalmış küçük çocu-ğu 16 km göğüslerini sıkarak Ağdam'a götürebilmişler³².

Soğuktan donmuş adamlar, yaralarının acısını unutmuş, yaş-lıların dudakları çatır çatır donmuştu. Küçüklerin yanakları sırim sırim açılmış, gelinler her tarafta ateşe atılıyordu. Adamlar ölü-lerinin bulunduğu seviniyor ve adak adıyorlardı. Dehşete bir bakın!!!

Ağdam'a toplam iki yüz kişi çıkıp gelebilmişti. Esir alınmış va-tandaşların, özellikle kız ve gelinlerin sayısını ve sonraları ne ol-duklarını hiç kimse kesin olarak bilmiyordu. Cesur Operatör Cengiz Mustafayev'in hayatını tehlikeye atıp, hadise yerine giz-lice girip, çektiği fotoğraflar insanların ne kadar acımasızlıkla öl-dürüldüğünü ve ölümlerin yeniden organlarının kesilip, derisinin soyulup, gözlerinin çıkarılıp, bedenlerinin delik deşik edilip peri-şan hale konulduklarını gösteriyor. Askerler olay yerinde fotoğ-raf çekmeye izin vermiyorlardı. Çeşitli ülkelerden gelmiş, çok sa-yıdaki gazetecilerin ısrarlı talepleri sonucunda toplam 15 dakika fotoğraf çekmeye izin veriyorlardı. Bu fotoğraflar kısa zamanda dünya iletişim araçlarında gösterildi ve gazetelerde yayınlandı. Bunlar türetilmiş cinayetlerin ufak bir bölümünü açıklasa da onun icracılarının asıl yüzünü ortaya koydu. “Sundy Times” ga-zetesi (Londra) 1 Mart 1992 tarihinde şöyle yazmıştır; “Ermeni Askerleri yüzlerce aileyi mahvetmiştir”. “Times” gazetesi Mart'ın 4'ünde “... çocuklar perişan olmuştur. Küçük bir kızın ise ancak başı kalmıştır.” diye dehşetin acımasızlığını bildiriyor-lardı. Aynı gazete 5 Mart'ta şöyle

yazıyordu; “Azerbaycanlılar Ermeni ölü soyanlarından kaçıyorlardı.” “Financial Times” 9 Mart’ta ilan ediyordu: “Ermeniler Ağdam’a doğru kaçışan grubu kurşuna dizdiler. Azerbaycanlılar tahminen 1200 ceset saydılar”.

“Le Monde” (Paris) gazetesi Mart’ın 14’ünde yazıyordu: “Ağdam’da olan yabancı gazeteciler Hocalı’da kadın ve çocukların

arasında başının derisi yüzülmüş, tırnakları koparılmış üç ceset görmüşler. Bu Azerbaycan duyurusu değildir, tamamen gerçeklerdir”.

“Krua L’evonoman” (Paris) gazetesi şöyle yazıyordu: “Bütün dünya perişan hale getirilmiş cesetlerin şahidi oldu.”

İngiltere’nin “Fhrant Maine News” televizyon muhabiri R. A. Patrik şöyle der; “Hocalıdaki vahşetin dünya insanın gözünde hiçbir şekilde affi mümkün değildir.”

Böyle makale ve yazıların sayısının hesabı yoktur. “İzvestiya” gazetesi (Moskova) 4 Mart 1992’de şöyle yazıyordu; “Televizyonlar, kameralar kulakları kesilmiş çocukları gösteriyordu.” Yaşlı bir kadının yüzünün yarısı kesilmişti. Erkeklerin kafalarının derisi yüzülmüştü”. Halbuki bir iki gün önce Moskova medyası gösterilen bu görüntülerin sahte ve montajlı olduğunu söylüyor ve bu konuda Ermeni kaynaklarının malumatlarını tasdik ediyorlardı.

Azerbaycan gazeteleri ise facianın ilk günü Hocalı’da iki kişinin, Yüksek Şûra Başkanı Elmira Kaffarova bir gün sonra onlarca adamın, A. Muttalibov ise yüzlerce adamın öldürüldüğünü di-yorsa gerisini siz tahmin edersiniz.

27 Şubat’ta A. Muttalibov, Millî Şûra üyeleri, bakanların iştirak ettiği Cumhuriyet Genel Müşaveresi, Hocalı faciasını oldukça soğuk kanlı bir şekilde kabul etmiş, aksine bunlardan istifade ederek MDB’nin tek ordu kurmak zaruretinden bahsedilmiştir.³³

27 Şubat’ta Millî Şûranın “Bağımsız Azerbaycan” fraksiyası üyeleri halka müracaat ederek durumu değerlendirmiş ve hükümetin hıyanetini kınamıştır.

E. Elçibey 27 Şubat’ta yayımladığı bildiride ülkede meydana gelmiş içtimai-siyasi durumu değerlendirmiş, hükümetin ihanet politikasına göre arazinin bir bölümünün işgal olduğunu hatırlatmıştır. Dağlık Karabağ’da Azerbaycanlıların yaşadığı 56 yerleşim merkezinden 47’si işgal olunmuş ve dağıtılmıştır.

27 Şubat’ta Azerbaycan Televizyonu ile 4. Ordu Komutanı General Popov’la, tartışmalar yapıldı. Popov 366. Alayın tama-50 men olmasa da, bir kısmının Ermeniler tarafından askerî çatışmalara katıldığını itiraf etmek mecburiyetinde kalmıştı.

28 Şubatta da TV’ler Rusya Savunma Bakanı Y. Şapoşni-kov’un 366. Alayın Dağlık Karabağ’dan çıkarılması ve Ermenistan-Azerbaycan sınırındaki askerlerin götürülmesi yolundaki emri imzalamış olduğunu söylemişti. Aslında artık, 366. Alay vazifesini “şerefle” (!) yerine getirmişti. Dağlık Karabağ, Azerbaycan-

lılardan temizlenmiştir.

MDB'e dâhil olan devletler Hocalı faciasının meydana geldi-ğinde, ne protesto ve ne de baş sağlığı dileğinde bulunma-mışlardır.

Bu Azerbaycan'a gösterilen alakayı gözler önüne sermiyor mu? Böyle bir birliğin üyesi olmak ne kadar gereklimiş? ...

Hocalı'da esir düşmüş 3000 rehineden 700'ü büyük güçlük-lerle geri alınmış ve diğer gerisinin ne olduğu hakkında mâlumat yoktur.

Hükümet hâlâ kendi işindedir. Halk ise bambaşka düşüncele-re girmiştir. İhanet yolunu tutmuş hükümetin hemen istifa et-mesini, A.Muttalibov'un çekilmesini talep ediyordu. Böyle kar-maşık bir durumdan 5 Mart'ta Azerbaycan Yüksek Şûrasının ola-ğanüstü toplantısı oldu. Yüksek Şûra'nın Başkanı E. Kaffarova is-tifa etti. Yüksek Şûra'nın binası çevresinde izdihamlı protestolar, mitingler yapılıyor, salonda ise toplantı devam ediyordu. A. Muttalibov'un istifasını talep ediyordu.

Milletvekili Sabir Rüstemhanlı'nın ısrarlı teklifi ile ilk önce Ho-calı faciasını anlatan bir film gösterildi. (Buna da imkân vermi-yorlardı).

5 Mart'ta sabahın erken saatlerinde başlayan miting kesin ka-rarını parlamentoya vermiştir. A. Muttalibov istifaya gitmelidir. Parlamento karşısındaki miting gece boyunca devam etti. Parla-mento üyeleri sokağa çıkamadılar. Salonda ise gündüzden itiba-ren başlayan müzakereler yapılıyordu. Parlamenterlerin büyük bir çoğunluğu Muttalibov'un istifasını talep ediyordu. A. Muttalibov ise görevinden istifa etmek istemiyordu.

Nihayet 6 Mart'ta akşam saat 18:10'da Cumhurbaşkanı, Yük-sek Şûranın toplantısına gelip kısa bir konuşma yaptı ve istifa et-tiğini açıkladı. Yeni başkanlık seçimine kadar başkanlık görevini icra etmek salahiyeti Yüksek Şûra'nın yeni başkanı Yakup Mem-medov'a verildi. AHC Büyük Meclisinin 8 Mart'ta yapılmış kon-gresi; başkan hâkimiyetten ayrılrsa da durumun düzelmediğini bir defa daha söylemiştir.

"İzvestiya" gazetesi 5 Mart 1992 de Moskova televizyonun-da gösterilen Cingiz Mustafayev'in büyük güçlüklerle çekebildi-ği sùjeleri onaylayarak Ermeni-Rus vahşiliğinin acımasızlığını tas-dik etse de, facianın oranı ve dehşeti uluslararası arena da önemli bir ses getirse de Ermeniler bu defa da suçlu bulunma-dılar ve cezalandırılmadılar. Aksine, Azerbaycanlılara nefret duy-gularıyla tanınan yazar A. Nuykin gazetesinin her sayısında bü-tün bunlardan sonra bile Azerbaycan'ı faşistlikle suçladı.

Rusya'nın bu olaylarda aldığı konumu gösteren böyle yazılar gösteriyor ki, düşman durmuyor ve kendi faaliyetini sürdürmektedir.

Azerbaycan'ın bu yapılanlara sükunetle ve çaresizlikte deva-mını gören düşman 12 Mart'ta yeniden şiddetli hücumu başla-mıştır. Ağdam çevresindeki son çatışmalarda Ermenistan'da yerleştirilmiş 7. Rus Ordusunun askerleri de iştirak ediyorlardı. Onların yardımı ile Mart'ın 12'sinde Dağlık Karabağ'ın Azerbay-canlıların yaşadığı son köyleri Sırhavend, Melikli, Güney Tepe, Baş Güney Tepe ve Orta Güney Tepe köyleri de işgal edildi³⁴.

İnsanlık tarihinde, savaşlarda, soykırımlarda şehirlerin hara-beye çevrilmesi de, insanların kitle hâlinde yok edilmesi de ya-şanmıştır. Lakin Hocalı dehşeti hiçbirine benzemiyor.

Hocalı faciası, bir günün ve bir parça toprağın derdi, tasası değil, bütün Azerbaycan halkına karşı uzun süreden beri düşü-nülmüş bir soykırım idi. Ermeniler defalarca açık surette itiraf et-miştir ki, “ Biz Sumgayt’ın acısını, Hocalı’yı dağıtmakla, binlerce Azerbaycanlıyı öldürmekle almalıyız. Herkese de malumdur ki Sumgayt faciasını da Ermeniler Moskova’nın emri ile belirli amaçlar için üretmişlerdi. Hocalı soykırımı Azerbaycan tarihinin yeni bir kanlı sayfası oldu. Lakin hiçbir şüphe yoktur ki, haksız yere akıtılan kan yerde kalmayacak, katiller cezalarını çeke-52

cek,vatana ihanet edenler ise halkın nefretinden, binlerce gü-nahsız insanların öldürülmesinden doğan lanetten kaçamaya-caklar.

Mart 1992

Not: Son edinilen bilgilere göre Hocalı’da 613 kişi helak ol-muş, 487 kişi yaralanmış ve sakatlanmıştır. Ölenlerin 106’sı ge-lin, 332ü bebek, 76’sı ergenlik çağına gelmemiş çocuk, 70’den fazlası yaşlı olmuştur. 60’a yakın insan öldürülürken, gözleri çı-karılmış, derisi yüzülmüş, diri diri yakılmış, başı kesilmiş ve eşi-ne rastlanılmayacak vahşilikle öldürülmüştür. Altı aile tamamen yok olmuştur. 25 çocuk, anne ve babalarını, 130 çocuk ise ya annesini ya da babasını kaybetmiştir. Binlerce erkek ve bayan, genç-yaşlı ve hasta olmalarına bakmayarak esir edilmiştir. Onla-rın birçoğu çeşitli işkencelerle öldürülmüş, geriye kalan çok az sayıdaki insanlar da serbest bırakılmıştır. Çoğu hâlâ düşman elindedir. Onlarında çoğundan haber alınamamıştır. Nerede ya-şadıkları, ölü veya diri olup olmadıkları hakkında hiçbir bilgi yok-tur. Sağ kalmış 5600 Hocalı vatandaşı (bir kısmı gazi) Bakü’ye ve Azerbaycan’ın 55 ilçesine yerleştirilmişlerdir.

“Respublika” gazetesi 25 Şubat 2001 tarihinde Hocalı soykı-rımı ile ilgili bir yazıda Rus keşif subayının Hocalı’da yaptığı giz-li işlere, tahribatlara ait geniş yer vermiştir. Burada facianın ha-zırlanması, teşkili ve icra edilışinde Ermeni-Rus askerlerinin işbir-liği ve faaliyetlerindeki ortaklık açık şekilde itiraf olunur.

26 Şubat 2001

“KARABAĞ MESELESİ”NİN TARİHİ KÖKLERİ HAKKINDA BAZI KAYITLAR

20 Şubat 1988'de uluslararası ilişkilerde görülmemiş bir olay başladı. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ortasında bulunan, Erme-nistan'la sınırı olmayan Dağlık Karabağ Özerk Vilayetinin (ilin) Şûrası, Ermenistan'la birleşmesi hakkında karar kabul etti. Böy-lelikle 6 yıldan fazla zamandır ki bölgede Ermenistan Devleti kendi hamilerinin yardımı ile bu ihtilafı kesinleştirip kanlı savaşa dönüştürmüştür. Dünya kamuoyu şimdiki olayların kökünü ve temelini bilmediğinden çok şeyi doğru değerlendirmekte zorluk çekiyor. Ona göre de olayın kökü ve nedenleri ile ilgi bazı nokta-lara dokunmakta fayda vardır.

Ermeni tarihçileri yıllardan beri sadece Karabağ'ın değil, bü-tün Azerbaycan topraklarının Ermenistan'a ait olduğunu iddia ediyor ve tarihi “adaleti” yerine getirmek, bu toprakları yeniden Ermenistan'a katmak talebini ileri sürüyorlar. Bellidir ki, bu iddia “Büyük Ermenistan” planının bir

bölümüdür. Büyük Ermenistan ise Azerbaycan Cumhuriyeti'nin arazisi ile yetinmiyor. Gürcis-tan, İran, Türkiye, Irak, Suriye ve hatta Rusya topraklarının bir bölümünü de kapsıyor.

Ermeni militanları bu planı hayata geçirmek için uzun zaman-dır ciddi bir hazırlık görmekte, ayrıntılı propaganda yapılmakta, ideoloji tahribatını genişletmektedirler. Büyük Ermenistan kur-manının ilk adımını Azerbaycan'dan başlamak göz önünde bulun-durulmuştur. Bundan dolayı da Ermeni bilginleri tarafından Mos-kova'da ayrı ayrı yayınlarda olan nüfuzları sayesinde Azerbaycan aleyhine onlarca yazı bastırıldı. Kamuoyu oluşturuldu. Onlar ve Moskova'nın militan çevreleri o zaman Sovyetler Birliği'ni Pan-türkizm ve İslam Fundamentalizmi tehlikesi ile korkutuyorlardı. Bu kötü düşünce çalışmada dış ülkelerde Ermeni Lobisi,terör ör-gütleri, şovenist ruhlu kamu örgütleri, özellikle Taşnak Partisi bü-yük çabalar gösterdiler.

Azerbaycan aydınları ise, açıkça söylemek gerekirse, komşu halkın böyle çirkin hareketlerine vaktinde gerekli cevap vereme-mişlerdir. Şimdi her şey açıktadır. Ona göre de tarihî kanıtlara dayanarak olayın aslını açıklamak oldukça aktüeldir. Gerçekleri herkes bilsin. Anlaşılsın ki, kim kimin toprağını zaptetmiş. Kim kimin tarihini yalanlamış, kim kime yıllarca bühtan söyledi ve söylemektedir.

Eski Türk yurdu olan şimdiki Ermenistan arazisinde 2310 yer-leşim merkezinin 2000'den fazlasının (yani %80'den fazlası) Türk Menşeli olması ve bunların hepsini son 50-60 yılda değiş-tirmenin hangi amaca hizmet ettiği şimdi hiç kimse için sır de-ğildir.

“Uzun Dere”, “Yallı”, “Tarakeme”, “Sarı Gelin” ve onlarca başka dans ve oyunların, şarkıların, müziksel aletlerinin, halıla-rın, mimari yapıların, sarma, pastırma, ayran vs. yemeklerin Er-menilere ait olduğunu iddia etmek ahlaksızlıktır.

Ermeni militanları kötü niyetlerini doğrulamak için birinci planda tarihe başvururlar, sahte belgeler, uydurma haritalar or-taya çıkarır, bu veya diğer yerde bulunan taşlar aracılığıyla bu arazilerin kendilerine ait olduğunu iddia ederler. Lakin şimdiki Ermenistan ilave olarak Azerbaycan'ın da eski Ermeni Devleti'ne ait olması hakkında iddiaları hiçbir ilmî mantığa sığmıyor. Çok yakın zamanlara dek Ermeni tarihçilerinin kendileri de itiraf edi-yorlardı ki; 428. yılında onlar devlet bağımsızlığını kaybettiler. Ermeni tarihçisi S. Atamyany yazıyor ki; M.S. 1080'den 1918'e kadar 838 yıl zarfında genellikle Ermeni devletine rastlamıyo-

Ermeni tarihçileri tarafından da kabul edilen kayıtlarda tasdik olunur ki, onlar tarihin eski dönemlerinde de Kafkasya'da yaşa-mamışlar. Ermeni bilim adamı V. İshanyan 1916'da şöyle yazı-yordu: “Ermenilerin gerçek vatanı, eski tarihî anlamda Büyük Er-menistan... Rusya sınırlarından dışarıda bulunuyordu. Ermeniler Kafkas arazisinin belli yerlerine ancak sonraki yüzyıllarda yayıl-mıştır.” Bunun da nedeni ayrı ayrı zamanlarda başlamış savaşlar olmuştur. V. İshanyan şöyle devam ediyordu: “Karabağ'ın dağ-lık bölümünde (Dikkat edin. Dağlık Karabağ değil, Karabağ'ın Dağlık hissesi. Y.A.) yaşayan Ermeniler, Türkiye'den, İran'dan gelen göçmenlerdir. Azerbaycan toprağı onlar için takiplerden, tehditlerden kaçarak sığınacak yer olmuştur”³⁶.

Şimdi ise onlar tarihî gerçeği ve sağlam bir mantığı bırakıp Azerbaycan topraklarını tamamen Ermenileştirmek için gösteri-yorlar.

Mirze Bala Memmedzade “Azerbaycan Tarihinde Türk Alba-niyası” (Ankara, 1988) eserinde zengin kaynaklar, önemli kanıt-lar esasında Albaniyanın “Türk Memleketi”, Türk toprağı olduğu-nu tasdik ediyor.”

Tanınmış tarihçi Feride Memmedova uzun yıllar araştırmalar neticesinde eski kaynaklara, Ermeni kaynaklarına, önemli belge-lere, inkar edilmez faktlara dayanarak “Kafkas Albaniyası’nın Ta-rihi ve Tarihi Coğrafyası” monografisinde (Rus dilinde, Bakü, “Elm, 1986”) Ermeni alimlerinin sahte iddialarını reddetmiştir. Çağdaş Kazak şairi olan Oljas Süleymenov’un bir gözlemi bu ba-kımdan çok ilginçtir. Rus-Çin sözlüğünde “Alban” sözünün kar-şılığı Çin dilinde Azerbaycan olarak verilmiştir³⁷.

Eçmiedzin Kilisesi’nin temeli atılmadan yüzyıllar önce şimdi-ki Yerevan şehri yakınında Uluhanlı köyünün bulunması ve onun esasını koymuş Uluhan’ın şerefine yazılmış “Uluhan Ata Bitikçi” destanının VI. Asırda Fars diline tercüme edilmesi kanıtı Ermeni sahtekarlığına yeterli cevaptır³⁸.

Azerbaycan’ı tamamen ele geçirmenin mümkün olmadığını anlayan bu siyaset satıcıları hiç olmazsa onun bir parçasını Ka-rabağ’ın dağlık hissesini ele geçirmek meselesini ortaya attılar Karabağ meselesi öyle ortaya çıktı. Doğaldır ki, bu problem ge-niş zincirin küçük bir halkasıdır.

Azerbaycan’ın diğer arazileri gibi Karabağ ve onun dağlık bö-lümü de tarihin hiçbir bölümünde, kısa müddette bile Ermenis-tan’a ait olmamıştır. Ona göre de Dağlık Karabağ’ın Sovyet hâ-kimiyeti yıllarında Ermenistan’dan alınıp Azerbaycan’a verilmesi konusunda söz söylemek de tamamen uydurmadır.

Karabağ sözünün açıkça Türk menşeli olması bu yurdun tari-hin hafızasına kazınmış belgesi değil mi?

“Karabağ” sözündeki “kara” kelimesinin eski Türk dilinde renk manasından daha çok “büyük” anlamını ifade etmesi de onun uzak geçmişinden haber verir. Karabağ’ın karşısında “Ka-radağ” ilinin (vilayetinin) olması da, (ona “Karacadağ” da denili-yor. “Dede Korkut’taki Karaca / Karacula Çoban’ı hatırlayalım) rastlantı değildir.

Azerbaycan toprağının bir ili tarihen “Karabağ”, diğeri ise “Ka-radağ” adlandırılmıştır.

S. Bornaşev’in 1793-94 yıllarında Rus dilinde yayınladığı “Azerbaycan’ın siyasi tasviri” adlı eserinde de Karabağ’dan (o zaman “Dağlık Karabağ” tabiri yoktu.) Azerbaycan arazisi olarak söz edilmiştir.

1841 ’de Paris’te Fransız dilinde yayınlanan “İran”adlı kitapta Azerbaycan hakkında da geniş bilgi verilir, Karabağ’ın Azerbay-can’a aitliği ve Türk sözü olduğu bildirilmiştir.

Çeşitli kaynaklarda kullanılan “Arsag” sözünün de Türk kö-kenli olması hakkında Prof. Mireli Seyidov’un inandırıcı fikirleri ilim dünyasına malumdur³⁹. Burada yalnız bunu hatırlamak ye-terlidir. X. yüzyılın sonlarında Çin yazıcıları tarafından kaleme alınmış “Uygur Seyahatnamesi”nde (Ankara, 1989) “Arsag” to-poniminin işlenmesi buranın ezelden beri Türk yurdu olduğunu tasdik eder. 14 Mayıs 1805’de imzalanan Kürekçay anlaşması ile Karabağ Hanlığı Rus İmparatorluğuna bağlanmıştır. Bu belge-de Karabağ Hanlığı Azerbaycan arazisi olarak Rusya’ya bağlan-mış ve burada hiçbir yerde

Ermeni adı kullanılmamıştır.

1813’de Gülistan, 1828’de Türkmençay Antlaşmaları ile Azerbaycan’ın kuzey bölümünün Rusya'ya bağlanması kararlaştırılmıştı. Bu anlaşmalarda Ermeni adı yoktur. Erivan Hanlığı da Eski Azerbaycan toprağı gibi Ruslar tarafından işgal edilmişti.

Bundan sonra Rus hükümeti Kafkaslarda hâkimiyetini güçlendirmek için I. Petro’nun vasiyetine uygun olarak buraya Ermeni yerleştirme politikasına başlar.

Ermenilerin Kafkaslara gönderilmesi Rusya’nın doğu politika-sının esasını oluşturuyor. Bu durumda özellikle I. Petro’nun ro-lü kaydedilmelidir. Onun 1725’de yazdığı ve ölümünden sonra (1738) ilan olmuş vasiyetinde Rusya’nın dış politikasını ve doğu politikasını açıkça ifade etmiştir. Burada yazıyor ki, “Rusya dev-letinin hudutları kuzeyde Baltık Denizi, güneyde ise sıcak deniz-lere kadar olmalıdır.” Bu maksadı gerçekleştirmek için her za-man İran-Türkiye arasında bir gerginlik ve çatışma ortamı oluş-turmak gerekmektedir. Rusya’nın doğuda nüfuzunu korumak için Sünnî-Şia ayrılıkları iyi bir vasıta-dır. İlginç olan şu ki, I. Pet-ro’nun vasiyetinde Gürcistan’ın adı da geçiyor. Ermenistan’ın ise geçmiyor. Çünkü, o zaman Ermeni devleti yoktu. Ermeni Lo-bileri I. Petro’nun yardımından faydalanarak böyle bir devlet kur-mak istiyorlardı. İsrail adlı Ermeni daha 1701’de I. Petro’nun gö-rüşmesine gidip hizmette bulunabileceklerine dair teklifinde bu-lunmuşlardı.

I. Petro kendi siyasetini hayata geçirmek için her fırsattan ya-rarlanıyordu. Ermeniler ise bu iş için Ruslara yardım edebilirler-di . I. Petro’nun ölümünden önce 10 Kasım 1724’de Ermenileri Kafkas’a ve Hazar çevresindeki vilayetlere yerleştirmek hakkın-daki imzaladığı ferman da aynı maksadı taşıyordu. Bu fermana göre hatta Derbent ve Bakü’de Ermenilerin yerleştirilmesi dikka-te alınıyordu.

Kafkasya’nın Ruslar tarafından işgalinde Ermenilerin gayri meşru bir şekilde faaliyetleri bilinen bir gerçektir. 1803’de Gen-ce hâkimi Cevad Han’ın Ermeni ihanetinin kurbanı olması ilk ya-şanmış numunelerden değildir. Kafkas Ruslar tarafından işgal ol-duktan sonra Çar Hükümeti, kendi çirkin emelleri yolunda yine Ermenilerden istifade etmiştir. Bunun mukabilinde aslen Ermeni 58

olan general H. B. Lazerev 1828’de Rus İmparatorluğu’nun muhtevasında Ermenistan çarlığını kurmak istemişler. Nahçıvan ve Erivan Hanlıkları dağıtılarak, ayrıca Ermeni vilayetinin meydana getirilmesi de bu maksada yöneliktir.

I.Nikolay 20 Mart 1828’de Türkmençay Antlaşması’nı imza-ladıktan az sonra 21 Mart’ta aynı arazinin Ermeni vilayeti olarak adlandırılmasına dair emirlerini yayınlamıştı⁴⁰. Çar hükümeti’nde yüksek vazifede bulunan General Madadov ve başka Ermeni ile-ri gelenleri bu vilayetin, Gürcistan ve Azerbaycan arazileri hesa-bına genişletilmesi için ciddi gayret göstererek buralara Ermeni-lerin yerleşmesini istiyorlardı. M.E. Resulzade “Azerbaycan'da Rusların Müstemleke Politikası ” adlı makalesinde Rus çarlığının Kafkası ele geçirmek için türettiği fitnelerle beraber Abbas Mir-za’nın itirazına bakmayarak, Ermenilerin 19. yy.’in birinci yarısın-da İran ve Türkiye’den Kafkas’a göçürülüp yerleştirilmesi de ay-rıca kaydedilmiştir⁴¹. Bu çalışmada Rusların İran’daki elçisi A.S.Griboyedov büyük ilgi göstermiştir. Ermeni yazar Nerses Aş-tarakatski 9 Kasım 1827’de Lazerev’e gönderdiği mektubunda “Gribeboyedov bütün Ermenilerin savunucusu” olarak ilan etmiştir.

Genellikle 1828-1913 yılları arasında Kafkas'a bir milyondan fazla Ermeni yerleştirilmiştir. Daha çok Erivan, Nahçıvan, Gence, Karabağ Hanlıklarının köylerine yerleştirildi. Buna bakmayarak, Azerîlerin bu yerleşmelerdeki nüfusu çoktu. Rus yazarı ve gaze-tecisi Sergey Klinka "Ermenilerin Azerbaycan'a Göç Ettirilmesi-nin Tasviri" adlı eserinde(1831) bunun hakkında geniş malûmat-lar vermiştir.

V. Şopen isimli yazar da 1852'de hadiselerin başladığı yıllar-da yazıyordu ki, XIX. yy. 30-40. yıllarında Ordubad'ta 3260 Azerî, 184 İran'dan göçmüş Ermeni yaşıyordu. Ünlü yazar M.S. Ordubadi "Hayatım ve Çevrem" adlı hatırasında şöyle yazıyor; Bu yıllarda (19.yy. I. Yarısında) İran'da olan Ermenilerin Zakaf-kasya'ya göç ettirilmesi özellikle Marağa ve Tebriz tarafından getirilen 266 ailenin Ordubad gibi toprağı az olan yere yerleşti-rilmesi de ekonomik, politik ve sosyal durumu tamamıyla ber-bat bir hale getirmiştir⁴². Bu da tuhaf bir durumdur ki, 19. yy. 30. yıllarında Erivan'da 8 Azerbaycan okulu, yalnızca bir Ermeni okulu olmuştur. O da Eçmiedzinden göçürülmüştür. Ermeni bilim adamları, yazarları, kendileri de onların Azerbaycan top-raklarına sonradan yerleştirilmesi meselesini son zamanlara ka-dar inkâr etmiyorlardı. Ermeni tarihçi V. Parsamyan 1828'den önce şimdiki Ermenistan arazisinde Ermenilerin hepsi %33.8, Azerbaycanlılar ise % 49.7 olması durumunu tasdik ediyorlar⁴³. Burada Ermenilerin sayısı abartılmış olsa da, herhâlde onların az olduğu göz önündedir. 1978'de Mardakert ilçesinin Marağa kö-yüne ilk Ermeni'nin gelişinin 150. yılı münasebetiyle şenlikler dü-zenlenmiş ve bir de anıt dikilmiştir. Abidenin üzerinde "1828-1978" rakamları dikkati çekiyor. Son olan olayların başlamasıyla Ermeniler bu rakamları kendileri silip izlerini yok etmişlerdi. !9.yy'da Kafkasya'da o sıradan Azerbaycan'a Ermenilerin yer-leştirilmesi durumuna gelince büyük yazar Yusuf Vezir'in "Kan İçinde" romanında böyle bir bölümü hatırlamak yeterlidir. İbra-him Han Vezir Vakif'ten Ermenilerin buraya nasıl gelip yerleştiği-ni sorar. Vakif cevap veriyor; geçmişten ata-babalarımız onlara sığınak için yer vermişler. Ona göre de onların kaldığı yere "sığı-nak" diyorlar.

Ermeniler Kafkasya'ya iyice yerleştikten sonra onlara ait olumsuz durumlar her zaman kendini gösteriyordu. Onlar yalan, dolandırıcılık, fitneciliğe el atıp, ev sahiplerinin toprağının ele geçirilmesi, tarihlerinin tahrif edilmesi, yerli halk arasında ihtilaf türetilmesi yolunu tuttular.

Ermeniler uzun zaman Gürcü tarihini de kendilerine mal et-meye çalışmış, onların mabetlerini, kiliselerini, Ermenileştirmeye çaba göstermiş, tarihî arkeolojik kalıntıları vicdansızca talan et-miş hatta "Kaplan Derisi Giymiş Pehlivan" destanının orijinal ol-madığı iddiasını ileri sürmüşler. Bu sahtekârlık Ermeniler için ge-rekti. Çünkü, onların kendisinin halk ruhunu iddia eden en eski edebiyat eserleri yoktur.

Gürcü yazarı İlya Çarçavadze "Taşların Feryadı" eserin de Er-menilerin sığındıkları Gürcü topraklarını Ermenileştirme politika-sını kötölemiştir.

XIX.yüzyılın büyük bilim adamı, ilk Azerbaycan gazetesi "Ekinçi" nin yayın yönetmeni Hasan Bey Zerdabi daha o zaman-dan beri Ermenilerin çirkin emellerini tenkit eder, arazi talepleri-nin imkansız olduğunu bildirip "Mışak" Ermeni gazetesinin yayın yönetmenine yazıyordu: Ey Arsruni ... Ayıp değil mi ki bizim ara-mıza fitne sokarsınız?⁴⁴.

Ermeni milliyetçilerinin böyle çirkin emelleri, manevi miskinli-ği, iki yüzlükleri bir numune

gösterilebilir. Bütün bunlara göre Fransız araştırmacı J. Richardo'nun Ermenileri "her zaman sakat halk" adlandırması tesadüfi değildir⁴⁵.

1890'da Ermeni Taşnak Partisi oluşturduktan sonra Ermeni şovenistleri daha entrikacı talepler ileri sürer, denizden denize kadar sürecek "Büyük Ermenistan" planının hayata geçirilmesi için ciddi hazırlıklara başlarlar.

Muhtelif yıllarda Türkiye'de sürdürülen ayrımcılık faaliyetleri ve oluşturulan millî kırgınlar (katliamlar) Taşnak Partisi'nin politi-kasının bir sonucudur.

1905-1906 yıllarında Kafkas'ın muhtelif yerlerinde başlamış olan millî kırgınlar, bu partinin bir takım çalışması sonucunda vu-ku bulmuştur.

1918-1920 yıllarında Borçalı, Karabağ, Zengezur, Şamahı, Kürdemir, Lenkeran, Erivan vs. bölgelerinde millî zeminde türe-tilen facialarda bir milyona yakın Azerbaycanlı katledilmiştir.

31 Mart 1918'den 2 Nisan'a kadar sadece Bakü'de ve etra-fındaki yerleşim merkezlerinde on binlerce Müslüman katledil-miştir. Bütün bu kırgınlara elinde Lenin ve Stalin'in imzaladığı 13 numaralı ferman olan Ş. Şaumyan, daha sonra A.Mikoyan ön-derlik etmiştir. Bu kanlı cinayetlerde Eşkıya Andronik özellikle farkedilir.

28 Mayıs 1918 de Gürcüler, Ermeniler ve Azerbaycanlılar ba-ğımsız devlet kurma imkanına sahip oldular. Genç devlet, hallol-ması gereken problemlerin bulunduğu bir zamanda Ermeni hü-kümeti hemen arazi iddialarını ileri sürdüler. Bu ara Bakü'de ye-ni bağımsız devletin kötü durumundan istifade eden Andronik, Gence bölgesini dağıtarak Zengezur mahalına (ilçesine) geçmiş, binlerce aileyi öz yurdundan kovmuş, evlerini yakmış, suçsuz in-sanların, çocuk ve yaşlı kadınların kanını dökmüştür. 1918 Tem-muz ayında Culfa'ya geçerek kanlı emellerini gerçekleştirmiştir.

61

Bugün de Nahçıvan'ın Yayıcı vs. gibi köylerinde Andronik'in sa-kat bıraktığı insanlara rastlamak mümkündür. 1918 Eylül ayında Zengezur, Dereboz, Rut, Araklı, Şükür, Melikli, Şeki, Kulkend, Kızılcı vs. gibi köylerini yağmalayan Andronik binlerce insanı yok etmiştir. Sonra ki günlerde eli kanlı cellat, Ordubad'ın 15 farklı bölgesinde Lehvaç, Tey ve diğer Azerbaycan köylerini dağıtıp, Eldere, Nüvedi vb. köyleri kuşatmıştır⁴⁶.

"Azerbaycan" gazetesi'nin yazdığına göre (1918) Andronik'in Müslümanları tamamen yok etmek gibi bir amacı vardı. Bu çev-rede 50 köy yakılıp, ahali si tamamen doğranmıştır⁴⁷.

Andronik'in bu bölgelerde olan 12.000 kişilik ordusunun 1600 kişisi atlı idi. Ordusunda top ve diğer ağır silahlar da var-dı. Kazak Rus subaylar da bu orduda kendilerine sığınak bulmuş-lardı.

1918 Kasımında Andronik'in ordusu Gence bölgesine sokulup Cevanşir, Cebra ilçelerinde 30'dan çok Azerbaycan halkının ya-şadığı köylerde yağmalar yapıyor, insanları acımasızca öldürü-yordular. Kadın ve çocukların facialı durumu hakkında pek çok arşiv belgeleri mevcuttur.

Azerbaycan medyası Taşnakların fitneci faaliyetlerini, işgalci politikalarını, suçsuz yere kan akıtmalarını muntazam ifşa etmiş-lerdir. Gazeteci-yazar H. İbrahim'in 1918'de Taşnakların Karabağ'daki cinayetlerine dair "Azerbaycan" gazetesini (No: 14,16,20,24) bastırıldığı makaleler silsilesi o bakımdan ilgi çeki-yor.

Azerbaycan ve Ermenistan'da Sovyet hâkimiyeti kurulduktan hemen sonra Moskova'nın şiddetli tesiriyle Azerbaycan'ın tarihî arazisi "Zengezur" Ermenistan'a verildi. Böylece Nahçıvan'la, Azerbaycan'ın asıl hissesi arasında 10-15 km'lik Mehri dehlizi Sünni tampon bölge kurulmuş oldu. Daha sonralar Ordubad, Zengilan ilçesinden verilen topraklar sayesinde bu dehliz 46 km oldu. Bunun maksadı açık idi. Azerbaycan'dan ayrı düşmüş Nahçıvan'ı Ermenistan'la birleştirmekti. Fakat ahalisinin %90'ı Azerî olan bu diyarı Ermenistan'a katmak mümkün olmadı.

16 Mart 1921 'de Moskova'da Rusya ile Türkiye arasında im-zalanan anlaşmaya göre, Nahçıvan'ın Azerbaycan terkinde

muhtar (özerk) bir cumhuriyet olması kararlaştırıldı. 13 Ekim 1921 'de Kars'da Rusya'nın katılımıyla Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ın Türkiye ile yeni anlaşması imzalandı. Bu anlaş-mayla Nahçıvan'ın sınırları belirlenmiş oldu. Bundan sonra Dağ-lık Karabağ Rusya Komünist Partisi Kafkasya Bürosunda (diva-nında) tartışılmıştır. Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a verilmesi konusu gündeme geldi. Bu talep kabul olunmayınca Dağlık Ka-rabağ'a özerklik statüsü verilmesi ortaya atıldı. 4 Temmuz 1921'de üç kişi (Nerimanov, Makaradze, Nazaretyan) aleyhine, dört kişi (Orconikadze, Kirov, Myasnikov, Frgatner) lehine oy vermişti. N. Nerimanov buna kesin itirazını bildirmiştir. Kafkas Bürosu ve Lenin'le karşılıklı konuşup meseleyi yeniden gözden geçirmişlerdir. Bu defa Karabağ'ın Azerbaycan himayesine kal-masına dört kişi lehte, üç kişi aleyhine oy kullanmışlardır. Her iki toplantıya Stalin katılmıştır⁴⁸.

Kafkas Bürosunun 4-5 Temmuz 1921 'de düzenlenen kongre-de Stalin'in iştiraki tesadüfi değildir. Bu sıralarda Nalçık şehrin-de istirahat eden Stalin, Lenin'den habersiz Tiflis'e gelir ve Er-menilerin talebinin yerine getirilmesine çalışmışsa da buna mu-vaffak olamamıştır.

Stalin bir yandan Türk milletine duyduğu nefretini gerçekleşt-irmek için aynı düşünceye sahipti. Diğer taraftan Ermenilerin Gürcülerden talep ettikleri arazilerden yayılmak iddiasındaydı. Öyle ki, Feride Memmedova'nın yazdığı gibi, Ermeniler 1914-1918 yıllarında Gürcistan'ın güneyinde Gugareti vilayetini ele geçirmek için çaba göstermeye başlamışlardır.

Taşnaklar, burada Gürcülerin %20'sini katletmişlerdi ki, gele-ekte Ermenistan sınırlarına katsınlar. Dağlık Karabağ'ın Muhtar-lık (Özerklik) meselesi ortaya çıkınca bu talep ikinci planda kal-dı. Böylelikle Ermeni şovenistleri yeni bir oyunu, hileyi hayata geçirdiler. Karabağ'ı bütünüyle koparmanın imkansızlığını görüp onun bir parçasına Dağlık Karabağ adıyla muhtar vilayet statüsü-nün verilmesine nail oldular.

Şunu kaydedelim ki, 30 Aralık 1922'de Sovyetler Birliği kurul-masını tespit eden ittifak anlaşmasında "Dağlık Karabağ" anlamı yoktu. Tarihte böyle coğrafi anlayışa rastlamıyoruz. Karabağ me-selesinde A. Mikoyan, L. Mirzoyan'la beraber Azerbaycan halkı-na duyduğu derin nefretle kendisini gösteren S. Kirov ve S. Or-conikidze gibi partinin ileri gelenleri hususi maharetler sergiliyor-lardı. Kirov 1916'da "Terek" gazetesinde bastırıldığı "Çilekeş Halk" makalesinde

Türkiye’de Ermenileri yok etmek istiyorlar di-ye feryatla panik çıkarmıştı. Sonraları Azerbaycan Komünist Par-tisine başkanlık ettiği sıralarda yaptığı cinayetler herkesçe bilindir.

S. Orconikidze ise açıkça diyordu; “Ben Azerbaycan’ı Kara-bağ’a muhtarlık verilmesine mecbur hâle getireceğim. Lakin öneri Azerbaycan tarafından sunulmalıdır.”

27 Temmuz 1923’den bir ay önce (27 Haziran) Rusya Komi-nist Partisi’nin Kafkasya Bürosu, Azerbaycan Komünist Parti-si’nin Merkezi Komitesine bir ay müddetinde Dağlık Karabağ’a muhtarlık (özerklik) verilmesini emreder ve bu mesele hemen halledilir. Böylece Karabağ Muhtar Vilayeti (ili) kurulur.

Sovyet hâkimiyeti yıllarında Ermeni şovenistleri kendi politi-kalarını devam ettirdiler. Onlar bir taraftan Ermenistan’ın ezelî sakinlerini- Azerî Türklerini zorla kovup tek bir milletli cumhuri-yet kurmak, diğer taraftan Azerbaycan’dan toprak koparmak ni-yetindeydiler.

1920-1930 yıllarında Ermenistan’dan on binlerce Azerî yur-dunu- yuvasını terk etmek zorunda kalmıştır. 1938 yılında Sov-yet Hükümeti Ermenistan’da yaşayan bütün Azerîlerin göç et-mesi hakkında karar vermişti. Lakin Sovyet-Alman muharebesi buna imkan vermedi.

Sovyet-Alman muharebesi döneminde Kuzey Kafkas Halkla-rı, Kırım Tatarları ve Mesheti Türkleri sürgün edilirken A. Miko-yan’ın fetvası ile Azerbaycan halkının göç ettirilmesi meselesi gündeme getirilmişti. Fakat bu niyet gerçekleşemedi.

Savaş bittikten hemen sonra Ermenistan’ın o zamanki rehbe-ri Arutinov Moskova’da Siyasi Büroya Dağlık Karabağ’ın Erme-nistan’a verilmesi konusunda resmî bir meseleyi gündeme getir-mişti. Merkezî Komite bu mektubu, fikrini bildirmek için Azer-baycan’ın başkanı M.C. Bağirova göndermişti. M.C.Bağirov Moskova’ya şöyle cevap verir: “Eğer Dağlık Karabağ’ın Ermenis-tanla sınırları olmadığı halde ahalinin %50 den çoğu Ermeni ol-64

duğu için Ermenistan’a verilmeliyse, o zaman Ermenistan’ın Azerbaycan sınırında sekiz bölgesinde yaşayan Azerbaycanlı ahalinin oranı %70-80 dir. O hâlde buralar da Azerbaycan’a ve-rilmelidir. Bu sekiz bölgenin hem de Azerbaycan’la sınırı vardır”.

Meseleye böylelikle göstermelik bir nokta konuldu. Lakin bir-iki yıl sonra Ermeniler, Azerîlerin Ermenistan’dan göç ettirilmesi yönünde yeni bir problem ortaya attılar. Stalin’in 23 Aralık 1947’de ve 10 Mart 1948’de soğukkanlılıkla imzaladığı kararlar esasında 1948-50 yıllarında 200 binden çok Azerî yurtlarından çıkarılıp Muğan’ın susuz arazisine yerleştirildi. Sonraki yıllarda bu faaliyetler devam etti.”

Yapılan hesaplara göre XIX. yüzyıldan 1971 yılına kadar Erme-nistan’dan 1,5 milyondan fazla Azerî Türküne göç ettirilmiştir.

Ermeniler ikinci maksatlarını da “başarı” ile hayata geçirdiler. 1922’de Göyçe Dilican toprakları, 18 Şubat 1929’da Zakafkas-ya Merkezi İcraiye Komitesinin kararı ile Nahçıvan Muhtar Cum-huriyetinin 9 köyü içine alan 627 km²’lik toprağı, 5 Mart 1938 de Azerbaycan MİK’nin kararı ile Ermenistan’a ilave topraklar pay verilmiştir. 7 Mayıs 1969’da 1983-1987 yıllarında Ermeni-ler yeni topraklar ele

geçirmiştir. Nihayet 1989 yılının Nisan ayında Sederek ilçesinin 94 hektarlık “Hasankulu Bağı” Ermeni-lere verilmiştir.

Sovyet hâkimiyeti yıllarında Ermenistan’la aynı sınırdaki Kazak, Tovuz, Gedebe, Kubadlı, Zengilan, Ordubad, Şerur, Kel-bece, Laçın bölgelerinden komşu devlete binlerce hektar verimli topraklar verildi. Bu dönemde Nahçıvan’ın Ermenistan’a verilmesi meselesi de çeşitli yıllarda defalarca gündeme gelmiştir. 1950 yıllarının ikinci yarısında N.S.Kruşşov hâkimiyeti yıllarında aynı mesele yeniden ortaya atıldı. Azerbaycan aydınlarının ciddi itirazına göre Ermenilerin arzuları yüreklerinde kaldı.

Problem zahiren dursa da 1960-70-80 yıllarında Ermeni Taş-nak Partisinin politikasına uygun olarak hem dışarıda hem Sov-yetler Birliği’nde Azerbaycan’ın arazilerini ele geçirmek için ha-rekat çok ciddi şekilde devam ediyordu. Merkezî yayınlarda Azerbaycan halkı aleyhine yayınlanan makaleler, kitaplar, harita-lar bu sahadaki çalışmaların bir parçasıydı.

Ermeniler daha eskiden beri tarihi tahrif ediyor, diğer millet-lerin medeniyetlerini kendi menfaatına göre değiştiriyor, tarihi taşların üzerindeki yazıları silip istedikleri gibi yorumluyorlar. Bu-na ait yüzlerce delil vardır. 1964 yılında S.Ayvazyan bütün dün-yaya yalan bir haber yaydı: M.Ö. XIX-XVIII yy. ait Ermeni parala-rı bulunmuştur. Dünyanın muhtelif haber ajansları bu haberi tek-rar ettiler. İlmî dergilerde makaleler yazıldı. Lâkin Petersburg’ta Akad Pietrovski, paraları görür-görmez M.S. XII. yüzyılda Azer-baycan Atabeyliğine ait olduğunu söyleyerek Ermeni bilim adamlarının “keşfini” alt-üst etti.

1980 yılının ortalarında gazeteci Zori Balayan’ın Rus dilinde basılmış 'Ocak’ adlı kitabı Ermeni milliyetçilerinin yeni ideolojik hücumlar, için bir işaret rolünü oynadı. Azerbaycan Hükümeti bütün bu karalamalara rağmen halka cevap vermeye imkan oluşturmadı. Moskova medyası ise kapıları Azerbaycan aydınla-rına kapatmıştı. “Literaturnaya Gazeta” Mirze İbrahimov gibi ün-lü bir edibin yumuşak bir ifade ile olan cevabını bile yayımlama-dı.

Genç tarihçi İsa Kamber’in Rus dilinde yazdığı “Eski Şarkılar ve Yeni Efsaneler” adlı makalesi basılamadığından el yazması çoğaltılarak elden ele gezdiriliyordu. S. Ayvazyan, İsa Kamber’e cevap yazıyor. Bu cevapta tarih boyunca insanlığın bulduğu bü-tün icatların,ilmî buluşların ancak Ermenilere ait olduğunu yazı-yordu. S. Ayvazyan makalesini “Türk Sahtekârlarına Tarih ve Coğrafya Dersi” olarak adlandırmıştı. İnsan ne kadar hayasızlaş-malıdır ki, böyle sözleri deme liyakatine sahip olsun. S. Ayvaz-yan birkaç yıl önce Atabeyler devrinde basılan paraları Ermeni sikkesi olarak yutturmaya çalışmış, kendisini rezil etmemiş miydi? Bu makalede yine baştan başa sahtekârlık ederek M.Ö.2107 **yılından M.S.** XIX. yüzyıla kadar hüküm sürmüş Ermeni Çarlığı-nın uzun bir listesini vermiştir. Bu Çarlığın nerede, ne zaman ya-şadığı kimse tarafından bilinmiyor. Bundan sonra esas gayeye değinen yazar, bütün Azerbaycan topraklarının Ermenistan’a ait olduğunu iddia ediyor.

Prof. Süleyman Aliyarlı "En Yeni Ermeni Tarihi ve Edebi Publi-sist Edebiyatı Azerbaycan ve Azerbaycan Halkı Hakkında” (Rus-ça) makalesinde S.Ayvazyan’ın gerçek dışı iddialarını alt-üst et-tikten sonra yine, yeni makaleler yazmaya devam ediyordu. Azerbaycan neşriyatında "Ocak ” hakkında neşredilmiş yazı ilk defa Bakü Üniversitesinde görevli Doç. Eliş Nebili’ye aittir. O, “Azerbaycan Gazeteciliğinin Tarihî Tecrübesi ve Çağdaşlık” (1985) adlı dergide Z. Balayan’ın bütün yalanlarını ortaya çıkar-mıştır. Bütün bu denilenlerden anlaşılıyor ki, Dağlık Karabağ hiçbir

zaman Ermenistan'ın topraklarına ait olmamıştır. Yani Dağlık Karabağ'ın Sovyet Devrinde Ermenistan'dan koparılıp Azerbaycan'a verilmesi hakkındaki iddialar hiçbiri gerçek değil-dir. Hatta Ermenilerin başka bir bahanesi de Dağlık Karabağ'ın ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda geri kalması iddiaları da asılsızdır. Bu rakamlar esasında Dağlık Karabağ yalnız Azerbay-can'ın diğer bölgelerinden hatta Ermenistan'ın kendisinden ileri-dedir. Dağlık Karabağ ihtilafının başlama sürecine geldiğimizde yukarıda denilenlerden anlaşılıyor ki, Sovyet Hükümetinin ilk yıl-larından beri böyle bir münakaşa planı önceden hazırlanmıştı, yani Azerbaycan arazisinde hiç bir hukuki esası olmayan özerk il kurulmuştu. Meseleyi açıkça anlamak için bir delil yeterlidir; Sovyetler Birliği'nde hiçbir milletin iki kurulu yoktur. Mesela; Ta-cikistan'da yaşayan Özbekler, Özbekistan'da yaşayan Tacikler, Gürcistan ve Ermenistan'da yaşayan Azerbaycanlılar ve diğerle-rine bu ayrıcalık tanınmamıştır. Peki niçin ayrı bir Ermenistan Cumhuriyeti olduğu hâlde Ermeniler için ayrı bir muhtar vilayet kurulmuştur. O zaman çoğu için bunun manası anlaşılıyordu. Şimdi ise körler bile meselenin mahiyetini görmekte zorluk çek-miyorlar. Dağlık Karabağ meseleleri önceden Komünist Partisi Merkezi Komitesinde ve DTK'de hazırlanmış senaryo üzerinde başlanılmış ve devam da etmektedir. M.K.'nin katibi A.Yakovlev söylevlerinin birinde bu işle DTK'yi suçluyor. DTK'nin başkanı Kryuçkov da kendi yazısında MK'yi ve onun ideolojik problem-ler üzere kâtibi A. Yakevlevi suçlu sayır. Hakikat A. Yakovlev de, Kryuçkov'da, diğer yüksek vazifeli şahıslar, Sahnazarov, Sitaryan gibi Ermeni hadimleri bu işe seferber olmuşlardı. Esas teşkilatçı ise M.S. Gorbaçov'un kendisi idi. 1987 yılının Kasım ayında M.S. Gorbaçov'un yakın danışmanlarından A. Ağanbekyan'ın Pa-ris'te verdiği ve "Hümanite" gazetesinde yayınlanan Beyanat-ı Karabağ İhtilafının başlaması için alarm rolünü oynadı. Böylelik-le altı yıldan fazla bölgede kanlı muharebe devam ediyor. Her iki taraftan 10.000'lerce vatandaş helak olmuş, bir milyondan çok Azerî yurtlarından ayrılmak zorunda kalmıştır. Yüzlerce yerleşim merkezi dağıtılmış, yakılmış, yıkılmış, tarihî medeniyet abideleri mahvedilmiş, yok edilmiş, Azerbaycan'a milyarlarca dolar zarar verilmiştir. Dünya Birliği, büyük devletler-ABD, Rusya, Fransa, İngiltere, Almanya vs. bütün halklar yalan tarihî vesikalardan mahrum, hayali, şövenist düşüncelerin haritaya geçirilmesi olan ve işgal etme maksadı taşıyan "Büyük Ermenistan" idealini lanetlemedikçe bölgede barışın sağlanması mümkün değildir.

Mayıs 1992

[12-16 Eylül 1994 tarihleri arasında Ankara'da yapılan XII. Türk Tarih Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuş ve "XII. TÜRK TA-RİH KONGRESİ" bildiriler kitabında basılmıştır. (Ankara 1999, s. 329-340)]

KANLI SENELER UNUTULMAZ

XX.yüzyılın başlarında Çar Hükümetinin açık desteği ve Taş-nak Partisinin girişimiyle Ermenilerin Azerbaycan halkına karşı yürüttüğü düşmanlık politikası ve 1905-1906 yıllarında yaptık-ları milli katliam ünlü yazar M.S. Ordubadi'nin eserlerinde geniş bir biçimde yansıtılmıştır. Bu bakımdan yazarın henüz o zaman yayımladığı "Kanlı Seneler" eseri çok önemlidir.

"Kanlı Seneler" eseri 1911 yılında Bakü'nün zengin adamlarından Murtaza Muhtarov'un maddi yardımıyla gazeteci Haşim Bey Vezirov'un "Seda" matbaasında basılmıştır.

1905 yılının kanlı olaylarını, iki halk arasındaki felakete ne-den olan çatışmaları, göklere yükselmiş feryatları, okurlara ob-jektif biçimde ulaştırmak için yazar böyle bir konuyu ele almış,

o dönemin basınından faydalanmış ve eseri 245 ayrı mektup esasında kaleme almıştır. O zamanki olaylar yazarın kaydettiği gibi Kafkas ve Rus basını dışında Avrupa ve Amerika basınında da birbirine zıt olan yankılar doğurmuştu. Bu yüzden de gerçek-lerin söylenilmesine ciddi ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı yazar göz önünde bulundurmuş, bütün eser üzerine gerçekleri yansıtmış-tır.

Yazar ilk önce 1905 yılının olaylarının dört esas nedenini açıklıyordu:

I.Ermeni Taşnak Komitesinin müstebit bir kurul oluşturması-dır ki, Kafkas'ta bir takım kanlı sahneler vuku buldu.

II.Çar Hükümeti ve hükümet memurların bu olaylara itinasız ilişkisi

Müslümanların silahsız ve hazıksız olmaları. Ermenilerin özerklik yönetimi adı ile fitneler, terör turetmesidir. M.S.Ordu-badi Ermenilerin tarih boyu ihanetlerinden söz açıyor, XIX.yy'-dan sonra daha faal olduklarını, Ermeni devleti kurmak için ça-ba gösterdiklerini yazıyor.

Ermeni temsilci heyeti Londra, Paris ve Amerika'ya gidiyor ve bu konu ile ilgili belli çalışmalar yapıyorlardı. İngiltere hükümeti Türkiye'de yaşayan Ermeniler için özerklik statüsü verilmesine söz vermişti. Bu yardım beklenen sonucu vermedi. Bundan sonra Katolikos Mikirtiç, Berlin'e gitti. Alman hükümeti "şimdi kılıç zamanı" diye onu yeni felaketlere teşvik etti. Türkiye'de Taşnak Partisi kuruldu. Türk hükümeti Taşnakların çalışmasına olanak vermediler. Onlar Kafkasya'ya taşınmayı karara aldılar. Kars savaşı'nda (1878) Rus ordusunda bulunan Ermeni albayı Melikov, Eçmiedzin yakınlığındaki Ani harabelerini Rus hüküme-tinden almak ve orada Ermeni devleti oluşturmayı düşünüyor-du. Ermeni muharrir (gazeteci) Arseruni de Ermenilerin Kafkas-ya'ya taşınmasını istiyordu. Bahadırov soyadlı bir Ermeni Arse-runi vefat ettikten sonra onun isteklerini gerçekleştirmek için ça-ba gösteriyor ve bu çalışmalara göre !. Devlet Dümasına Mil-letvekili seçiliyor. (Bu şimdi Zori Balayan'ın Milletvekili seçilme-sini hatırlatıyor-Y.A.)

Bahadırov, Petersburg'a gitmiş, Bakü bölgesini ve Gence böl-gesinin verimsiz yerlerini Müslümanlara, Erivan bölgesini, Gen-ce bölgesinin yaylaklarını ve dağlık arazilerini Ermenilere vermek sonra da Kars Sancağıyla birleştirmek ve Ermeni devleti kurmak tasarısını yerine getirmek için çaba harcıyordu.

"Kanlı Seneler"den belli olur ki, Ermeniler bundan önce Kars nüfusunun Türkiye'ye göçmesini zorladıkları gibi Kafkasya'daki Şia Müslümanları da İran'a taşınmasını teşvik ediyorlardı ki, kendi planlarını gerçekleştirildiği zaman engel olan olmasın. Böylelikle Ermeniler Arseruni'nin vasiyetine dayanarak Müslü-manlara baskı yapıyor, öz yurtlarından başka yerlere taşınma-ları için zorluyorlardı.

M.S. Ordubadi millî katliamın nedenlerini açıkladıktan sonra kanıtlar gerçek gözlemler esasınca olayların gidişini yansıtıyor-du. Yazar Ermenilerin olaylarından önce Azerbaycanlılara karşı düşmanlık propagandasının genişlendiğini, komşuları yani Müslümanlara keskin kelimelerle hakaret ettiğini yazıyordu.

2 Şubat 1905 yılında Ağa Razi isimli bir Azerbaycanlı Ba-kü'nün Kuba Meydanı'nda Taşnaklarca öldürülmüştür. Bu eylem yerli nüfus için hakaret olduğunu anlayan Müslüman gönüllüleri harekete

geçer. Fakat şehrin ileri gelenleri bu tuzağa uymamayı söylüyorlardı. Bundan bir gün sonra duruşmaya götürülen Müs-lüman tutukluyu silahlı Ermeni nedensiz öldürdü. 6 Şubat'ta vu-kubulan bu olayla ilgili yazar şöyle yazıyor: "Bu olay bir bomba idi ki, bütün Kafkas'a buradan ateş açıldı."

Ermeniler ilk önce Bakü'de silahlı katliamlar yaptılar. Gönül-lülerden oluşan kendilerinin silahlı birliklerini kurdular. Sonra Nahçıvan, Şuşa, Gence ve diğer bölgelerde kanlı olaylar yaptılar. Müslümanlar gözlerini açınca Ermeniler, Türkiye ve İran'dan yeni silahlı Ermeni gönüllüler getirdiler.

Ermeni silahlıları, her saat Müslümanları savaşa çağırıyor-lardı. Bakü çatışmasından sonra Nahçıvan'da millî katliam vuku buldu. 5 Mayıs 1905 yılında öğleyin yaklaşık saat 3:00'de 3 Cehri Müslüman Şeyhmahmut köyünden geçerken Ermeniler tarafından vahşice öldürüldü. 7 Mayıs'ta Tumbul köyünde, (kö-yün yarısı Azerbaycanlı, yarısı Ermenilerdi.) Müslüman öldürü-lür. 8 Mayıs'ta Erivan-Vitse Gubernatörü (Vali yardımcısı) Bara-novski, Erivan Şehir Başkanı Agamalov, Petersburg'dan dönen Nahçıvan Şehir Başkanı Caferkulu Han Nahçıvanski ile beraber Nahçıvan'a geliyorlar. Halk Ermenilere dava açıyor ve bunlara son verilmesini rica ediyorlardı. 9 Mayıs'ta Cehri'nin ve diğer köylerdeki insanlar davada bulundular. Fakat bir sonuç alamadı-lar. 9 Mayıs'ta Hacı Bayramzade isimli şahıs Aliabad köyü yakı-nında bulunan pınar civarında namaz kılarken Ermenilerce 7 kurşunla öldürüldü. 11 Mayıs'ta ise Kültepe köyünde Haçatur isimli bir Ermeni öldürülür. Ermeniler bunun Azerbaycanlılar ta-rafından yapıldığını söylerler. Bu da durumu gerginleştiriyordu. Fakat araştırmalar sonunda bu kişinin Ermeni militanlar tarafın-dan öldürüldüğü açığa çıktı. Şimdi olduğu gibi o zamanlarda böyle kötü olaylarla millî duyguları teşvik ediyorlardı. 11 Ma-yıs'ta geceyin Ermeniler, Nahçıvan'a ateş açtılar. Sabah olun-ca Vitse Gubernatör, dava açmaya gelenlere şöyle söyler: "Eğer onlar size ateş açıyorsa, siz de onların tabancalarını alınız." Yak-laşık saat 10:00'da Ermeniler, pazardaki insanları kurşuna diz-diler. Vitse Gubernatör Baranovski, Erivan Erivan şehir Başkanı Ağamalov, Nahçıvan şehir Başkanı Caferkulu Han, Pristav Meh-di Han Ordubadski çatışma yerine geldiler. Onlara da ateş açtı-lar. Yaklaşık iki saat süren çatışmada bilinen Ermeni taciri Ada-mov ve Halatov çocuklarıyla beraber öldürüldü. Polis başkanı Engil ise, "Çabuk vur oğlum, çabuk ol oğlum" diye bağırmasıyla Ermeni militanlarını cinayete teşvik ediyor ve hatta yağma yap-maya çağırıyordu. Onun bu eylemlerini Vitse Gubernatör bilse de, hiçbir önlem almıyor, şehirde ve köylerde yağmalar artıyor-du. Şehirdeki askerî makamlar ise olaylara aldırmıyor, halka hakarete bulunuyor, ceplerini arıyor ve yağmalar yapıyorlardı. Onlar Çeşmebasar köyünde Hacı Nasir Hacı Nağı oğlunun evi-ne girdiler ve genç oğlunu öldürdüler. Hacı ise Kazaklara ateş açtığında onun ailesi öldürüldü. Bütün bu eylemlere askerî bir-liklerin başkanı Albay Kırilov ve polis başkanı Engil başkanlık edi-yordu. 26 Kasım Nahçıvan'da zor bir gece oldu. Şehir Pazar ye-ri yakıldı. Belli oldu ki, Kazaklar ve Ermeniler birleşmiş, Pazar ye-rinde yağma yaptıktan sonra orayı ateşe vermişler. Halkın 300 kadarı birden pazara geldi. Halkın bin bir güçlkle kazandıkları emekleri, dükkânları yakılmış ve yağma edilmiş ve ayrıca kül ol-muştu. Kazaklar ise yolu kapatmışlar ki, halk dükkanlara yakla-şamasınlar. İki saat sonra Engil ve Kırilov Kazaklara "Halkı kapı dışarı yapın" emrini verdi. Ateş açan Kazaklar Meşedi Hasan Memmedkulu Beyoğlunu vurdular. Demiryolu yanında insanse-ver Gürcüler yardıma gelseler de artık çok geçti. Sabaha kadar Pazar tamamen yanmış ve kül olmuştu. 85 dükkân, 75 depo ya-kılmıştı. Yiyecek olmadığından halk açlıkla başbaşa kalmıştı. 29 Kasım'da gece saat yaklaşık 19.00'da şehrin ikinci kısmında ye-ni bir vaveylâ duyuldu. Kazaklar bir Müslüman evini kurşuna diz-diler. 30 Kasım'da Cehri köyünün Kazaklar ve Ermeniler tarafın-dan yakılması halkı çok rahatsız ediyordu. Erivan General Gu-

bernatörü (Valisi) Paskeviç olaylarla ilgili Nahçıvan'a geldi. Fakat bir önlem görmedi. Müslümanlar Kazakları dava etmek istiyorlardı. Gubernatör gece saat 23.00'te Müslümanlar duymasın di-ye sessizce Erivan'a dönmüştü. "İşte bürokrat yönteminin Müslümanlara açtıkları üzüntülü olayların perdeleri". Nihayet halk kendisi Ermenileri mağlup etti. Nahçıvan'da Ermenilerin yenil-mesi Erivan Ermenilerini kızdırıyordu. Müslüman nüfusu tedir-gindi. Nahçıvan yolu genellikle Azerbaycanlıların elinde bulun-masına rağmen Ermeniler çeşitli nedenlerle durumu zorlaştı-rmaya çaba gösteriyordular. Nahçıvan ateşini söndürmek için Tiflis'den Rus ordusunun generali Müslüman Alihanov Avarski 72 cenapları Nahçıvan'a gönderildi. O zaman Şeyhülislam ve Ulu-hanlı gazisi de onunla beraber Nahçıvana gelmiştir.

23 Mayıs'ta üç Müslüman gencinin alkol almasını bahane eden Ermeniler onları dövmüş ve bir olay yaratmak istemişler.

24 Mayıs'ta Ermeniler silahlı çatışmaya girişimde bulunmuşlar. Askerler bu olaya müdahale etmiş ve birkaç saat sonra Ermeni-ler yeniden keskin ateşe başladılar. "Yerden göklere bakan bir insan, gökten yere kurşun yağdığını söylese hata yapmamış olurdu. Bütün gece sabaha kadar kurşun yağmıştı". 31 Mayıs 1905 yılında Erivan Vali Yardımcısı şehirde durumu hafifletme amacıyla bir sıra çalışmalar yaptı. Geçici barıştan sonra Azer-baycan köylerine yeniden saldırılar başladı. Azerbaycanlıların zenginleri düşmanın karşısını önlemek yerine böyle bir anda gö-rev için birbirleriyle kavga ederler. Bir taraftan vatan ve milletin korunması düşüncesi, diğer taraftan zenginlerin halkı aldatma-sı, kavga etmeleri halkı rahatsız ediyordu. Bu günlerde Erivan'a öyle bir haber ulaştı ki, Ermeniler bölgede Müslümanları abluka-ya almış ve öldürmektedirler.

Mayıs'ın sonunda Taşnak militanları Erivan'ın doğusunda bu-lunan Kırkbulak bölgesinde Azerbaycan köylerine saldırmış ve 20 evden oluşan Gözecik köyünü ablukaya almış, sivil insanları kurşuna dizmişlerdi. 1 Haziran'da köyü tamamen imha etmiş-ler, silahsız ahali komşu Müslüman köyü Mankus'a koşuyordu.

2 Haziran'da Ermeniler on bin kişilik bir ordu ile bu köye saldı-rıda bulundu. 5 bin tüfek kullandılar ve 80 yaşındaki sakat bir ih-tiyarı tendir şişisiyle şişiyor, vahşetler gerçekleştiriyorlardı. Silah-sız köy nüfusu kaçmak zorunda kaldı. Köyün ağası Hümmet Bey Hüseyinzade şehre taşındığından onun yerine orada bulunan 50 yaşındaki Kazım Novruzoğlu yalnız savaşıyordu. Onun evini yaktılar. Kendisini tutukladılar. Tırjabat isimli Ermeni köyüne gö-türüyorlar, vahşice öldürdüler. Ermenilerin söylediklerine göre Kazım Ağa'nın başını köyün papazı kesmiştir. Sonra onun başı-nı Müslüman isyancıların başı gibi Aleksandropol'a (Gümrü'ye) ve oradan da Bakü'ye gönderdiler. 3 Haziran'da Güllüce köyü-ne saldırılar başladı. Diğer köylerde olduğu gibi bu köyde de halk silahsız idi. Köyün 15 zengini silahlanıyordu ve 8 Ermeni öl-dürdüler. 3 Haziran'da Ermeniler tarafından yine de silahlı Er-meni birlikleri Azerbaycan köylerine saldırıyorlardı. Uşu isimli

köyün çevresindeki, şiddetli çatışmada Ermeniler kayıp veriyor. Halkın çoğu köyün çevresindeki nehirde boğularak can veriyor-lardı. Azerbaycanlılar silahlı olduklarından mertçe savaşıyor ve düşmana kayıp verdiriyorlardı.

4 Haziran'da Kemal köyü dağıtılır. Köy halkı komşu köye göç ettiler. 5 Haziran'da Ermeniler yeni bir orduyla savaşa başladı-lar. Fakat bu kez de başarılı olamadılar. Yazar bu olayları kaleme alırken özellikle Ermenilerin vahşiliği ilgimizi çekiyor. Ermeniler ihtiyar, çocuk, kadın demeden

öldürüyorlardı. Bunun bir nedeni de Müslümanın silahsız olmasıydı. Müslümanlar bu savaşta bıçak ve kılınla, Ermeniler ise tüfekle savaşıyorlardı.

Ermeniler devlet tarafından silahlandırılıyordu. “Ermenilerden pehlivan (kahraman) çıkmaz” atasözü Müslümanları rahatlatı-yordu. M. S. Ordubadi Eriyan’da vukubulan katliamdaki söz açıktan sonra 13 Haziran’da başlayan Cebrail-Karyagin olayları-nı yansıtıyordu.

Ermeniler 25 evden oluşan Divaneli köyünü dağıttıktan son-ra Veyselli köyüne saldırdılar. Onlar 15 kişiyi kaybetseler de, ge-ri çekilseler de köyü dağıtmışlardı. 16 Ağustos 1905 yılında Şu-şa’da yeni olaylar vuku buldu. Müslümanlar her zaman Ermeni-lerin korkak olduğunu hatırdan çıkarmamışlar ve onlar silahlı ol-salar da önemsemiyorlardı. Yani düşmanın kuvvetine itinasızlık doğru değildir ve fena sonuçlara varabilir.

Yazar, Ermenilerin Özerklik isteğinin gerçek yüzünü açıklıyor. Millî Özerk statüsü kazanmak ileri bir istektir. Fakat Ermeniler burada da dolandırıcılık yapıyorlardı. Onlar Kafkasya’nın diğer uluslarını, özellikle Müslümanları kendilerine bağlamak istiyor-dular. Bu “Büyük Ermenistan” planının gerçekleşmesi için bir adımdı. Gürcülerin durumu ne olacaktır? (Büyük Ermenistan’ın başkenti Tiflis olmalıydı-Y.A.). Bu yüzden de yazar yazıyor ki, Er-menilere karşı Gürcülerin ve bizim hazır bulunmamız herhalde mutlaka gerekliydi.

Bakü, Nahçıvan, Şuşa olayları Azerbaycanlıların gözlerini aç-tı. Bunu bilen Ermeniler Azerbaycanlılara tatlı kelimeler söyle-meye başladılar. “Canım biz bin yıl bir vatanda kardeşlik yapan ulusuz. Bakü’de Nahçıvan’da savaş olsa biz yine kardeşiz”. Bu gibi sözler yeni yeni gözlerini açmış olan ulusu yeniden uyutur gibi oldu”. Böylelikle Ermeniler Azerbaycan halkını sakinleştirdi-

ler. Onlar kendi hazırlıklarını yaptılar. 8 Ağustos 1906’da Şu-şa’da gece saat 02.00’de İranlı Müslüman’ın öldürülmesiyle olaylar yeniden başladı. Zaruslu ve diğer köylerde Azerbaycan-lıları öldürmeye başladılar. 17 Ağustos’dan 21 Ağustos’a kadar süren sıcak savaşta Ermenilerden 650 kişi öldü, 100 kişi yara-landı. Müslümanların ölen ve yaralananlarının sayısı 100’den azdır. Hükümet yine de “bitaraf” mevkiide bulunuyordu. Erme-nilere, Ermeni silahlı eşkıyaları yardım ediyordu. Bunlara rağmen Müslümanların 20 evi Ermenilerin yaklaşık 600 ev ve dükkânı yanmıştı.

Nihayet 21 Ağustos’da barış oldu. Fakat bir müddet sonra Şuşa’da üçüncü kez millî katliam yapıldı. O zaman Şuşa Kalesi’nin başkanı General Kalaşçanov idi. Yazarın kaydettiğine göre Kalaşçanov Şuşa’ya geldiği gibi Müslümanların saygısını kazanmaya çaba gösteriyordu. “Ermeniler beni öldürecekler, bari kılıç ve tabanca ile öldürsünler.” “Ben bombadan korkuyorum” sözleriyle kendi isteğini saklıyor, fakat kısa bir sürede sah-te çalışmaları belli oluyor ve görevinden alınıyor. Ermeniler onu korkutmak için çalışmaya başlıyorlar. Papaz Aşot Ermeni kadın-ları adına Ülyahazret (Ekselans) İmpetratçıya ve Grafinya Vo-rontsova’ya mektuplar yazıyorlar. Sonuçta Gence guberniyasını (ilini) iki kısma bölünüyor. Bir kısmına Kalaşçanov, diğer kısma Altfan atanır. Şuşa kazası Kalaşçanov’un yönetimine geçer. Ka-laşçanov ikinci defa Şuşa’ya geldiğinde yeniden millî katliamlar başladı. Nihayet savaşın 6. günü Kalaşçanov birkaç avukatla Müslümanların bölgesine gelir ve halkın huzurunda ağlar. Savaş-ta Müslümanlardan 30 kişi, Ermenilerden yaklaşık 400 kişi öl-müştür. Fakat Ermeniler ölenlerin bir kısmını sakladılar. Kazak-lardan da ölenler vardı. Yazar ona ulaşan mektupları toplayarak düşünceleri şöyle açıklıyor: “6 gün süren savaşta Rus ordusu Er-menilere yardım etti. General Kalaşçanov’un emri üzerine ordu Ermeni askerleri ile birleşerek

Müslümanlara ateş açıyorlardı”. Rus Kolordusu top ateşine başlamıştır. Bu savaşta Müslümanlar kahramancasına savaştılar. Ermenilere 400 telefât verdiler. Bu savaşta Müslümanların 7 yaşından 70 yaşına kadar olanları Er-menilerle savaştılar. Savaş zamanı kadınlar siperlere cephane taşıyorlardı.

Yazar bir konuya özellikle ilgi çekiyor. Barış yapıldığı gibi Er-meniler yeni sahtekarlıklara başlarlar. 20 Ağustos 1905 tari-hinde Cumartesi saat 05.30’da Bakü’de ikinci millî katliam baş-ladı. Ermeni millitanları Müslüman gençleri üzerine birden bire saldırdılar. Bir kaç İranlı arabacı ve işçi helak oldu. Azerbaycan-

lılar savaşmak istemiyorlardı. Yazlık evlere gittiklerinden Ermeni-lerin dolandırıcı çalışmaları için müsait fırsat vardı. Bu olayın gerçek nedeni gonkalarda (o devrin kitlevi nakliyatı) çalışan işçi-ler çalışmalarını durdurmuş, hükümet onların isteklerini gerçek-leştirmek yerine askerleri gonkalarda çalıştırıyorlardı. Bu zaman kiliselerde çanlar çalarak Ermenileri kiliseye çağıran papazlar onları Müslümalara karşı yeni çatışmalara teşvik ediyorlardı. Fa-kat yine de zafer kazanmadılar. Bakü’de barış yapılır yapılmaz Cevanşir kazasında katliamlara başlandı. M.S.Ordubadi bir kez de hatırlatıyor, bellidir ki, “Ermenilerin birinci isteği Müslüman-ları Gence guberniyasından çıkarmak, orada Ermenistan kur-maktı”. Ermeni komitesi Şuşa’dan Gence’ye dağlar arkasından karayolu açmak istiyordu. Askeri amaç taşıyan bu yol aracılığı ile gerekirse acil kuvvet gönderilmekti. Cevanşir kazasında vukubu-lan yeni olaylar bunu kanıtlıyor. Terter ve Hacın derelerinde Müslüman köylerinin dağıtılması planın bir kısmını oluşturuyor-du. Yazar, Cevanşir kazasında vukubulan olayları öğrenmek amacıyla "İrşad" gazetesine başvurur ve Bahış Bey Yusufbeyov isimli bir aydın ona Rusça bir dergi ulaştırır. Bunların esasında olaylar yansıtılıyor. Cevanşir kazası üç polis mıntikasına bölüne-rek yönetiliyordu. I. ve II. Mıntıkada beş köy dışında diğeri Müs-lüman köyleriydi. Bu mıntikalarda Müslümanlar çoğunluk oluş-turduğundan ciddi olay olmadı. İnsansever Müslümanlar aciz Ermeni komşularına gündün güne saygı gösterirlerdi. III. Mıntı-ka Dağ köylerinden oluşmuş çoğu zengin Ermenilerin elindedir. Ermeni Taşnaklar bu köylerde geniş faaliyet gösteriyor, onların esas amacı Erivan, Şuşa, Zengezur ve Gence Ermenilerini birleş-tirmek idi. Onların düşüncelerine göre Müslümanları bu iki de-rede öldürerek, bu mekânlarda Ermenistan oluşturacaklar.

1905 yılında Ağustos’da başlayan millî katliam Cevanşir ka-zasında yankı oluşturdu. Yüzyıllarca Ermenilerden ‘ Allah koru-sun” lafını duyan İslamlar şimdi nefret sözleri duyduğunda veya 76 yıllarca süren karanlık gecelerde evlerde saygı gösterdikleri Er-meni kirvelerden yağma katliam görünce şaşkınlıkla bakar ve hükümete dilekçe sunmaktan başka iş yapmazlardı”.

M.S.Ordubadi sonra Gence, Tiflis'de vukubulan olayları yan-sıtıyor. Yazar, Alekber Bey Refibeyov’un Rusça bir dergide ya-yınladıkları yazıları çevirmekle Gence olaylarını kaleme almıştır.

O, Alışbeyov’un Rusça eserine göz atmıştır. 29 Kasım’da Tif-lis’de bağırsak fabrikasının sahibi Sargis iki silahlı Ermeni gön-dermiş ve Müslümanların bağırsak fabrikasını yakmışlar. Eğitim-sever Gürcüler bunu duyunca Müslümanların yanan fabrikasını yeniden yapmak ve hizmete sunmak için Sargis’i zorluyorlardı.

28 Kasım’da Gence ilinin Kazak kazasında savaş başladı. Üç çatışma meydana geldi.

I.Alibeyli savaşı idi ki, Müslümanlardan ölen olmamış ve Er-meniler telefât vermiş, iki Kazak

öldürülmüştü.

II. Tatlı savaştır ki, elli Ermeni, iki Müslüman ölmüştü.

III. Eskipara savaşıdır ki, seksen Ermeni, dört Müslüman öl-müştür.

M.S.Ordubadi mektuplara dayanarak yazıyor ki; “Müslüman-lar hiç bir zaman savaş istememişler. Ermeniler fazla silah geti-rerek bir bahaneyle çatışma yapıyorlardı.” Hatta 600 Müslüman gönüllüler Tatlı da toplanmış, Ermenilere saldırmak istediklerin-de yaşlı insanlar ellerinde Kur’anı Kerimi onlara “Komşulara ra-him etmek gerekli” diyerek bu düşünceden uzaklaştırmışlar. Dört gün sonra Ermeniler Müslümanlara bir haber ulaştırdılar. “Bu gece köyden çıkmazsanız hepiniz öleceksiniz” . Müslüman-lar köyden çıkmak zorunda kaldılar. Sabahleyin onların yollarını kestiler, 5 kişi öldürdüler ve 9 kişiyi esir aldılar. Köylülerin 9 va-gon buğday ve arpasını alarak yaktılar. Bu çatışmaların en büyü-ğü ve dehşetlisi Karakoyunlu savaşıdır ki, yaklaşık 300 Ermeni ölmüş ve savaşı sürdürmeye yeterli kuvvetleri olmamıştır. Bu söylenmelidir ki, bu savaşta Müslümanların elinde yeteri kadar askeri araç bulunsaydı Ermenilerin kaybı daha fazla olacaktı.

20 Şubat 1906 yılında Tiflis’de Kafkas Çanışini Voronsov-Daşkov cenaplarının teşebbüsü ile yeşil salonda geçirilen Erme-ni-Müslüman Barış Görüşmesi’nde konuşmalar da yapıldı. Ko-nuşmalarda Voronsov-Daşkov, Tiflis, Erivan, Gence gubernator-

ları, Çanışin yardımcıları-Sıltan Kırımgeray, General Malama, General Şirninin, kalem odasından Petposan katılmıştır. Müslü-manlardan Bakü milletvekili Ahmet Bey Ağayev, Kerbelayî İsrafil Hacıyev, Ali Merdan Bey Topçubaşov, Tiflis milletvekili Sayın Memmedağa Şahtahtinski, Memmed Bey Şahmaliyev, Kazak milletvekilli İbrahim Ağa Vekilov, Dr. Karabeyov, Gence milletve-kili Alekber Bey Hasmammedov, Adilhan Ziyadhanov vb.bu ko-nuşmaya katıldılar. Ermeni ekibi "Msax" gazetesinin başkanı Ka-lantar, Tiflis temsilcisi Hatısov, Dr. Stepanov, Arşimandrit Mu-radyan vb.olmuştur.

Yazar, Azerbaycan temsilcilerinden Ahmet Bey Ağayev, İbra-him Ağa Vekilov, Memmed Bey Şahmaliyev, Kerbelayî İsrafil Hacıyev, Adilhan Ziyadhanov, Alimerdan Bey Topçubaşov vb.faaliyetini yüksek değerlendirmiştir.

Barış görüşmelerinden birkaç gün sonra Ermeniler vahşetlere başladılar. 29 Temmuz 1906 yılında Zengezur’un Katar köyünde facialı olaylar oldu. Okçu Şebadin olaylarının ayrıntılarında kaydedildiği gibi Ermeniler Erivan’dan Nahçıvan’a kadar yolda bulu-nan Müslüman köylerini dağıtmış ve Nahçıvan’daki askeri kuv-vetlerle birleşmiş, sonra ise Nahçıvan’dan Zengezur’a kadar yol-daki köyleri dağıtmış, orada gönüllü silahlı birliklerle birleşmeyi düşünüyorlardı. Şuşa yolundan ise Cebrail ve Cevanşir köylerini dağıtmakla bütün kuvvetleri birleştirmeli ve bu topraklar Ermeni -lerin elinde olmalıydı. Bakır yataklarıyla bilinen Katar köyünü zapt etmek Ermenilerin isteğiydi. 29 Temmuz’da Ermeni Aram Bey’in emri üzerine Ermeni Cemal Bey, komşu Karaçemen köyünün saygıdeğer adamlarından Sefiyar Bey’i alış-veriş için maden pa-zarına davet etmiştir. Sefiyar Bey, silahsız gider. Maden bağları yakınlarında Taşnaklarca öldürülür. Bu haberi duyan Müslüman-lar pazarda bir Ermeni öldürüyorlar. Madeni dağıtıyorlar. Olay kı-sa sürede bütün Kafan deresine yayıldı. Ermeni birlikleri hazırlık yaptıklarından bu tarafta bulunan köyleri dağıtıyor, dükkanları ya-kıyorlardı. Nüfus yarım milyon mağdura uğrar. Ermeniler Karha-na köyünü dağıttıktan sonra Yuhlet,

Saldaşlı, İncenever köylerini-de harabe ediyordular. Müslümanlar Katar köyüne sığınır. 1 Ağustos'ta 8 bin Ermeni her cepheden köye ateş açtılar. Ermenilerden 450 kişi, Müslümanlardan 80 kişi öldü. Çatışma 9 gün sürdü. Birkaç gün sonra Ermeniler Okçuşebadin savaşına başladılar. "Kanlı Seneler"den belli oluyor ki, Şuşa'da Ermeniler açık-çasına zafer kazanamıyorlar. Ermeniler şimdi savaşları Zengezu-ra çevirmeyi düşünüyorlar. Onlar fazlaca ordu ve silahla diğer savaş araçları getirmekle kendi kuvvetlerini artırdılar. Bu amaçla gelen Ermeni eşkıyaları yollarda Müslüman köylerini dağıttılar. Nahçıvan'ın Cehri köyünde hükümetin yardımı ile Ermeniler facialar yapmışlardır. Dağ geçitlerinden Zengezur'a geçmek için Unus ve Pezmeri köylerini (Ordubad bölgesi) dağıtmasalarda bir takım vahşice olaylar yapmışlardır. Sonra Okçuşebadin, Pirdavut, Atkız köylerinin cesaretli oğulları Ermenilere karşı mertçe savaş-tılar. Nihayet 20 Temmuz 1906 tarihinde Ermeni birlikleri Aram Bey Bahramov'un komutanlığında maden civarında savaş başla-dı. 9 Ağustos'ta Okçuşebadin yakınlığında şiddetli savaş oldu. Müslümanlar kahramanca savaşmış, Ermeniler yenilerek geri çekilmek zorunda kaldılar. Keçelan köyünde de kanlı çatışmalar olmuş, Ermeniler yenilmiş ve dört gün süren savaşta Ermenilerden 100 kişi ölmüş, bir o kadar da yaralanmıştır. Müslümanlardan 15 kişi ölmüş, 9 kişi yaralanmıştır. Durumu anlayan Ermeniler, komşu Ermeni köylerinden ilave kuvvet alıyorlardı. Yiç, Mehri, Astazar, Garçivan, Barabatum vs. köylerinden gelen yardımla birleşen Ermeniler 14 Ağustos'da Okçu Şebadin Dağlarını ele geçirdiler. Müslümanlar Molla Hasan Efendimizin evine toplanmış ve durumu tartışıyorlardı. Durum ayrıntılı olarak incelenir ve savaşın devamına karar alınır. Fakat güçlerin denk olmaması kendi etkisini belirliyordu.

Köy nüfusu Sığırsu'ya taşınıyor. Köyde bulunan elsiz, ayaksız-ları geceleyin düşmanlar öldürmüşler. Sığırsu'da sığınacak bulan Müslümanlar ellerinde "Kur'an" Ermenilerin karşısına çıkmış ve barış istemişler. Vahşi Ermeniler Kur'anları yakmış ve halkı öldürmüştür. Diğerleri Ordubad'a gidiyordu. Ordubad nüfusu ga-riplere dikkatli ve titiz oluyorlardı. Yazar der ki: "Ordubad halkı ilk önce yaralılara doktor çağırıyor, ilaç buluyor ve yemek veriyorlardı." Durumla ilgili hükümet dairlerine dilekçe gönderildi. Dağlarda kalanların şehre getirilmesi ve ölenlerin gömülmesi için törenler yapıldı. Eserde olayların sonraki durumu böyle yan-sıtıyor. 16 Ağustos'da Nugedi Müslüman köyüne Ordubad'tan bir ekip geliyor, onlar Sığırsu'ya gidiyor ve oradaki yaralıları Ordubad'a götürüyorlar. Ağustos olmasına rağmen hava soğuk idi. Büyük bir dağın çevresinde iki kadın ve çocuk naaşı birbirinin

üzerine konmuş ve soğuktan donmuşlar. Ölenler arasında ağır yaralı bir kadının iniltisi duyuluyordu. Diğer tarafda 15 yaşında-ki çocuğun kesilmiş başı insanı dehşete düşürüyordu. Ordubad-lılar Pirdavut köyünde İmam Rıza'nın kardeşi Sultan Davut'un mezarını ziyaret ediyorlardı. Avrupa'ya kültür dersi vermeyi düşünen Ermeniler burada kendi vahşiliklerini bir kez daha gösteriyorlardı. Ziyaretgâh ve Rövze dağıtılmış, eşyalar yakılmıştı. Çevrede işkenceyle öldürülmüş kadın ve çocuk naaşıyla dolmuştu. Kesilmiş başlar, doğranmış ayaklar insanın tüylerini ürpertiyordu. Savaşta öldürülmüş bir Ermenin cebinde bulunmuş mektupta şöyle yazıyor: "Sevgili oğlum, şu günlerde küçük kardeşin Eçmiedzini de Taşnak Partisine girmiş, Osmanlı içlerine gönderildi. Millî tedirginliğinizi kaybetmeyin. Millet uğuruna vurduğumuz kılıçların her biri, bir demet çiçek olacak. Türki-ye'de Ermenistan yolunda can veren şehitler mezarlarında sız-layacaktır. Kız kardeşiniz iki çocuk doğurdu. Milletimiz yoluna bunlar iki asker sayılmalıdır. Kâğıt yazılır Zeytin ilinden. (F.G.Azezyan)

Ordubad halkı sonra Atkız köyüne gitmiş, ölüleri gömmüşler-dir. Bu köy bir milyon manatlık zarar görmüştür. Yüzden fazla Müslüman öldürülmüştür. Bu taraflarda Halaç, Katar, Çöllü Mollalar, Yemezli, Güman, Elli, Senalı, Kala Boynu vb. Müslü-man köyleri dağıtılmış ve yağmalanmıştır. Hükümet Ermenileri durdurmak ve önlemek istemiyordu. Bu yüzden de Ordubad halkı 15 Eylül'de Sığırsu'da toplanarak savaşa hazır oldular. Yaklaşık 1800 gönüllü gelmişti. Onlar birkaç kısma bölünmüş, Atkız taraflarına Pirdavut köyünün içinden geçiyorlardı. Okçuyola ile Panoslu Ermeni köyü karşısında durdu. Diğer birlikler Yiç ve Teş-tin taraflarında mevki tutmuş, Mehri cephesinden gelecek Ermeni kuvvetlerinin karşısını önlemek emri almıştır. 150 süvari, 200 gönüllü cephede hazır durmuşlar. 16 Eylül'de şafak söker-ken Panoslu civarında savaş başladı. Bu köylerde Ermeni birlikleri çok olduğundan Müslüman askerine ateş açıyorlardı. Müslüman bölüklerinde zurna, davul sesleri duyulunca çatışma da-ha da güçlendi. Müslümanların komutanı Kelse'ye girmeyi, Ermeni askerlerine ateş açılmasını yasaklıyordu. Saat 1'de keşfe çıkmış Müslüman askerleri, 500 kişiden oluşan hükümet ordu-sunun geldiğini haber verdiler. Onlar Ermenileri koruyacak, ta-mamen yok olmasını önleyecektiler. Savaşta Ermenilerden 200 kişi ölmüş, yaklaşık 300 yaralıları olmuştu. Müslümanlardan üç kişi ölmüş, Altı kişi yaralanmıştı. Okçuşebadin tarafta Panoslu-Girdegen savaşındaki mağlubiyet Ermenilerin kulağında bir küpe gibi asıldı. Ordubad ve çevre halkının dahi bu derecede olan gayretleri halkımızın şerefine kalem ile kırmızı hat çekmişti. Al-lah onları ikinci cihanda mesut buyursun. Amin.

Bilindiği gibi 1905-06 yıllarında dolayısıyla Taşnak Partisinin fitnekârlığı ile yapılan ve Çar çevresince teşvik edilen milli katli-am binlerce suçsuz insanın ölümüne, sayısız keder ve üzüntüle-re neden olmuştur. Azerbaycan halkının barışsever ve insanse-ver dilekçelerine rağmen, belli çevreler olayları hâlâ geniş-letmek, daha fazla felaket gerçekleştirmek için çaba gösteriyor-lardı. Tarihi unutan Eksteremist kuvvetlerin yaklaşık seksen yıl sonra yeniden böyle çirkin oyuna başlaması şu demektir ki, hal-kımız geçmişin bu kanlı sayfalarına bir daha göz atmak ve genç nesle gerçeği olduğu gibi söylemelidir. Bu bakımdan 1911'de yayınlanmış "Kanlı Seneler" belgesel eseri yaşadığımız günlerde de oldukça aktüel ve çağdaştır. Bazı insanları geçmişin acı ger-çeklerinden sonuç çıkarmaya çağırır.

[Tahran 'da "Varlık" dergisinin Yıl 1995, 98-3 Sayısında, 112-121. sayfalarda basılmıştır.]

“KANLI GÜNLERİMİZ”

Son yüz yılda Taşnak Partisinin “Büyük Ermenistan” kurmak hayaliyle Türk halklarına karşı yürüttükleri maksatlı soykırım po-litikası defalarca gerçekleşmiş, yüzbinlerce suçsuz insanın; ihtiyar, kadın, çocuk, bebeklerin, pek çok çalışma yetenekli insan-ların, bin bir dilek ile yaşayan gençlerin mahvı ile sonuçlanmış-tır. 19. yüzyılın sonunda Türkiye’de başlayan, sonrada Kafkas-ya’da yenilenen millî kırgınlar (katliamlar), özellikle de 1905-06, 1918-20 yıllarında yaygınlaşmış ve yaşadığımız bugünlerde de devam ediyor. 1988 yılında başlayan ve on yıl süresince geniş-leyen Karabağ münakaşası bütün dünyanın gözleri önünde vu-kubulur. Azerbaycan halkı, onu aydınları komşuluk ilişkilerin ko-ruyarak Ermeni fitnekârlığını her zaman barışla sonuçlandırılma-sı için çaba göstermiştir. Hâlâ “Ekinçi” gazetesinde H. Zerdabi, Ermenilerin arazi iddialarının yanlışlığını kanıtlaya da onları barı-şa çağırmıştır.

Sabir, “Beynelminel” şiirinde yine de yakın komşuluk orta-mında yaşamının gerektiğini vurgulamıştır. M.S. Ordubadi 1911 yılında yayınladığı “Kanlı Seneler” kitabında kesin kanıtlar ve belgeler esasın da Ermenilerin millî kırgın politikasının sahte amaç taşıdığını belirlemiştir. Şimdi herkesçe bellidir ki, önceler Kafkasya’da, Azerbaycan’da birkaç bölgede Ermeniler yaşasa da onlar buraya 1828 yılında Türkmençay Antlaşması’ndan sonra taşınmışlar. Resmî belgeler kanıtlıyor ki, 1828 yılından itibaren I. Dünya Savaşı’na (1914) kadar Kafkasya’ya 1,2 milyon Ermeni göç ettirilmiş. Onların çoğu Gence, Karabağ, Erivan, Nahçıvan Hanlıklarının arazisinde ikamet etmişlerdir. Ermeni bilim adam-larının çoğu Ermenilerin tarihen Kafkas sınırları dışında yaşadıklarını tasdik ediyorlar. Bütün bunlara rağmen yabancı toprakları hesabına Büyük Ermenistan planlarını gerçekleştirilmesi onların gündeminde yer alıyor. Bu amaç uğruna her türlü tahribat, te-rör, sahte ideoloji mücadele sürüyor. Bediî ve ilmî eserlerde Er-meni halkının hâlâ denizden denize büyük devlet kurmaları, Müslüman-Türkler tarafından tarihen takip olunmaları, mahv edilmeleri, onların sakin, mazlum ve eziyetler görmüş millet ol-ması düşünceleri propaganda olmuştur. Bu amaçla da Türklerin ve Azerbaycanlıların vahşiliği hakkında aslı olmayan rivayetler yazmışlardır. Ermenilerin kötü poitikasında Nahçıvan’ın da özel yeri vardır.

1905-06 yıllarındaki gibi 1918-20 yıllarında vukubulmuş kat-liamlar Nahçıvan’ı da kapsamış, burada yapılan vahşetler sayı-sızdır. Bununla ilgili çok sayıda belge ve kanıtlar bulunmaktadır.

O dönemin ilerici aydınları vukubulmuş sahtekarlığı- fitnekârlığı ifşa etmeyi kendi görevleri bilmişler. Nahçıvan’ın o zaman bilin-miş aydını Rus, Fars, Arap dillerinde mükemmel eğitim görmüş Mirze Bağır Aliyev doğma bölgesinde 1918-20 yıllarında yapılan milli katliamı kendi gündemine hergün kaydetmiştir. 1937 yılın-da dehşetli suçsuz tutuklanma-repreşsiye döneminde Mirze Bağır Aliyev’in evinde arama yapılırken pek çok değerli kitaplar , belgeler almışlar fakat onun eşi Afşan Hanım Efendi (Uzun yıl-lar Nahçıvan okullarında Rus dili üzere öğretmen olarak çalış-mıştır-Y.A) Mirze Bağır’ın değerli gündemini saklayabilmiştir. Sonraları Mirze Bağır’ın kızı seçkin tiyatro sanatçısı Zeroş Hanım annesinin tavsiyesi üzerine bu değerli el yazısını Cumhuriyet Fo-nuna (şimdi El Yazısı Enstitüsü-Y.A) sunmuştur.

Sovyet döneminde bu kitaplar mahvedilmiş, bir kısmı arşiv-lerde kalmış, onların basılması yasaklanmış . 1988 yılından son-ra Karabağ olaylarının başlanması ile ilgili bu değerli yazılar ışık yüzü görmüş ve okurlara ulaştırılmıştır. Mirze Bağır Aliyev'in "Kanlı Günlerimiz" değerli hatıra gündemi filoloji bilimler adayı Terlan Kuliyev tarafından yeni alfabeyle göçürülmüş ve ondan bir kısım "Edebiyat Gazetesi"nin 9 Ağustos 1991 yıl tarihli sayısın-da basılmıştır. Terlan Kuliyev eserin elyazısını yayın için hazırla-mış.İlimler Doktoru Hasan Elibeyli'nin redaktörlüğü ve önsözü ile eser 1993 yılında Azereşr tarafından basılmıştır. Kitabın so-nunda Zeroş Hanım Hemzeyava'nın "Babam hakkında birkaç söz" adlı küçük hatırası da verilmiştir.

Mirze Bağır Aliyev, 1918-1920 yılında Nahçıvan millî komi-tesinin kâtibi olmuş, yani olayların yakın iştirakçisi, tanığı gibi olayları her gün yazıya geçirip saklamıştır. Yazarın kitabı "Nahçı-van'da Ermeni-Müslüman muharabesine dair bir ehvalattır (olay) ki, gelecek vatandaşlarımız için tarihi yadigâr demektir." sözleri ile başlar. Mirze Bağır 1917'ci yıl Ocak ayının 21 'de baş-layan Ermeni-Müslüman savaşını objektif şekilde kaleme alaca-ğını kendine borç biliyor ve diyor ki; "1905'ci yılda Mayıs ayının 12'ci günü Nahçıvan'da Ermeni-Müslüman davası başlamıştır. "Erz-i maksat" bölümünde yazılıyor ki, "Nahçıvan'da yaşayan Er-meniler Müslümanlar aleyhine grev yapmak hayaline düşmüş-lerdi. Rusya İmparatorluğu'nda başlanan olaylar sonucunda oluşmuş karışıklıklardan faydalanan Ermeniler daima çeşitli rol-ler oynayıp planlar hazırlarlar. Bu rollerin ve planların gelecekte ne netice bağışlaması beni derin fikirlere götürmüştür. Taşnak-perest milletin oynadıkları rollerini ve yaptıkları planların sonu-cunun intizarında idim. Böylelikle, köylerde Ermeniler yavaş ya-vaş Müslümanları bir bir katletmeye başladılar. Daima silahlanıp milleti-İslami mahvetmeye başladılar. Köylerde Müslümanların mallarını, hayvanlarını kovup sahiplerini götürerek büyük zulüm-lere maruz bırakıyorlardı. Başka ülkelerden askeri gereçleri Nah-çıvan'a getirilir. Buradan Ermeni köylerine gönderirdiler. Diğer taraftan İran'dan geri dönen Rus-Kazakları ile konuşup onları Müslümanlara düşman etmiş, Müslüman aleyhine yürümeye, Müslümanları ateşe tutmaya tahrik ediyorlardı. Ermeniler kendi amaçları uğruna her zaman kötü yollara el atarlardı. Mirze Ba-ğır'ın yazdığına göre 11 Aralık 1917 yılında Nahçıvan demiryol-ları istasyonunda bir Ermeni'ye Müslüman giysisi giydirdiler. O, bir Kazak'ı silahsızlandırır. Başka Ermeniler de bu işin Müslü-manlar tarafından türetildiğine şahitlik ederler. Bundan faydala-nan kazaklar Müslümanlara ateş açar. "Hoylu" mahallesinde ev-lere sokulurlar. 17 Ocak 1918 yılında Eznebürt köyünün Ermeni-leri ansızın Azerbaycanlılar üzerine hücum edip 22 kişi kadın ve erkek katlettiler."

2 Mart 1918 yılında Nahçıvan'da Ermenilere silah götüren bir arabayı Azerbaycanlı gençler takip edip ele geçirirler. Bu olayda iki Ermeni ve iki Azerbaycanlı ölür. 1905 yılında olduğu gibi şim-di de Ermeniler zorlaştığında barış teklifi ile çağrı yapar, konuş-malar yoluyla zamanı uzatır ve imkân bulduğu gibi başka istika-mette kendi tahribatlarını yerine getirirler. 7 Mart 1918'de Er-meniler yine sulh teklifi ileri sürerler. Müellif yazıyor ki; "Erme-nilerin fikri top ve kuvvet hasıl ederek Müslümanları yok etmek idi." Müellif devam ediyor; "Ermeniler bir taraftan Müslümanla-rı sulh anlaşmasıyla meşgul edip, diğer taraftan ordu hazırlıyor." Günde bir Müslüman köyünü ateşe tutup, ahalisini katlederek yağmalar yapılır. "Ona göre de barış yapılamıyordu." Ermeniler bu defa "Sarvanlar" mahallesinde evlere girip yağma yapmak is-tiyorlardı. Gece Hoşulu mahallesine hücum edip bir çok evi yak-tılar. 18 Mart'ta Ermeniler şehrin camisini top ateşine tutup, mi-nareye dört yerinden darbe vurdular. Yazar, onu da kaydetme-yi gerekli bilir ki, Ermeni Millî Komitesi bu tür zaman kazanır. Si-lah elde eder. İş görür, dışarıdan onlara silah ve donanım gön-derirler. Onların hatta uçağı da vardı. Müslüman Millî Komitesi ise müellifin yazdığına göre sözle tartışıyorlardı.

31 Mart'ta Ermeniler Beneniyar, Kızılca, Saltah, Hoşkeşin vb. gibi köyleri dağıtıp yaktılar. Çok sayıda ölü ve yaralı vardı. Ahali kaçmaya mecbur kalır. Evleri ise yağmalıyorlardı. Ermeniler vah-şi eylemlerini öteki köylerde devam ettiriyorlardı. Onlar Kara-hanbeyli köyünde öldürdükleri altı kişiden birinin başını kesip götürmüşlerdi. Durumun ağırlığına göre Türk askerlerinden olu-şan küçük bir ekip Nahçıvana girme kararı aldı. Nahçıvan aydın-larından Rıza Tahmasıb ve Nağı Şeyhzade 25 Nisan 1918 tari-hinde iş gereği İran'a gitmişti. Oradan Türk ordusunun yakın günlerde Nahçıvan'a geleceğine "Parlak Türk silahının ve bayra-ğının en garip Kafkasya'nın üstünde dalganacağı hakkında" ora-dan Nahçıvan'a mektup göndermişlerdi. Türk askerlerinin küçük bir bölümünün Nahçıvan'a gelmesi halkın kitlevi surette mahve-dilmesini önledi. Onların gelişinden sonra 16 Mayıs'da Şihmah-mut ve Kültepe köylerinde rehin alınmış. 35 Azerbaycanlı özgür oldu.

16 Mayıs 1918 tarihindeki kayıtlardan anlaşılır ki, Nurs köyü-nün Ermenileri Badamlı'dan sığırları götürmüş, çobanı ise katlet-mişlerdi. Müellif böyle ağır bir durumda, Nahçıvan'da kız öğren-cilerinin 26 Mayıs'da "O Olmasın, Bu Olsun" operasını sahne-lendirdiklerini yazıyor. Fakat vahşi Ermeniler bu tedbiri bozmak istiyorlar. Türkler Nahçıvan'a dâhil olduktan sonra burada yaşa-yan Ermenileri mahvetmeyi veya kovmayı düşünmüyorlardı.

Onların amaçları barış oluşturmaktı. Bundan faydalanan Andro-nik 6 Haziran'da kendi eşkıyalarıyla Nahçıvan'a gelir. Fırsat bul-dukça kendi gaddarlıklarını tekrarlıyorlardı. Özellikle Culfa'nın Yayıcı köyünde halka amansız vahşet yapmışlardı. Sonra bu eş-kıyalar Şahbuz bölgesinin Karababa, Kolanı vb. köylerinde vahşi-likler yapmışlar. Andronik eşkıyalarının bir kısmı ise Ordubad bölgesinde nüfusu kırmakta idi. Sonra onlar Eylis Ermenilerinin yanına gidiyorlar. 23 Haziran'da Andronik Nahçıvan'a geçmiş, Rus ordusunun kışlalarında yerleşmiştir.

1 Temmuz'da ise eşkıyalar Hanağa köyünü dağıttılar. 4 Tem-muz'da Andronik eşkıyaları Nehrem köyünü top ateşine tuttu-lar. Lâkin köy halkının ciddi direnişi onların vahşiliğine imkan vermiyordu. Türk askerlerinin yardımcı birliklerinin gelişi Ermeni-leri geri çekilmeye mecbur etti. Yazar, yazıyor ki, yerli kadın-ço-cuk Türk askerlerine su ve ekmek taşıyordu. Kâzım Karabekir Paşa Nahçıvan'a geldiğinde Nahçıvan hâkimi Rehim Hanın evin-de yerleşti. Onunla beraber Halil Bey, Hilmi Bey ve diğer subay-lar Nahçıvan'ın müdafasına gelmişlerdi. Türklerin başarısı sonu-cu Andronik ve eşkiyaları Nahçıvan'ı terk etmek zorunda kaldı. Lâkin onlar geri çekilirken de köyleri yıkıp-dağıtmak, halkı vahşi-ce öldürmeye devam ediyorlardı. Özellikle Bist, Paradaş, Kal köylerinde, Dereleyaz bölgesinde vahşilikler daha dehşetli biçim almıştı. Birkaç gün sonra Sederek köyüne hücum eden Ermeni-ler burada halka vahşice işkence yaptılar.

Nahçıvan şehrinde de vahşilikler yapılıyordu. Onlar 13 Ocak'ta şehrin tanınmış aydını Ermenilere karşı mücadelenin ör-gütlerinden biri olan Hüseyin Novruzov'u (Sovyet döneminde bir süre yüksek makamlarda çalışan Ne'met Novruzov'un baba-sı-Y.A) evinin kapısında bomba patlayışı neticesinde katledilir.

17 Ocak'ta askerler şerefine "Edebiyat Gecesi" töreni düzen-lenir. Bu tören halkın yardımına koşan Türk ordusuna saygının bir ifadesi idi. 1919 yılında olaylar gergin olarak kalmış ve Erme-ni fitnekârlığı sürüyordu.

Kitapta Rusya, İngiltere, Fransa, ABD, İran devletlerinin Nah-çıvan'da başlayan olaylara müdahale etmesi ve esasen Ermeni-lerin tarafını sağlaması tarihsel gerçekliğe uygun biçimde yansı-tılmıştır.

Büyük devletlerin şimdi olduğu gibi böyle riyakâr oyu-nu Ermenileri daha da heveslendiriyordu.

Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti, 1919 yılında Nahçıvan olaylarını etkilemek imkanı kazanıyor. Halk “Yaşasın Azerbaycan hükümeti” sloganı ile Nahçıvan’ın Azerbaycan’a ilhak olmasını istiyordu. Ermeniler bunu engellemeye gayret gösteriyorlardı. Hatta Ermeni ordusu yeniden Nahçıvan’a geldiler. Lâkin onlar acilen diyarı terk etmek zorunda kaldılar.

Eserden anlaşılıyor ki, halk böyle gergin, vatanın sorununun çözüldüğü zaman düşmana karşı azimle mücadele etmişlerdir. Şehrin tanınmış ileri gelenleri Hacı Mehdi Bağirov, Beyler Ağa Kengerli, Meşedi Haydar Elekberov, Abbaskulu Bey Tahirov, öğ-retmenler Nesrullah Emirov, Halil Ağa Hacılarov, din adamların-dan Molla Ali Hasanzade, Nehrem köyünün tanınmış adamlarından Kelbe Muhtar, Hacı Molla İsmail Ahundzade, Hacı Cafer Alizade, Cehri köyünden Kerbelayî Abbas Bayramov ve diğer ay-dınlar ve tanınmış adamlar vatan toprağının müdafaası için bü-yük gayret gösterdiler.

Bununla beraber eserde bir mesele de ilgiyi çekiyor. Müslü-manlar arasında istenilen birliğin zayıflığı, bazen aksine ihtilafla-rın olması müellifi çok rahatsız ediyor. Hatta Ermenilere casus-luk edenler de belli olur. Erkani Harbin hükmü ile şehrin ’yiğit gençlerinden Kerbelayı Oruç Meşedi Salmanoğlu bu hainleri kurşuna diziyor.

Mirza Bağır’ın günlüğü şimdiki olayların o yıllardaki fitnekâr-lığın devamı olduğunu bir defa daha kanıtıyor. Senaryo aynıdır. Olaylar aynı merkezden yönetiliyor. Bu kitap halkımıza layık ol-mayı, küçük duygulara uymamayı, kutsal bir amaç uğruna Azer-baycanımıza ve Nahçıvan’ımıza karşı her bir saldırıya hazır ol-maya çağırıyor.

Kitaba önsöz yazmış tarih ilimleri Doktoru Hasan Elibeyli’nin kaydettiği gibi; “Bu kitap bize tarihimizin en karanlık sayfaları hakkında kesin bilgi veren kaynaklardan biri” olarak büyük değere sahiptir.

Ocak 1995

ERMENİLERİN AZERBAYCAN HALKINA KARŞI SOYKIRIMI, REPRESSİYA (BASKI) VE DEPORTASIYA (ZORLA SINIR DIŞINA GÖÇETTİRME) CİNAYETLERİ

Halkımız 12 yıldır Ermenilerin çıkardığı Karabağ olaylarının acısıyla yaşıyor. Zorla, silah gücüyle halkımızı yok etmek, top-raklarımıza sahip olmak, sonuçta “Büyük Ermenistan”) kurmak Ermenilerin uzun zamandır arzusudur. Tabii ki, bunun sebebi ne-dir? Uzun yıllardır hazırlanmış bir plan ve iki yüzyıldır hayata ge-çirilmek istenen bu siyaset birkaç sebebe bağlıdır. İlk başta Er-meni karakterinin, Müslümanlara nefret, Türk’e düşmanlık, in-sanlığa karşıtlık duyguları, göz önünde bulundurulmalıdır. Tarih boyu Ermenileri tanıyan, onlarla komşu bulunan az çok ilişkileri olan halkların idrak sahibi insanların Ermenileri başkalarının kötülüğünü isteyen, kin duyan, ihanet duyguları besleyen, iki-yüzlü insanlar olduğu hakkındaki sözleri tesadüfen söylenme-miştir. Onlardan birkaçını hatırlayalım.

“Bu halk ister haysiyetine, isterse de coğrafi durumuna göre eskiden beri iki yüzlü, riyakârdır. Bunlar Romalılara nefretten, Parfiyalılara karşı bencillikten az kalsın patlayacaklardı.”

Tatsit (Roma Tarihçisi)

“Ermeniler her zaman başka dine hizmet eden hükümdarların hâkimiyeti altında olmuşlardır. Neticede kendi fikri, niyeti ve duygularını gizleyen, kurnaz, düzenbaz adamlara dönmüşler-dir. ”

Baba Alexandre Dumas (Fransız Yazar)

“Ermeni erkek kul ve kadınları, Korinfde Afrodite kenizleri, Hindistan’ın mabetlerinde hizmet eden dinî dansözler, ilk fahişelerdi. ”

Friedrich Engels

“Ermeniler açgözlü ve tamahkârdırlar. Fitneci, arabozucu, hiç kimseyi beğenmeyen kimselerdir. Onlar küçük bir meseleyi bü-yütmekte ustadırlar. Entrika yaratmayı severler. ”

Vilson (İngiliz Seyyahı)

"Sen korkaksın, sen kölesin, sen Ermeni'sin."

A.S.Puşkin (Rus Şairi)

"Ermenilerin kusurları, kötü iş yapan, künde beden, hırsız, bir kimseyi istemeyen, bir ayağı kaçmakta olan, emre karşı gelen, vefasız, riyakâr, skandal yapmayı seven, hain, ağasına düşman olmaktır. Genellikle onlar A'dan Z'ye olumsuz özelliklere sahip-tirler. ”

(Kabusname, XIII.yy.)

Uzun zamandan beri Kafkas halklarının yaşayışını, karakterini öğrenen Rus bilim adamı Veliçko, “Kafkas” adlı kitabında (1904) Ermenilerin özelliklerini açıkça göstermiştir.

Bu listeye son devirlere ait bir ekleme daha yapalım; çağdaş Avusturya araştırmacısı Erix Faygl “Terör Konusunda Hakikat” kitabında Ermenilerin tarih boyu bu sahada çirkin faaliyetlerini belirtmiştir.

Bu sözler tesadüf eseri çıkmamıştır. Uzun bir araştırmanın, uzun yıllar komşuluğun, yıllarca devam etmiş karşılıklı ilişkinin, ticari ilişkilerin neticesinde meydana gelmiştir. Zaman geçtikçe daha da zenginleşmiş, kesinleşmiş ve şimdiki ifade şeklini almıştır.

Açıkça itiraf etmek lazım ki, bu gerçekleri uzun yıllar komşuluk ilişkilerinde defalarca kendi üzerimizde hissedip hatırımız-

89

dan çıkarmamaya ve onun doğruluğuna zerre kadar şüphe etmemeye rağmen İslam insanseverliği, Türk saflığı ve cömertliği bizi onlara karşı cevap vermekten ve tedbir almadan vazgeçirmişti. Ermeni karakteri, tarih boyu onların saf, doğru, temiz hayırlı işler görmesine imkân vermemişti. Onlar özel imtiyazlarını her zaman abartmış, kendilerini başkalarından üstün görmüşler ve bu fikirleri

onları “mutlu” etmiştir. Müslümanlara ve Türklere olan nefret Ermeni siyasetinin esasını oluşturuyordu. Haset, bencillik onları kör etmiş, öz amaçlarına ulaşmak için onlar çir-kin yola başvurmaktan, hatta fahişelikten bile çekinmemişler.

Ermeniler, tarih boyu ihanet, yalan, iftira vb. gibi çirkin emel-leriyle Büyük Ermenistan rüyası ile yaşamışlar, uçsuz bucaksız bir hayali imparatorluğun, denizden denize uzanan (hangi de-nizden, hangi denize kadar) haritalarını oluşturmuşlardır. Sade-ce bir olay onların ne kadar gülünç olduğunu ispat eder. Erme-nilerin hayali “Büyük Ermenistan” arazisinde şimdi yüz milyona yakın insan yaşıyor. Ermenilerin sayısından yirmi kat fazla olan bu halkların arazisi, devletleri olmamış mı? Fakat M.Ö. Ermeni-lerin sayısı olsa-olsa on bin kadardır. Bu kadar geniş arazinin sa-dece Ermenilere ait olduğunu söylemek abes olurdu. Çünkü, o takdirde her şehirde, her köyde birkaç kişinin yaşaması gerekir-di. Binlerce yıl sonunda Ermenilerin sayısı şimdi altı milyona ulaşmıştır. Hatta bu altı milyon insan yerleştirilse de her şehirde nüfus 5-10 bini geçmiyor. Ermeniler Türkiye’nin bir kısmını, Gür-cistan’ın bir kısmını, diğer ülkelerden bazı yerleri, Azerbaycan’ın tamamını kendilerinin hesap ediyorlar. Önce Karabağ, sonra Nahçıvan’ı ele geçirmek planlarını gerçekleştirmek istiyorlar. Er-menilerin arazi iddialarının asılsızlığı, kendilerinin çok üstün ol-dukları konusundaki düşüncelerinin yanlışlığı, başka milletlere mahsus maddi-manevi örneklerin kendilerine ait edilmesi için gösterdikleri ciddi gayretleri hiçbir anlamsızlığa uymuyor. Bunu çok kolaylıkla reddetmek mümkündür.

Eski Roma, Yunan, Arap vs. gibi kaynaklarda Azerbaycan’ın eski Türk yurdu olduğu söylenir. Azerbaycan tarihçilerinden; Ab-baskuluağa Bakıhanov, Mirzebala Memedzade, Feride Memme-dova vb. Kafkas Albanyası’nın Türk yurdu olduğunu ispat etmiş-tir. Ünlü Kazak şairi Oljas Süleymenov’un bir araştırmasında

Rus-Çin lügatinde “Alban ” sözünün karşılığı Çin dilinde Azerbay-can diye geçtiği gösterilmiştir.

Rus bilim adamı Ş. Burnaşav 1793-94 yıllarında Rusça yazdığı “Azerbaycan İllerinin Siyasi Tasviri” eserinde Kara-bağ’dan Azerbaycan’ın arazisi diye bahsediyor. 1841’de Pa-ris’te Fransızca basılmış ‘İran’ adlı kitapta Azerbaycan toprakla-rı (Kuzey ve Güney) Derbent’ten Hamedan’a kadar söylenmiş-tir. 1805’de Rusya ile imzalanmış Kürekçay, 1813’de Gülistan, 1828 Türkmençay anlaşmalarında Dağlık Karabağ’dan hiç bah-sedilmemesi Ermeni iddialarına cevap değil mi? ”Karabağ” sö-zünün anlamı açıkça kime ait olduğunu kanıtlıyor. Tarihçi Rem-zi Yüzbaşov’un araştırmalarına göre Dağlık Karabağ’ın toponimi-nin %70’den çoğu temiz Türk menşeli sözlerdir. “Arsag” (Ersak) sözünün Türkmenşeli olması hakkında Prof. M.E.Seyidov’un dü-şüncelerini herkes kabul ediyor. Nahçıvan’ın çeşitli bölgelerinde Kültepe, Mahta, Ovçular, Tekeli, Daşarh, Şahtahtı, Oğlankale, Sederek, Karabağlar, Kazancı, Gilan vs. yerlerde yapılan arke-olojik kazılar, Türklerin eski abidesi “Kitab-ı Dede Korkut”ta adı kaydolunan Dereşam, Elince.Göygöl, vs... gibi yurtların ismi, ya-ratılmış madde- kültürel abideler, kaleler vs...Nahçıvan’ın eski Türk yurdu, Oğuz yurdu olduğunu kanıtlıyor. Değişik zamanlar-da yaşamış Ermeni tarihçilerinin kendileri de eski Ermenistan topraklarının Kafkas’a dahil olmadığını kanıtlamışlar. Şimdiki Er-menistan arazisi Ermenilere değil, Azerbaycan’a aittir. Bundan dolayı Ermenistan’daki coğrafi adların çoğu Azerice’dir. Ermeni tarihçileri yazıyor ki, M.Ö. 95-55 yıllarında M.Tigran’ın zamanın-da Ermenistan denilen devlet yaratılır ve bu devlet toplam 29 yıl ömür sürmüştür. Bu zaman Roma komutanı Pompey’in ordusu Ermenileri darmadağın eder ve onları rüsvayçı barış anlaşması-nı imzalamaya mecbur eder. Yaklaşık

400 yıl Ermenistan Ro-ma'nın egemenliği altında kalır ve vergi verir. Roma'nın Ermenistan üzerinde zaferlerinin şerefine Roma paralarının üstüne Ermenistan rezil bir şekilde imparatorun dizi altında oturmuş kadın şeklinde, itaatkâr öküz, aman dileyen Ermeni savaşçısı şeklinde tasvir edilmiştir. (ABD Tarihçileri Justin McCarty ve Ca-rolin McCarty, Türki İ. Armayane (Rusça) Bakü, 1996)

Ermeni Tarihçisi, V. İşhanyan ise 1916 yılında şöyle yazıyor; "Ermenilerin hakiki vatanı eski tarihî manada Büyük Ermenistan Rusya sınırları dışında olmuştur. Ermeniler Kafkasya'ya sonraki asırlarda dağılmışlardır. Bunun da sebebi ayrı ayrı devirlerde olan savaşlar olmuştur." V. İşhanyan şunu da eklemeyi uygun bilmiştir ki, "Karabağ'ın Dağlık kısmında (dikkat edin Dağlık Ka-rabağ değil, Karabağ'ın Dağlık kısmı- Y.A) Ermeniler diğer yerler-den gelmiş göçmenlerdir. Azerbaycan toprağı onlar için takip-lerden ve tehditlerden sığınacak yer olmuştur."³⁶. Eserlerinde tarihi hakikatleri olduğu gibi kaleme alan büyük yazar Yusuf Ve-zir'in "Kan İçinde" romanında verilen bir düşünce bu bakımdan ilginçtir. İbrahimhan veziri Vakiften Ermenilerin Karabağ'ın dağ-lık hissesine nasıl gelip yerleşilmesinin sebebi sorulunca Vakif cevap verir ki, "Onlar Moğol ve Timur'un saldırıları zamanında buralara geçmiş ve dağlarda sığınacak yer bulmuşlardır. Onların yaşadıkları yere sığınak denilirdi." Vakif ek olarak diyor ki; "Bu Ermeniler sakin durmasalar da, onlarla ilişkiyi sürdürmemiz ge-rekli." Bu sözler tesadüfi değildir. 18. yüzyılda Rusya'nın hima-yesi ile Ararat krallığı ve başka adlarla devlet kurmak istedikleri tarihi olaylarla ispat edilmiştir. "Kan İçinde" romanında anlatıl-dığı gibi Yusuf adlı bir Ermeni o yıllarda büyük devletler aracılığı ile buralarda Ermeni devleti kurmak için olaylar düzenliyordu. Başka bir Ermeni tarihçisi S. Atamyany yazısında kaydediyor ki, 1080'den 1918'e kadar 838 yıl genellikle Ermeni devleti olma-mıştır³⁵.

Diğer taraftan Rusya'nın dünyaya hâkim olmak isteğı siyase-ti ve Ermenilerin bu işte ihanetçi rolü.

Malumdur ki, 18. yüzyılın birinci yarısında I. Petro kendi va-siyetinde (1725) Rusya'nın dünyaya hakim olacağını açıkça yaz-mış ve bunu devlet siyaseti ilan etmiştir. I. Petro yazısında dün-yaya hakim olmak için ilk önce İstanbul'a sahip olmak gerekti-ğini yazmıştır. Bunun için de Osmanlı İmparatorluğu'nu yok et-mek gerekirdi. Bu amaçla İran ile Türkiye arasındaki anlaşmaz-lıklardan istifade etmek, Sünni-Şia ihtilafını kışkırtmak lazımdır. Onların her ikisini güçten düşürüp onları kendimize boyun eğ-dirmeliyiz. Sonra da sıcak denizlere ulaşmalı ve Hindistan'ı ele geçirmeliyiz. I. Petro bu amaca ulaşmak için Kafkasların strate-jik önemini vurguluyor ve Kafkasların işgalini şart görüyordu.

Petro, Kafkas siyasetinde Ermenilerden faydalanmak gerektiğini söylemiş, bu amaçla da 1724'de Ermenilerin Kafkaslarda, Hazar Denizi çevresindeki vilayeti de yerleştirilmesi için özel ferman vermiştir. Çünkü, 1701'de İsrail Ori adlı Ermeni, Petro ile görü-şerek Ermenilerin Rusyaya hizmet etmelerini teklif etmişti. Kaf-kasın bununla birlikte Azerbaycan'ın işgalinde Ermeni asıllı sa-vaşçıların Rus ordusundaki faaliyeti ve yerli Ermenilerin ihanet-lerine dair onlarca belge mevcuttur. 1828'de Şubat ayında Türk-mençay anlaşmasının imzalanmasından bir ay sonra 20 Mart'ta

I. Nikolay Erivan ve Nahçıvan Hanlıklarını yok edip onların ara-zisinde Erivan adlı Ermeni bölgesi oluşturulması hakkında ayrıca bir ferman imzalaması Ermenilere ilk mükâfattı. O yıllarda İran, Türkiye vb. gibi ülkelerdeki Ermenilerin Kafkas'a göç ettirilmesi, özellikle de Azerbaycan arazisinde meskunlaşmasına başlandı. Bu işte Rusya'nın Tahran elçisi yazar A. Griboyedov büyük gay-ret

gösterirdi. Tesadüf değil ki, Ermeni yazar Nerses o zaman Çar sarayında mühim mevkisi olan Ermeni Lazarev'e gönderdi-ği mektupta Griboyedov'u bütün Ermenilerin müdafaacısı ad-landırmıştı. (Bir müddet sonra Griboyedov Ermenilerin kendi fit-nekârlığı neticesinde Tahran'da öldürüldü. (Ermeni karakteri bu-rada da kendini gösterdi.)

1828 yılından başlayarak 1918 yılına kadar Kafkas'a bir mil-yondan fazla Ermeni göçürülmüştür ki, onların da çoğu Erivan, Nahçıvan, Karabağ ve Gence hanlıklarının arazisinde yerleştiril-miştir. Rus yazarlardan V.Şopen 1850 yılında yazıyordu ki, 1830-40 yıllarında Ordubad'da 3280 kişi Müslüman (Azerbay-canlı), toplam 184 kişi İran'dan göçürülmüş Ermeni yaşıyordu.

Ünlü edip M.S. Ordubadi "Hayatım ve Çevrem" adlı hatıra-sında yazıyor ki, toprağı az olan Ordubad ilçesine İran'dan 264 Ermeni ailesi getirilip yerleştirildi.

Başka bir Rus yazıcısı Glinka da Kafkas'a getirilmiş Ermenile-rin esasen Azerbaycan arazisinde yerleştirildiğini tasdik etmiştir.

Çağdaş Ermeni tarihçisi V.Parsamyan "Ermeni Halkının Tari-hi" adlı kitabında (Rus dilinde, Erevan,1972) Kafkas'a götürül-müş Ermeniler'in hangi bölgelerde yerleştirildiğini yıllar üzre göstermiştir. Ermeniler yerleştiği yerlerde Çar hükümetinin maddi yardımı ve himayesi ile hemen kilise yapılmış veya eski

Alban kiliseleri Ermenileştirilmiş, kendilerini güçlendirdikten sonra, yani 30,40 yıldan sonra bu arazilerin onlara ait olduğunu ispat etmeye çalışmış, onları himaye eden Azerbaycanlılara kar-şı tahribatlar üretmeye başlamış , fitne sokmuş, her durumda Azerbaycanlıları öz yerlerinden kovmak istemişlerdir.

Azerbaycan matbuatının kırlangıcı "Ekinçi" gazetesi (1875-1877) Azerbaycan'a göçürülmüş ve Azerbaycanlılar'ın ezeli top-raklarında yerleştirilmiş Ermenilerin arazi iddiaları ile konuşma-sına karşı çok net bir şekilde itirazını bildirmiş, Ermenileri millî ilişkileri bozmakla suçlamıştır.

Rusya hükümeti şimdi olduğu gibi o yıllarda da dünyanın çe-şitli bölgelerinde başlayan olaylara müdahale ediyor, Osmanlı devletinin iç işlerine karışıyor, bu ülkenin geniş arazisinde yaşa-yan çeşitli halklar arasında millî anlaşmazlıkların netleşmesi için elinden geleni yapıyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nun terkinin-de olan Balkanlarda, Bosna, Hersek, Sırbistan, Bulgaristan vs. yerlerde Hıristiyanlara yardım adı altında çeşitli tahribatlar türe-tildi. "Ekinçi" gazetesi devamlı olarak bu meseleyle ilgili haber-ler verirdi. Gazetenin ciddi itirazına bakmayarak Ermenilerin mil-lî duyguları kışkırtıcı yazıları kendi faaliyetini sürdürüyordu. On-lar Osmanlı sarayında işgal ettikleri yüksek mevkileri suistimal ederek devlete arkadan darbe vurmaya başladılar. Ermeniler Türklere karşı 9 esas suçlama ileri sürüp buna göre mücadeleye başladıklarını bildirdiler. Lakin bunların esası yoktur, yeni iftira ve suçlamalarıdır.

1890 yılında kurulan "Taşnak Partisi"nin programında büyük Ermenistan devleti kurmak amacıyla türlü vasıtalarından istifade edileceği açık şekilde ilan edilmiş ve bu maksat için değişik usullere, terör, yalan, iftira atılması da istisna edilmemiş, aksine gerekli görülmüştür ve bu işleme terörist teşkilatlarda faaliyet göstererek katkıda bulunmuşlardır. Ermeni sözde aydınları da bu kötü siyasete katılmışlar, sözde bilim adamları tarihin sahte-leştirilmesi yoluyla halkın şuurunu zehirlemiş, onlar da

gerçek-ten geçmişte büyük Ermeni devleti olduğunu, sonra onun dağı-tıldığını ve bunda asıl suçlunun Türkler olduğu ve Ermenileri top-lu hâlde öldürdüğü yolunda yalanlar uydurması neticesinde Er-94

meni gençlerine kin ve nefret aşılamış, onlarda intikam hissi uyandırmışlardır. Ermeni yazarlar ise açık bir şekilde Anti-Türk propagandası üretiyorlardı. Yazar Raffin'in özellikle "Hent" ro-manında Türkler vahşi bir şekilde tasvir ediyordu. M. Nalband-yan Ermeni gençlerine şöyle müracaat ediyor: "Ey Ermeni gen-ci! Eğer sen sokakta bir zehirli yılan görüp öldürmediysen önemli değil. Yılandır. Lakin sen sokakta bir Türk görüp öldür-medinse seni affetmek olmaz. Sen kalleşsin, vicdansızsın, hain-sin, halk düşmanısın, Ermeni değilsin." Bu ruhta büyüyen Erme-ni de doğduğu günden itibaren Türklere nefret hissi ile yaşıyor. İntikam gününü ve öç gününü bekliyor.

XIX.yy. sonlarından itibaren Türkiye'de başlayan Ermeni tah-ribatları işte böyle başlamıştır. XIX. yüzyıl sonları XX. yüzyıl baş-larında Türkiye'de meydana gelen iç karışıklık, o sıradan Zeytun, Sasun, Van olayları Ermeniler tarafından yapılmıştır. O zamanlar Rusya'nın Van, Erzurum, Bitlis'te Başkonsolosluk yapmış Gene-ral M. Mayevsky, Petesburg'da yayınladığı kitabında Türkiye'de meydana gelen olaylarda Ermenilerin suçlu olduğunu yazmıştı. Daha sonra Türkiye'de yapılan uzun incelemeler sonunda yayın-lanan "Van, Bitlis, Muş ve Kars'daki Ermeni Katliamları" (1994, Ankara) kitabında arşiv belgelerinde bu dönemdeki hadiseler objektif şekilde ele alınmıştır.

Ermeniler sonralar aynı olayları Kafkas'da tekrar etmişti. 1905-06 'da millî kırgınlar (katliam) ortaya koymuşlardır. O yıl-larda Kutaisi bölgesinde Gubernatorluk (vali) yapan V. Straro-selski "Kafkas Dramı" adlı büyük makalesinde Kafkas'da yapılan millî katliamdan kesin olarak Ermenileri suçlamıştır. O devrin Azerbaycan aydınları C. Memedkuluzade; M.E. Sabir, N.Neri-manov, M.E.Resultzade, E.Topcubaşı ve başkaları da olayları kı-namış, protesto etmişlerdir.

Seçkin yazar M.D.Ordubadi'nin 191 l'de basılmış "Kanlı Se-neler" adlı değerli eserinde kesinlik kazanmış tarihsel belgeler, 245 muhbir mektupları ve özel gözlemler esasında 1905-06'da yapılmış katliam politikasını, onun başlama nedenlerini, niteliği-ni, gidişini, sonuçlarını objektif biçimde açıklamaya nail olmuş-tur.

I.Dünya Savaşı döneminde Ermeniler Türkiye'de kendi kötü eylemlerini sürdürdüler. 1918-1920 yıllarında Taşnak Hükümeti, Azerbaycanlıların, toplu halde yok edilmesi, yuvalarından ayrı düşürülmesini daha vahşi bir şekilde hayata geçirmişlerdir. Le-nin'in yönlendirmesi, terörist, ırkçı Şaumyan'ın önderliği ile Bol-şevik-Taşnak terör grupları 1918 yılında Mart ayının sonlarında Bakü kentinde ve çevre bölgelerde birkaç gün arzında 30 bin Azerbaycanlıyı katletmişlerdir.

Terörist Andronik'in bandit (eşkıya) grubu Zengezur kazasın-da, sonraysa Gence vilayetinde, diğer bölgelerde vahşiliklerini amansızca hayata geçirmişlerdir. Yüzlerce köy dağıtılmış, yakıl-mış, halk kitleler halinde yok edilmiş çok azı kaçabilmiştir.

Nahçıvanlı aydın Mirze Bağır Aliyev o yıllarda Nahçıvan di-yarında başlamış katliam "Kanlı Günlerimiz" adlı kitabında kale-me almıştır. Andronik'in kan içen teröristleri burada da aynı vahşetini tekrarlamışlardır. Culfa'nın Yaycı köyünde facia daha da dehşetli olmuş, Araz Nehri'nden İran'a kaçmak isteyen yüz-lerce insan sulara boğulmuştur.

Kâzım Karabekir Paşa'nın Komutasındaki Türk askerlerin Nahçıvan'a gelmesi Halkın kitleler

halinde mahvolmasını engel-lemiştir.

1918-20 yıllarında Ağsu-Kürdemir, Şamahı bölgelerinde 200'e kadar, Kuba'da 112, Gence'de 212, Zengezur'da 115, Karabağ'da 157, Erivan'da 211, Eçmiedzin'de 84, Sürmeli'de 62 Azerîlerin yaşadığı köy dağıtılmış ve yakılmıştır.

1918-20. yıllarında "Azerbaycan" gazetesi Ermeni vahşetini anlatan onlarca makale yayınlamıştır. Azerbaycan Halk Cumhu-riyeti Hükümeti'nin oluşturduğu komisyon Ermeni terörist eşkı-yalarının ayrı ayrı bölgelerde ortaya çıkardıkları olaylar hakkında pek çok belgeler hazırlamış, suçluların tutuklanması istenmiştir. Yeni kurulan Azerbaycan ordusunun Asgeran ve Zengezur'da Er-meni silahlı kuvvetlerini ve Türk ordusunun yardımıyla Bakü'nün kurtulması halkı yok olmaktan ve ülkeyi terk etmekten alıkoydu.

Ermeni yazar Z. Korkadyan "Sovyet Ermenistan'ın Ahalisi" (1831-1931) kitabında (Erivan, 1932) yazıyordu ki, 1918-20 yıllarında şimdiki Ermenistan topraklarında yaşayan 575 bin

Azerbaycanlının 565 bini öldürülmüş veya kovulmuş, toplam on bin Azerbaycanlı kalmıştır. 1922 yılında 60 bin mülteci toprak-larına geri dönüştür. Şunu da bilelim ki, Taşnak teröristler, An-dronikin caniler grubu 1917-19 yıllarında Güney Azerbaycan'da da toplu cinayetler yapmış, onlarca köyü dağıtmış, 150 binden çok soydaşımızı öldürmüştür.

Kafkasya'da Sovyet hâkimiyeti kurulduktan sonra Azerbaycan halkının kaderinden deportasiya belası bitmemiştir. 1920'de Er-menistan'da yine Azerbaycan halkının çeşitli sebeplerle kovul-ması olayı devam etmiştir. Maksat Azerbaycanlının, Türk'ün olmadığı bir Ermenistan oluşturmaktır. Asrın evvellerinde Eri-yan'da ve etraf ilçelerde Azerbaycanlılar halkın yarısını oluşturu-yordu. Azerbaycan'da Sovyet hakimiyeti kurulduktan birkaç ay sonra Ermenistan'da da Sovyet hâkimiyeti kuruldu.

O zaman Moskova'nın güçlü baskısı sonunda halkının %75'ini Azerbaycanlıların teşkil ettiği Zengezur bölgesi Ermeni-lere verildi. Ezeli Türk yurdu olan Zergezur'un Ermenistan'a ve-rilmesi ile Nahçıvan diyarı Azerbaycan'dan ayrı kaldı. Ermeniler bu yolla Nahçıvan'ı ele geçirmek istediler. Lakin halkın %95'in-den fazlası Azerbaycanlı olduğundan ve Türkiye'nin ciddi itirazı-na göre Nahçıvan'ın Azerbaycan'a bağlı muhtar (özerk) bir böl-ge olması kararı alındı. Rusya, Türkiye, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan hükümetinin imzaladıkları Moskova ve Kars anlaş-maları bunu tasdik etti. Böylece Nahçıvan'la Azerbaycan arasın-da 15 km'lik Mehri dehlizi meydana getirildi. Sonraları Ordubad ve Zengilan bölgesi arazisinden Ermenistan'a verilen topraklar bazı hesaplarla bu dehliz 46 km'ye ulaştı. Ermeniler bununla da yetinmedi. Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a verilmesi talebini ile-ri sürdüler. Daha sonra Dağlık Karabağ'a özerk vilayet statüsü verilmesi ortaya atıldı. O zaman Azerbaycan'a Kirov başkanlık yapıyordu. Mirtzoyan, Sarkis gibi Ermeniler Kirov'un tarafında idi. Güney Kafkasya Ülke Parti Komitesine başkanlık eden S.Or-conikidze de Ermenileri müdafaa ediyordu. O, açıktan açığa şöyle diyordu; "Ben Azerbaycan'ı Dağlık Karabağ'a Özerklik ver-meye mecbur edeceğim." Azerbaycan Hükümetinin Başkanı Nerimanov o zaman aslında bütün selahiyetinden mahrum edil-miştii. Onun itirazına kulak verilmiyordu. Uzun kışkırtmalardan sonra 1923'de Azerbaycan terkinde Karabağ Muhtar Vilayeti (ili) oluşturuldu. Bununla gelecek fitneler için olanak sağlandı. Sovyet Hükümeti ve Komünist Partisi bir halkın arazisini başka devlete vermekle sun'i surette gerekli olunca milli ayrımlar ya-ratmak için kaynak oluşturuyordu. Rusya'nın

ayrı bölgelerinde, Orta Asya'da olduğu gibi Azerbaycan'da da bu şekilde oldu. Derbent Rusya'da, Borçalı Gürcistan'da kaldı. Arazisi olmayan Ermenistan'a Azerbaycan'ın birkaç bölgesi verildi. Ama mesele bununla da bitmedi. Yine çeşitli bahanelerle Ermenistan'a arazi-mizin bir kısmı pay edildi. 1922'de Göyçe, Dilican arazileri, 18 Şubat 1929'da Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin 657 km'lik arazi (9 büyük köy) Ermenistan'a verildi. 1929'da Cebrail ilçesinin Nüvedi ve başka iki köyü Ermenistan'ın Mehri ilçesine birleştirildi.

5 Mart 1938'de Azerbaycan'dan yine de Ermenilere toprak verilmiştir. (O zaman Azerbaycan bu işlere başkanlık eden Ermeni Kadakçıyan ve Şahanyan bu belgeyi imzalamıştır). Sovyet hakimiyeti yıllarında Azerbaycanın Ermenistanla sınır olan bütün bölgelerinden uzun yıllar bu veya başka bahanelerle Ermenilere toprak verilmesi devam etmiştir.

Bununla beraber Ermenistan'da yaşayan Azerbaycanlıların deportiyası ve repressiyası (suçsuz tutuklanma) da yeni usullerle devam ettirilmiştir. 1920-30 yıllarında Ermenistan'da yaşayan 100 binden çok Azerbaycanlı haksız tutuklanmaya maruz kalmış, sadece 1936-37 yıllarında 50 bin Azerbaycanlı katledilmiş, hapsolünmüş veya Sibiryaya, Orta Asyaya, Kazakistan'a sürülmüştür. Azerbaycan'da da 1920-30. yıllarında Azerbaycanlıların yok olmasına karar verenlerin çoğu iç işleri teşkilatına yerleştirilen Ermeniler olmuştur. Öldürülenlerin sayısı ise 300 bin kişiden çoktur. Bütün bunlar XX. yy.'da insanlığa karşı en ağır cina-yetleridir. Bunların dışında 1930'da 100 binden fazla Azerbaycanlı İran'a göç ettirilmiştir.

Sovyet devrinde Ermenilerin Siyasi Büroda mevkilerinin güçlü olması, Türk halklarına ve ayrıca Azerbaycan halkına yürütülen ayrı farklılık siyaseti Ermeni şovenistlerinin elini kolunu açmış, onlara cevap verilmediği için yeni iddialar ortaya atmışlardır. Çar Rusyasının Azerbaycan'ı Türk Dünyası'ndan ayırma siyasetine Sovyet devrinde yeni bir yol açılmıştır. Stalin'in emri ile, halkımızın ve dilimizin adı ve alfabeti değiştirilmiştir. Bundan faydalanan Ermeni sözde bilginleri ezeli Azerbaycan topraklarının onlara ait olduğunu iddia eder, diğer taraftan halkımızın dili, tarihi, medeniyeti, edebiyatı hakkında gerçek olmayan iddialarla yayınlar yaparlar. Uzundere, Yallı, Sarı Gelin, Terekeme vs. türkü ve danslarımızın, tar, kemençe, kaval, zurna vs. musiki aletlerimizin Ermenilere aitliğinin iddia olunması açıkça terbiye-sizliktir.

1960 yılında Leningrad'da (şimdiki Petersburg) yayımlanmış "Kafkas Halklarının Mutfağı" adlı kitapta pilav, bozbaş, dolma, ayran, kebab, şişlik vs. gibi yemekler Ermeni yemekleri olarak takdim edilmiştir. Ne yazık ki, o zamanlar bile bu iddialar cevap-sız kalıyordu. Hiç olmazsa "Dede Korkut"ta adı söylenen "ayran"ın kime ait olduğunu, "dolma, şişlik, bozbaş, katık" sözlerinin Türk sözü olduğunun söylenmesine imkân verilseydi. Asırlık abidelerimiz, halılarımız da Ermenilerin oldu. "Arşın Mal Alan" isimli çok geniş alana yayılmış musikili komediyi Ermeniler kendilerine mal ettiler. 1943'de Tahran'da ABD'de çekilmiş "Arşın Mal Alan" filmi gösterilmiş. Ermenilerin çektiği bu film Ermeni musikisi gibi sahnelenmiştir. O zaman bunu duyan komedinin yazarı ve bestecisi Üzeyir Bey Hacıbeyli, Stalin'e müracaatta bulunmuş, onun gösterişi üzerine asıl "Arşın Mal Alan" filmi yapılmış, bütün dünyaya seyrettirilmiştir. Böylece Ermenilerin yalanı ortaya çıkmıştır.

Ermenistan arazisindeki Türk abidelerini kaybetmek için maddi medeniyet abideleri, hatta mezarlar vs. vahşice mahvedilmiş, 1924 yılından sonra bütün yer adlarını değiştirmişlerdir. Şimdiki Ermenistan arazisinde yer alan yaşayış yerlerinin %90'ından çoğunun Türk kökenli olması ve bu adların şimdi değiştirilmesi bütün dünyaca bilinmektedir. 1949-1950 yıllarında 200 binden fazla

Azerî, Ermenistan'dan göç ettirildi. Stalin'in ölümünden sonra Ermenilerin Azerbaycan'a karşı arazi iddiaları yeniden başladı. Nahçıvan ve Karabağ'ın Ermenistan'a verilme-si talepleri ortaya çıktı. 1958 yılında Azerbaycan Yazarlar Birli-ği'nin Nahçıvan'da özel toplantısı yapıldı. Halk şairi Resul Rıza konuşmasında Taşnak fitnesini kötiledi. Azerbaycan bilim adamlarının itiraz sesi Moskova'yı bu işi geçiştirmeye zorladı. Bir-iki seneden sonra yeniden Nahçıvan'ın talep edilmesi orta-ya çıktı.

Ünlü edebiyatçı Abbas Zamanov, 1960 yılında Bakü'de Bi-limler Akademisinin toplantısında bu iddialara karşı kesin olarak itirazını bildirdi. Onu parti üyeliğinden çıkardılar ve görevinden aldılar. Fakat onun bu itirazı Moskova'da belli bir yankı uyandırdı. Lakin Ermeniler yine de susmadılar. 1960 yılının Ekim ayın-da ABD'nin Boston şehrinde "Baykar" isimli Ermeni gazetesi Trans Kafkasya'da Sovyet hâkimiyetinin 40. yıldönümü nedeni-yle Dağlık Karabağ ve Nahçıvan'ın Ermenistan'a verilmesi haber-lerini ortaya attı. 1960 yılının ilk aylarından itibaren eşkiya An-dronik Ermenistan'da millî kahraman gibi tebliğ olunmaya başladı. 1915 yılında sözde soykırımı her yıl 24 Nisan'da millî hüznün günü gibi anmaya başladılar. Erivan'da bir soykırım anıtı dikildi. İlmi ve bedii eserlerde açıkca Türklere karşı ilkeler geniş bir şekilde yansıtılıyordu. 1967 yılında ABD'de "Nahçıvan Erme-nistan'a" isimli komite kuruldu. Ermeni tarihçisi S. Ayvazyan 1964 yılında XII.yy'da Atabeyler dönemine ait bulduğu paranın M.Ö. XX. yüzyıla ait Ermeni sikkesi olmasıyla ilgili heyecan veri-ci bilgiler söylemiş, bütün dünyaya ses yaymıştı. Leningrad'ın (şimdiki Sanskt-Petersburg) Ermitaj Müzesi Başkanı Piotrovski bu paranın üzerindeki Arap alfabesiyle olan yazıları okumuş ve XII.yüzyıl Azerbaycan Atabeyleri döneminde yapıldığını tasdikle-miştir. S.Ayvazyan özür dilemek yerine yeni yalanlar ileri atmış-tır. Piotrovski o zamanlar Sovyetler Birliği Akademisinin ünlü dergisinde bu sahtekâr âlimin "keşiflerini"(?) yalanlamış, onu re-zil etmek zorunda kalmıştır. Bir süre sonra S.Ayvazyan'ın "Er-meni Taleyî" isimli tarihsel romanı yayınlandı. Bu romanda olay-lar XVIII. yüzyılın evvellerinde Nahçıvan'da vukubulur. Eserde küçük bir kısım ilgi çekiyor. Ermenilerin ricası ile I. Petro onlara yardım etmek için gemi ile asker gönderiyor. Onlar "Ermeni" denizi(?) ile "Ermeni" şehri Bakü'ye(?), oradan "Ermeni" şehri Gence'ye(?) geliyorlar. Sonra Nahçıvan'a gelir, Ermenilere yar-dım ediyorlar. Yani Hazar denizi de , Bakü'de, Gence'de Erme-nilere mahsusdur. Hayasızlığa bakın!

M.S.Gorbaçov'un Mart 1985'de hâkimiyete gelmesi Ermeni-leri coşturdu. Çevresinde Sitaryan, Aqambekyan gibi danışman-ların bulunmasından faydalanan Ermeniler açıkça ideolojik bas-kıya başladılar.

1985 yılında Zori Balayan'ın "Ocak" kitabı basıldı. Müslü-manlar özellikle Türklere ve Azerbaycanlılara nefret duygusuyla yazılmış böyle iftira dolu bir eserin halklar dostluğunu yansıtan bir ülkede basılması Moskova'nın gerçek belirledi. Fakat o za-manki Azerbaycan başkanlığı. Z.Balayan'a gerekli cevap verme-ye cesaret bulamadı. Karabağ olayları başladıktan sonra İsa Kamber ve Süleyman Aliyarlı'nın cevapları gün yüzü gördü. İsa Kamberin makalesi daktiloda yazılmış ve öyle yayınlanmıştı. S. Ayvazyan, İ.Kamber'e "Türk Sahtekarlıklarına Tarih ve Coğrafya Dersi" isimli yazı ile cevap verdi. Bu yazıda son 40 yüzyılda (M.Ö. XX. yüzyıldan günümüze kadar) Ermeni devletlerinden, Ermeni çarlarından söz açılır ve bu uzun sürede cihanın en bü-yük keşiflerinin Ermenilere ait olduğunu söylüyordu.

18 Kasım 1987'de Fransa'nın "Hümanite" isimli Komünist gazetesinde A. Aqambekyan'ın beyanı basıldı. Burada Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a verilmesi talep olunuyordu. Ermenis-tan'da önceden

hazırlanmış mitingler, gösteriler yayılmaya baş-ladı. Daha sonra Dağlık Karabağ Ermenileri eylemlere başladılar. Azerbaycan tarafı ise susmakta idi. Nihayet 20 Şubat 1988'de Dağlık Karabağ Özerk İli'nin Şûrası (meclisi) yasalara uymayan bir karar kabul etti. Dağlık Karabağ, Azerbaycan'dan ayrılınsın, Er-menistan'a birleştirilsin. Bundan sonra Azerbaycan halkı itiraz mitingleri düzenlemeye başladı. Olayların ilk günlerinden itiba-ren Moskova, Ermenileri destekliyordu. Ermenistan'da yaşayan Azerîleri göçürmeye başladılar. Azerbaycanlıların deportasiyası-nın en yüksek noktası 1988 yılında oldu. Moskova'nın onayı ile Ermenistan, Türklerin eski yurdu olan Batı Azerbaycan'da yaşa-yan ezelî nüfusunu son iki yüz binden fazla Azerî vatandaşını dayanılmaz soğuk bir ortamda silah gücü ile birkaç gün süresin-de öz yurtlarından kovdular. 1988 yılında Ermenistan'dan Azer-baycanlılar kovulurken 216 kişiyi öldürdüler. Onlardan kırk bir kişi dövülerek öldürülmüş, iki kişinin başı kesilmiş, iki kişi öldük-ten sonra on bir kişi canlı canlı yakılmış, bir kişi asılmış, on bir kişi silah zoruyla öldürülmüş, on kişi kalp krizi geçirmiş, sekiz ki-şi doğranmış, yirmi dokuz kişi arabaların altında öylece öldürül-müşlerdir. Ölen insanların 57'si kadındır. Bu eylemde Spitakta 70 çocuk (1 ile 14 yaş arası) canlı olarak boruya sokulmuş ve her iki tarafı kaynaklamışlar. Dünya'nın hiçbir bölgesinde yani hiçbir ülkesinde kitle biçiminde bu gibi vahşetler ve fitneler ya-pılmamıştır.

Bu olaylar bir daha gösterdi ki, geçmişte olduğu gibi şimdi de facia aynı merkezden yönetiliyor. Ermeni eşkıyaları ile Rus as-kerlerinin beraber faaliyetleri Ermeni hesabına olaylar gerçekleşt-iriliyor. Ermeniler bir kez daha iç yüzlerini gösterdiler. Tuz-ek-meği unutmak, arkadan darbe vurmak, dünya kamuoyu karşı-sında kendini mazlum bildirip, gerçekte ise akıl almaz vahşetler yapmak geleneğine sadık bulduklarını gösterdiler. Karabağ olayları mahva mahkum olan Sovyetler Birliği'nin yıkılmasını bi-raz daha hızlandırdı. 1991 yılının sonlarında dünyanın en büyük ve korkunç, en dehşetli kanlı imparatorluğu yıkıldı. Birlik cumhu-riyetleri bağımsızlık kazandılar. Fakat sorun çözümedi. Rusya yine de Ermenistan'a silah temin ediyordu. Dağlık Karabağ ve onun dışında yedi bölge de, Azerbaycan arazisinin %20'si işgal olundu. Yaklaşık bir milyon Azerbaycanlı öz yurtlarından göçmek zorunda kaldılar, göçmen, kaçkın oldular.

XX. yüzyılda yaklaşık iki milyon Azerbaycanlı Ermeni fitnekâr-lığı sonucunda mahvedildi veya göçmen hayat yaşamaya mah-kum oldu. Ermenilerin soykırımı, repressiya-deportasiya (haksız suçlama, tutuklama, göç ettirme ve öldürme) politikasının so-nucu budur. Maalesef ki, yüzyılın sonunda bütün dünyanın gö-zü önünde meydana gelen bu vahşetler, acımasızlıklar, tecavüz-ler büyük devletleri rahatsız etmiyor. Yaklaşık on yıldır ki, onlar sözde Ermeni işgalini destekliyorlar.

Fakat yeni bin yıllık, yeni yüzyıl ve yeni yıl zamanı Azerbaycan halkı ümit ediyor ki, adalet zafer kazanacak, Azerbaycan arazi-leri azad olacak, bir milyon vatandaş öz yurtlarına dönecek, on-ların insani hakları sağlanacak, cinayet işleyenler ve onları destekleyenler kanuni cezalarını alacaklardır.

Ekim 2000

TÜRK KAYNAKLARINDA ERMENİLERİN SOYKIRIMA MARUZ KALMASI VE DİĞER İDDİALARIN ASILSIZLIĞI

Tarih boyunca Ermeniler yakın komşularına ve ilişkide bulun-dukları insanlara, hatta kendi halklarına

bile ihanetleri ile tanın-mışlardır. Onları tanıyan değişik milletlere ait insanlar bu halkın kötü özelliklerini gözler önüne seren ibret verici sözler söyle-mişlerdir. Şimdi de böyle sözler söylenmektedir. Bazı Ermeni tarihçileri hakikati kanıtlıyorlar. Ermeni tarihçisi Gevork Aslan 1914'de "Ermeniler derebeylikler hâlinde yaşamışlardır. Birbir-lerine vatan hisleri ile bağlı değillerdi. Aralarında siyasi bağlar yoktu. Yalnızca yaşadıkları derebeyliklere bağlıdılar. Vatan se-verlikleri de bu nedenle bölgeseldir. Birbirlerine bağlılıkları, siya-si ilişkileri vasıtası ile değil, gelenekler, dil, din vasıtası ile olmuş-tur."

Bunlar o anlama geliyor ki, bu halk tarih boyunca çoğu olum-lu duygulardan uzak bir ilke ile terbiye edilmiş bir ruha sahiptir. Müslümanlara, özellikle Türklere karşı onların nefret duyması, asırlarca çeşitli felaketlere sebep olmuş, yüz binlerce masum in-san öldürülmüş, birçoğu yurdundan yuvasından ayrı düşmüştür. Doğal olarak da kendilerinin türettiği bu hadiselerde en çok za-rar gören, millet olarak dünyanın gözünden düşen ve aşağıla-nanlar da kendileri olmuştur. Bununla beraber hâlâ bu şekilde devam etmeye ve bu olaylardan ders çıkarmamaya direniyorlar. Dünyanın çeşitli yerlerinde yürütülen Anti-Türk propagandaları,

hakaretler ve düzenlenen terörist planlar devam etmektedir. XX. yüzyılda imparatorlukların parçalandığı, egemenliği altındaki ül-kelerin bağımsızlık kazandığı bir devirde, dünyanın büyük ve korkunç kanlı imparatorluğunun dağılmaya yüz tuttuğu bir za-manda bir avuç küçük halkın "Büyük Ermenistan" kurmak haya-

li oldukça gülünç değil mi? Lakin onlar büyük bir hararetle bütün dünyayı yeni bir muharebeye sevk etmek gibi mantıksız bir poli-tika yürütmektedirler.

Son 12 yılda Azerbaycan'ın en eski toprağı olan Karabağ'a sahip olmak için, Ermenilerin cinayetleri bütün dünyanın gözü önünde meydana geliyor.

Diğer taraftan Türkiye Cumhuriyetine karşı ithamlar da bulu-nulmaya devam ediyor. Ermenilere karşı yapılmış soykırımın ta-nınıp, bilinmesi yönünde çabalar harcıyor, bütün ülkelerin top-rak bütünlüğünün ve sınırlarının dokunulmazlığı yönünde ulusla-rarası hukuka riayet etmiyor ve komşu ülkelerin toprak iddiasını gündeme getiriyor. Ne yazık ki, büyük devletler Ermenilerin bu sırnaşıklığına gereken cevabı vermiyor, aksine açık veya gizli şe-kilde onları himaye ederek onları daha çok şımartıyor ve destek-liyorlar.

Meselenin mahiyetini doğru anlamak için, onun tarihini gözden geçirmek lazımdır.

XIX. yüzyılın 50. yılından başlayarak uluslararası platformda Rusya'nın güçlenmesi, Rusya ve Osmanlının yaptığı savaşlarda Osmanlı arazilerinin bir bir elden çıkması, Ermenilerin çirkin emellerini hayata geçirmek için onlara büyük bir fırsat oldu. Rus ordusunda görev alan Ermeni askerlerinin hizmeti, Ermeni ay-dınlarının Rusya'yı savaş için kışkırtan yazıları kendi planları doğrultusunda bütün engelleri aşmak niyetli olduklarının bir göstergesiydi. Diğer taraftan Osmanlı Devleti'nde yaşayan Er-menilerin sarayda kazandıkları yüksek mevkiden istifade ederek ihanet yolunu tuttular ve devleti arkadan vurmaya başladılar.

XIX. yüzyılın sonlarında Türkiye'de 37 bankanın sahibinden 32'sinin, 153 büyük sanayiciden 130'unun Ermeni olması, onla-rın Osmanlı devletinde nasıl bir mevkiyi temsil ettiklerini gözler

önüne seriyor. Bununla birlikte onlar ihanetlerinden de vazgeç-miyorlardı. XIX.yy son çeyreğinde Türkiye toprağında ondan fazla Ermeni gizli örgütleri faaliyet gösterir, çok sayıda Ermeni gazeteleri Anti-Türk propagandası yapıyorlardı. Ermeni kiliseleri bütün ayinlerinde Müslümanlara karşı nefret aşıyor, Ermeni te-rör örgütleri de istedikleri insanları katledebilecek seviyeye gel-mişti.

Ermeni ırkçılarının yıllardan beri Türkiye aleyhine ileri sürdüğü dokuz iddia şunlardır:

1. Doğu Anadolu Ermenilerin ana yurdudur.
2. Türkler Selçuklular devrinden (10. yüzyılda) Ermeni top-raklarını işgal ettiler.
3. Türkler tarih boyunca Ermenilere baskı ve zulüm yaptılar.
4. Türkler 1890 yılından başlayarak bütün Ermenileri kitleler hâlinde katlettiler.
5. Türkler 1915 yılında Ermenileri planlı bir şekilde soykırıma maruz koydular.
6. Talat Paşa'nın soykırımı hakkındaki gizli telgrafları vardır.
7. Bu soykırımda bir buçuk milyon Ermeni öldürülmüştür.
8. Sevr Antlaşması hâlâ yürürlüktedir.
9. Türkiye, bugün de Türkiye de yaşayan Ermenileri baskı al-tında tutmaktadır '.

Bu maddelerin hiç birinin gerçeğe alakası yoktur. Onların ha-yalinin bir ürünüdür. Bu iddiaların hiç birinin doğru olmadığını bütün dünya biliyor. Avrupa ve Rus tarihçileri, hatta Ermeni ta-rihçilerinin bu meseledeki görüşleri bu iddiaların asılsız olduğu yönündedir. Türk ve Azerî bilim adamlarının da bu konuda cid-di araştırmaları vardır.

I. Doğu Anadolu'nun Ermenilere ait olduğu iddiası açık bir yalandır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün söylediği şu sözler, tarihî gerçeği gözler önüne seriyor: “Bu memleket dünyanın beklemediği asla ümit etmediği bir müstesna medeniyetin yüksek tecellisine şa-hit oldu. Bu sahne en az yedi bin yıllık bir Türk beşiğidir. Beşik tabiatın rüzgarıyla sallandı. Beşiğin içindeki çocuk, tabiatın şim-şeklerinden evvel korkar gibi oldu, sonra onlara alıştı. Onları ta-

105

biatin babası sandı. Onların oğlu oldu. Bir gün o tabiat çocuğu, tabiat oldu. Şimşek, güneş oldu. Türk oldu. Türk budur! Yıldırım-dır! Kasırgadır! Dünya'yı aydınlatan güneştir.”

Türk alimleri sadece Türkiye'deki kaynakları değil, Rus, Batı, Doğu ve Ermeni tarihçilerinin yararlandıkları kaynakları esas ala-rak, Türklerin M.Ö. Kafkaslarda, Küçük Asya'da, Bizans'ta, Bal-kanlarda, Anadolu'da, Kerkük'te yerleştiklerini ispat etmişler. M.S.'da bu olay devam etmiştir. Bu bakımdan büyük bilgin Dr. Fahrettin Kırzıoğlu'nun araştırmaları dikkati çekiyor. (52, s. 7-27) Azerbaycan tarihçilerinin de bu tezle bağlı ciddi araştırmaları mevcuttur.

II. Türklerin Selçuklar devrinde Ermeni topraklarını ele geçirdikleri iddiası da apaçık bir yalandır.

Tarihî kaynaklar ispat ediyor ki, Ermeniler bu arazide hiçbir zaman toplu hâlde yaşamamışlar. Küçük istisnaları saymazsak onların devletleri hiçbir zaman olmamıştır. Türklerin 1300 yıl önce İslamiyet'i kabul etmesi faktörü de onların bu iddiasını yalanlıyor. Sadece X. yüzyılda Selçuklular devrinde de Türklerin akınının devam ettiğini görüyoruz.

III. Türklerin tarih boyunca Ermenilere baskı ve zulüm ettiği de iftiradır.

Osmanlı İmparatorluğu'nda asırlarca Avrupa'nın birkaç gayri Müslüman halkı da yaşamıştır. Onlara karşı hiçbir tazyik olma-dan dini törenlerin icra etmesi, kilise ve azınlık okullarının faali-yet göstermesi göz önündedir. Eğer böyle bir baskı olsaydı, on-lar dillerini unutup asimilâsyona uğrarlardı.

Yüksek mevkîli bir Ermeni rahibi İngiliz-Ermeni derneğinin 1894 yılında Londra'daki konuşmasında şöyle demiştir: “Eğer Osmanlı Devleti olmasaydı, biz Ermeniler bir Osmanlı Devleti kurmalıydık. Dünya'da hiçbir azınlık, Osmanlı Ermenileri kadar özgürlüğe sahip olmamıştır.” (53, s. 13)

Prof. Dr. Azmi Süslü şöyle yazıyor: “Yaklaşık bin yıllık bir de-virde Ermeniler bir taraftan Türklüğün âdil, İnsanî töresinden, di-

106 ğer taraftan İslamiyet'in hoşgörülü, birleştirici sisteminden fay-dalanma imkanına kavuşmuşlardı. Bu münasebetlerin gelişme ve doruğa ulaşma çağı olan 19. yüzyıl sonlarına kadarki devir ise Ermeniler için bir altın çağ olmuştur.” (59, s. 11)

Prof. Dr. Azmi Süslü diğer bir yazısında aynı fikri tasdik edi-yor. “Türklerin bin yıldır bağrında beslediği bazen kendi ırkından, dininden, dilinden olanlardan fazla hak, imtiyaz, verdiği azınlık-lardan biri de Ermenilerdir.” (54, s. 7)

IV. Türklerin 1890 yılından sonra Ermenileri kitleler hâlin-de katletmesi de hakikate uygun değildir.

Tarihî kaynaklar bunun tam aksini gösteriyor. XIX. yüzyılın bi-rinci yarısında Rusya'nın hâmilîği ile Eçmiedzin katolikliği bütün dünya Ermenilerinin dinî merkezine çevrildi. Bundan sonra baş-ka ülkelerde olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki kiliseler-de yapılan merasimlerde Katolikos'un adı söyleniyordu. Bundan istifade ederek bu kiliseler Ermenileri Türkiye aleyhine gösterile-re tahrik eden merkezlere çevriliyordu. Türkiye'deki Ermeni matbaasında millî hislerin alevlendirilmesi için propagandalar yayılıyordu.

1877-1878 Rus-Osmanlı savaşlarında Ermeni Generali Loris Melikov'un Kafkas Ordusu'nun kumandanı olması, Türklerin toplu şekilde öldürülmesine yol açmıştır.

1885 yılında “Armenekan”, 1887 yılında “Hınçak (Zeng), ni-hayet 1890 yılında “Taşnak-Sütun ” partisinin kurulması önce-likle Türkler'e karşı idi. “Taşnak Partisi”nin programında “Büyük Ermenistan” devleti kurmayı amaçlayan, her türlü vasıtalarından istifade edileceği ilan edilmiş ve bu

maksatla çirkin yollar, terör, iftira, karalama vs. kaçınılmamış, aksine gerekli görülmüştür. Bu faaliyette Ermeni kilisesi ve sonrada kurulan Ermeni terörist teş-kilatları da birlikte hareket etmeye başladılar. Ermeni aydınları da bu iğrenç hareketlere katılmışlar. Bilim adamları tarihin tahrif edilmesi yoluyla halkın şuurunu zehirleyip onlarda gerçekten “Büyük Ermenistan” devleti olması, sonra onun dağıtılması, bunda Türklerin esas rol alması, Ermenilerin toplu şekilde yok edildiği hakkında duygular uyandırır. Onlara intikam, öç hissi aşıyor ve bunun uğuruna mücadeleye çağırıyorlardı. Ermeni ya-zarları ise açık şekilde Anti-Türk propaganda yürütüyorlardı. Ya-zar Raffi'nin eserlerinde, özellikle “Hent” romanında Türkler vahşi suretinde tasvir edilir. M. Nalbandyan, Ermeni gençlerine şöyle sesleniyor: “Ey Ermeni genci, eğer sen sokakta zehirli bir yılan görüp, öldürmemiş isen önemli değil. Yılandır. Lakin sen sokakta Türk görüp, öldürmediysen seni hayatta bağışlamak ol-maz. Sen kalleşsin, vicdansızsın, hainsin, halkının, milletinin düşmanısın, Ermeni değilsin". Bu ruhta büyüyen ve bu terbiyeyi alan Ermeniler doğduğu günden Türklere derin nefret hissiyle yaşıyor, intikam gününü, öç anını bekliyorlardı. 19.yüzyılın son-larında Türkiye’de başlayan Ermeni tahribatları böyle meydana gelmiştir.

Zeytin, Sasun vs. vilayetlerde ortaya çıkarılan millî facialar özellikle Taşnak Partisinin fetvasıyla meydana gelmiştir. 1903 yılında Viyanada Taşnak-Sütun Partisinin 3. Kurultayı yapıldı. Ar-tık Bakü, Tiflis, Erivan, Moskova, Petersburg, Şuşa, Odessa, Tahran, Tebriz, Cenevre, Paris, Londra, Boston, bununla birlikte Türkiye’nin büyük şehirlerinde toplam 21 Taşnak merkezi bulu-nuyordu. Taşnak Partisi para ile çalışan silahlı birlikler kurmuştu-lar. Onlar Türkiye’de, Kafkas’da ve İran’da soykırımlar yapıyor-lardı. Ege denizine can atan Rusya’nın tahrikiyle Ermeniler XX. yüzyılın ilk yıllarında çatışma yoluyla Kilikya’nın bağımsızlığına nail olmaya çalışıyorlardı. 1905-1906 yıllarında Azerbaycan’da soykırım Ermeniler tarafından gerçekleştirildiğinden hiç kimse-nin kuşkusuz yoktur.

V, VI, VII. 1915 yılında Türkler Ermenileri toplu hâlde soy-kırma maruz bırakmışlardır. Bu konuda Talat Paşa’nın gizli telgrafının olduğu bildiriliyor. O zaman, 1,5 milyon Ermeni öldürülmüştür iddiası da asılsızdır.

Tarihî kaynaklara bakınız, 1914 yılında I. Dünya Savaşı başla-madan, Balkan Muharebesi(1912-1913)yıllarında Ermeniler Türklere arkadan ihanet ediyor ve terör yoluyla Türk halkını öldürüyorlardı. Taşnak Partisinin 1912 yılında kurduğu Ermeni millî bürosu Ermenilerin savaşta Rusya tarafında faal iştirak et-mesi için geniş faaliyete başlamıştı. Tiflis’de neşredilen Ermeni gazetesi “Mişak”, (editörü Kalantar) ciddi bir Anti-Türk propa-gandası yapıyordu.

I. Dünya Savaşı başladıktan sonra Rusya’nın Osmanlı İmpa-ratorluğu ile savaş durumunda olması Ermenilerin Türklere kar-şı kesin nefret uyanmasına neden olmuştu. 24 Eylül 1914’te

II.Nikolay Ermenilere hitaben “Beş asırdır zulüm içinde kalan Er-meniler ” için özgürlük vaktinin yaklaştığını söylüyordu ve Erme-nileri Rusya’nın yanında savaşmaya çağırıyordu. Rus ordusunda 150 bin, Andronik ve diğerlerinin terörist gruplarında 50 bin Er-meni vardı. Onların çoğu Türkiye cephesinde savaşıyordu. Türk ordusunda bulunan 80 bin Ermeni’den on beş bini Rus tarafına geçmiş, kalanlar ise Türk ordusunu arkadan vurmuştu. Türki-ye’deki Taşnak teşkilatları durumdan faydalanarak propaganda-larını daha geniş bölgelere yayıyorlardı. Erzurum, Van vs. gibi vi-layetlerin geçici işgali Ermenileri daha da kabartmıştı. Orada yerli halk toplu şekilde öldürülmüştü. Böyle bir

ortamda Os-manlı Devleti bazı tedbirler almak zorundaydı.

Yerli ve yabancı arşiv belgelerine, saha araştırmalarına ve ar-keolojik ve antropolojik kazılara dayanarak diyebiliriz ki, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Ermeniler tarafından katledilmiş bir milyonun üzerinde Türk ve bunlara ait 200'e yakın toplu mezar bulunmaktadır. "Adana'dan Kars'a, Erzincan'dan Erzurum, Çan-kırı, Sivas'a, Van'dan Bitlis- Muş'a kadar uzanan bölgelerde yer alan bu toplu mezarların en yoğun olduğu yerler ise Kars ve çev-residir." (54, s. 150)

Ermenilerin bu çirkin cinayetlerinin cevapsız kalmaması do-ğaldır. Aynı olay Avrupa'da cereyan etseydi, elbette affedilmez-lerdi. Nitekim Pier Loti de bunu hayretle takdir etmiştir. "Öyle ya, dünyada herhangi millet böyle bir suikasta örnek olacak bir cezayla karşılık verebilirdi". (52, s. 152)

Buna göre hükümet Türkiye'deki Ermenileri Doğu Anado-lu'dan Batı Anadolu'ya göç ettirmiştir. Bu işlem yapılırken Erme-nilerden ölenler ölmüştür. Taşnak liderleri 1914-1915 yıllarda 300 bin Ermeni'nin öldüğünü iddia ediyorlardı. Türkiye tarafının kaybı ise daha çoktu. Sonralar bu rakam bir milyon, 1,5 milyon, iki milyon, hatta üç milyona çıkarıldı. 24 Nisan Ermenilerin soy-kırım günü olarak kutlanmaya başlandı. Dünyanın çeşitli ülke-lerinde Rusya, Fransa, ABD'de Ermenilerin toplu olarak öldüğü yolunda iftiralar atılmaya başlandı. Bu rakamların abartılması, hadisenin özünün bazı bilim adamları tarafından tahrif edilme-sini bazı büyük devlet adamları, generaller, diplomatlar, yazar-lar, bununla beraber Ermeni siyasetçileri tasdik etseler de Taş-nak partisinin Anti-Türk propagandası devam etmektedir. Sade-ce bir belge meselenin mahiyetini aşıkâr edebilir. O devirde bü-tün Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunan Ermenilerin sayısı 1.2 milyondur. Hadiseler esasen Türkiye'nin doğu bölümünde baş göstermişti. Buradaysa 500 bin civarında Ermeni yaşıyordu. Böyle iken bir milyon, iki milyon, üç milyon nereden çıktı ya? Osmanlı vergi dairesinin resmi belgelerinde 1915 yılında bü-tün Osmanlı imparatorluğunda 1,161 bin Ermeni'nin yaşadığı gösterilmiştir. İngiliz bilim adamı Stanford J.Shaw da 1914 yılın-da Osmanlı Devleti'nde 1.229.007 Ermeni nüfusu olduğunu ya-zıyor. (52, s. 112)

Ermeni H. Pastermadjian'ın abartılmış rakamları ise 1.700 bi-ni geçmiyor. (52, sy. 1 15). Ermeniler tarih boyunca her şeyi uy-durdıkları gibi bu rakamları da abarttılar. Resmi belgeler bu de-virde Türklerin daha çok öldürüldüğünü tasdik ediyor.

Ne yazık ki , Türkiye resmî daireleri uzun müddet bu mese-leyi daha fazla abartmak istememiş, Ermeniler ise kendi propa-gandalarını daha da yoğun bir şekilde yürütmüşler, aynı durum Azerbaycan'da da tekrar olunmuştur.

1918-20 yıllarında Ermeni vahşeti Türkiye ve Kafkaslarda de-vam etmiş, yüzbinlerce masum insan daha akıl almaz yollarla katledilmiştir. İnsanları diri diri yakmak, kuyulara atıp üstlerini taşla örtmek, hamile kadınların karnını süngüyle deşip bebekle-ri süngünün ucuna geçirmek onların vahşetinin en sade usulle-riydi.

Türk bilim adamları son yıllarda Doğu Anadolu'da Kars, Erzu-rum, Iğdır'da bu olayların canlı şahitlerinin ifadelerini toplayıp bir kısmını yayınlamışlar, insanların toplu mezarları ortaya çıka-rılmış, onların kadavraları, insanların nasıl gaddarlıkla öldürüldü-ğünü tasdikliyor⁵⁵.

Türkiye Cumhuriyeti ülkedeki arşivlerin hepsini açmış, gizli belgeleri ortaya çıkarmıştır. Bütün

dünya bu belgelerle yüz yüze gelip Ermenilerin cani emellerini lanetleseler de onlar utanmak nedir bilmiyorlar.

Talat Paşa'nın telgrafı da Ermenilerin sıradaki uydurmalarıdır. Hiçbir devletin resmi bir şahsı, bir halkın katledilmesi için açık telgraf göndermez. Ermeni tarihçisi A.Lalayan 1936 yılında Moskova da yayınladığı "1914-1918 yılları Emperyalist Muhare-besi ve Taşnak-Sütun" adlı makalesinde ("Revolusionniy Vas-tok" dergisi 1936, No:2-3) Taşnak Partisinin asıl yüzünü çıkar-mıştır. O, olayları özlü delillerle göstermiş ve Ermenilerin bu yıl-larda kitleler hâlinde öldürülmesinde de Taşnak Partisinin mesu-liyet taşıdığını tasdik etmiştir.

VIII. Sevr Antlaşması hâlâ yürürlüktedir, talebi de manasızdır.

Padişahlığın devam ettiği Türkiye ile I. Dünya Savaşı'nda ga-lip gelmiş başlıca müttefik devletler (İngiltere, Fransa, İtalya) ve Türkiye'ye karşı savaşmış diğer devletler arasında Sevr'de (Paris yakınlarında) 10 Ağustos 1920 yılında Sevr Antlaşması imzala-mışlardır. Bu anlaşma sadece Osmanlı İmparatorluğu arazilerini değil, Türk topraklarının da bölünmesini nazarda tutuyordu. Anlaşmaya göre Padişahlık Türkiye'si, Antantanın nazareti altında

15 bin askerlik bir orduya sahip olmakla kendi ordusunu iptal etmeliydi. Bu anlaşmayla Türkiye artık Suriye, Filistin, Arabistan arazisini kaybetmiş, Mezopotamya topraklarından, Doğu Trak-ya arazisinden mahrum olmuştur. İzmir ise Yunanistan'a veril-miştir. Van gölü çevresindeki Ermeniler bağımsızlık arzusunday-dılar. Antlaşmaya göre Erzurum, Van, Trabzon, Bitlis bölgele-rinin Ermenilere verilmesi düşünülüyordu. Ayrıca Kürt devletinin kurulması da kaydedilmiştir. Türkiye'ye yalnız Anadolu'nun orta kısmı bırakılacaktı. Antlaşma, Türkiye'nin bağımsız bir devlet gi-bi faaliyet göstermesine son vermek amacına yönelik bir karak-ter taşıyordu.

1918-22 yıllarında Atatürk'ün önderliği ile yürütülen Millî Ba-ğımsızlık Harekâtı, Bağımsız Türkiye Devleti'nin kurulmasıyla sonuçlandı. Türkiye Cumhuriyeti, Lozan Konferansı'nda (1922-23) Sevr Antlaşması'nın iptal edilmesine nail oldu. 24 Temmuz 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması ülkenin politik ve di-ğer alanlarda bağımsızlık kazanması için imkan oluşturdu. İngil-

tere, Fransa, İtalya, Romanya, Yugoslavya ile Türkiye arasında yapılan bu antlaşma Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığını tasdik et-ti. Buna göre de Ermenilerin menfaatine uygun düşen Sevr Antlaşması'nın hukuki değeri sona ermiş oldu.

IX. Türkler bugün de Ermenileri baskı altında tutmakta-dırlar iddiası ise baştan başa yalan ve iftiradır.

Bu ifadenin asılsızlığı gözler önündedir. Türkiye'de yaşayan Ermeniler dünya standartlarındaki azınlıkların haklarına sahiptir-ler. Fakat Türkiye dışındaki Ermeniler bütün dünyanın gözü önünde ideolojik tahribat ve terörist faaliyetlerinin devamında kararlılıkla direnmektedirler.

K. Basmacanyan'ın "Çağdaş Ermeni Tarihi" kitabının (1960) ilk sayfalarında "Ermenistan" adlı birinci derste "Büyük Ermenis-tan"ın sınırları şöyle gösteriliyor: Kuzey'de Karadeniz, Gürcistan, Doğu'da Hazar Denizi ve İran, Güney'de Asurya ile sınırlandırılı-yordu. Bu ruhla büyüyen gençler hangi vasıtaıyla olursa olsun kendi amaçlarına ulaşmak için her türlü cinayeti gerçekleştiri-yorlar.

Terörizmi de bu yolda icra etmekten kaçınmıyorlar.

Bugün dünyada Türk milletini ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni bölmeye, parçalamaya, yok etmeye yönelik 700 terör örgütü mevcuttur. (52, s. 303)

Philippe Madlen'in 1986 yılında Paris'de "Plan" neşriyatında yayınlanmış "Terör Kehkeşam" kitabında buna ait pek çok belge göstermiştir. Dışarıda yaşayan Taşnak liderlerinden Sarkis Atamyany'nın "Taşnak-Sütun hakikaten her zaman terörist bir teşkilat olmuş ve olmaktadır" sözleri onların asıl yüzlerini ortaya çıkarıyor³⁵.

Kendi hâmlerinin himayesini hisseden Ermeni militanları hâlâ düz yola gelmek istemiyor, ara karıştırmak, kan dökmek, insanları felakete sürüklemek ile meşguldür. Lakin hak ve adalet galip gelecek, ezeli düşmanlarımızın arzusu içlerinde kalacaktır.

Mayıs 2001

KAYNAKLAR VE DİPNOTLAR

- 1 "Azerbaycan" haftalığı, 5 Ocak 1990
- 2 "Pravda" gazetesi (Moskova), 16 Ocak 1990
- 3 "Kominist" gazetesi (Erivan, Rus dilinde), 16 Ocak 1990
- 4 "Kominist" gazetesi (Bakü), 23 Şubat 1990 "Fövqalade Veziyyet" gazetesi, Mart 1990, No:2
- 6 "Azerbaycan" gazetesi, 10 Ocak 1991
- 7 "Bakinski Raboçi" gazetesi (Rus dilinde), 2 Şubat 1990
- 8 "Edebiyat ve İnce Sanat" gazetesi, 16 Şubat 1990
- 9 "Edebiyat" gazetesi, 11 Ocak 1991
- 10 "Aydınlık" gazetesi, 11 Ocak 1991
- 11 "Seher" gazetesi, 25 Ocak 1990
- 12 "Sovyet Gürcüstanı" gazetesi, 1 Şubat 1990
- 13 "Akın" gazetesi, 1990, No:3
- 14 "Aydınlık" gazetesi, 18 Ocak 1991
- 1b "Krasnaya Zvezda" gazetesi (Moskova), 8 Şubat 1990

- 16 “Komsomolskaya Pravda” gazetesi (Moskova), 30 Ocak 1990
- 17 “Literaturnaya” gazetesi (Moskova), 7 Şubat 1990
- 18 “Komsomolskaya Pravda” gazetesi (Moskova), 10 Şubat 1990
- 19 “Moskovskiye Novosti” haftalığı (Moskova), 18 Şubat 1990²⁰. “Komsomolskaya Pravda” gazetesi, 7 Şubat 1990
- 21 “Gençlik” dergisi, 1990, No: 1 1-12, sy. 2-6
- 22 M. S. Ordubadi “Kanlı Seneler” Bakü, 1911
- 23 “Hayat” gazetesi, 6 Ocak 1992
- 24 “Azadlık” gazetesi, 31 Ocak 1992
- 25 “Komsomolskaya Pravda” gazetesi (Moskova), 23 Ocak 1992
- 26 “Muhalefet” gazetesi, 5 Şubat 1992
- 27 “Azadlık” gazetesi, 14 Şubat 1992
- 28 “Halk” gazetesi, 14 Şubat 1992
- 29 “Azadlık” gazetesi, 18 Şubat 1992
- 30 “Seher” gazetesi, 25 Ocak 1992
- 31 “Azadlık” gazetesi, 28 Şubat 1992
- 32 “Adalet” gazetesi, 3 Mart 1992
- 33 “Millet” gazetesi, 29 Şubat 1992
- 34 “Seher” gazetesi, 14 Mart 1992
- 36 S. Atamyanyan, “Ermeni İcması” (Rusça), Moskova, 1956, s. 16
- 36 V. İshanyan, “Kafkasya Halkları” (Rusça), Petroqrat, 1916, s. 11-18
- 37 “Azerbaycan” dergisi, 1989, No:8, s. 148-149

- 38 Prof. Sadık Şükürov, Uluhanlı Elegiyası, “Azerbaycan Müelli-mi” gazetesi, 20 Nisan 1990
- 39 Prof. Tofik Hacıyev “Arsak Çin Menbelerinde”, “Edebiyat ve İnce Sanat” gazetesi, 25 Mayıs 1990
- 40 “Vatan Sesi” gazetesi, 9 Ocak 1991
- 41 “Edebiyat ve “İnce Sanat” gazetesi, 2 Kasım 1990 114
- 42 M. S. Ordubadi “Hayatım ve Çevrem”, El Yazması, s. 2
- 43 V. Parsamyan “Ermeni Halkının Tarihi”(Rusça), Erivan, 1972, s. 88
- 44 “Ekinçi” gazetesi, 1877, No:4
- 45 “Golos Armenii” gazetesi, (Rusça), Erivan, 22 Ocak 1991
- 46 “Azerbaycan” gazetesi, 31 Ekim (13 Kasım), 1918
- 47 “Azerbaycan” gazetesi 10-23 Aralık 1918
- 48 “Bakinski Raboçi” gazetesi (Rusça), 22 Kasım 1989
- 49 M. B. Aliyev “Kanlı Günlerimiz”, Bakü 1993.
- 50 “Aydınlık” gazetesi, 15 Kasım 1991
- 51 “Dokuz Soru ve Cevapta Ermeni Sorunu”, Ankara 1992.
- 52 "Türk Tarihinde Ermeniler", Ankara 1995.
- 53 İsmayıl Musayev “Ermeni Genosidi yoksa Türk Müslüman Soykırımı” Bakü Üniversitesi Neşriyatı, 2001
- 54 “Van, Bitlis, Muş ve Kars’daki Ermeni Katliamları, Gazilerle Mülakat”, Ankara 1994.
- 55 “Yaşayanların Dilinden Erzurum- Sarıkamış-Kars’daki Ermeni Zulmü” (1919-1920), Van 1995.
- 56 Sani Hacıyev “Ermeni Genosidi Faktların Diliyle” "Azerbay-can” gazetesi, 21,22,24,26,27,28,29 Nisan, 2,3,5 Mayıs 2001

İÇİNDEKİLER

- Karabağ Bütün Türk Dünyasının Derdidir



Karabağ İmdat Çılgılığı (Karabağ Harayı)

Prof. Dr. Yavuz Ahundlu, Azerbaycan'ın Nahçıvan Özerk Bölgesinin Ordubad şehrinde doğmuştur. Nahçıvan Muallimler Enstitüsünü, daha sonra Bakü Devlet Üniversitesinin Filoloji Fa-kültesini birincilik diplomalarıyla bitirmiştir. Yavuz Ahundlu, ilk önce Nahçıvan'daki orta okullarda öğretmenlik yapmış, 1967 yılına Nahçıvan'da yeni açılan Devlet Üniversitesinde (o zaman-lar şube olarak faaliyet gösterirdi) öğretmenliğini sürdürmüştür.

1970 yılında doçent, 1983 yılında bilimler doktoru, 1985 yılına profesör olan Ahundlu, çeşitli yıllarda dekan, rektör yardımcılığı yapmış olup otuz yıldan bu yana NDÜ'nde Edebiyat Bölümünün Başkamdir.

Yavuz Ahundlu, esasen Azerbaycan tarihî romanlarını araştırmakla meşguldür. Ahundlu'nun 12 kitabı bulunuyor. "İstiklalin Azaplı Yolu" adlı kitabı (340 s.), 1997 yılında Ankara'da Türkiye Türkçesinde basılmıştır. Çeşitli gazete ve dergilerde 200' den fazla makalesi yayımlanmıştır. Son yıllarda birkaç makalesi Tür-kiye ve İran'da basılmıştır. **alpeskikitaplarım**

